

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Harbo, Ole

Helge Rosvænge : en dansk verdenssangers
karriere.

[Valby] : Amadeus ; [Kbh.] : [eksp. DBK], cop.
1987

139 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DA8-AC 0922

HELGE OLE HARBO
ROSVÆNGE

EN DANSK VERDENSSANGERS KARRIERE

AMADEUS

- Det smukkeste høje D på grammofonplade -
- Richard Taubers efterfølger -
- Førstetenor i Berlin og Wien på én gang -
- Mere end 200 sceneoptrædender om året -
- Sammenlignet med den store Caruso -
- Dansk, preussisk og østrigsk kammer-sanger -
- Over 100 hovedpartier i operaer og operetter -
- Populærsanger og filmskuespiller -
- Opfinder af dejlsætningsmidler og svampedræbende maling -
- Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd -
- Udskældt i svensk og dansk presse for unational optræden -
- Interneret i Sovjetunionen -
- Succesdebut i USA som 66-årig -
- Fejret i Øst- og Vesttyskland -
- Æresprofessor i Wien -

Kort sagt: Helge Rosvænge

Selbst Caruso übertroffen?

„Aida“ unter Sabata in der Staatsoper

Als Maestro Sabata, der Dirigent der „Aida“, am Vult der ausverkauften Staatsoper erschien, ging Begrüßungsbeifall durchs Haus. Das war aber nur der Anfang von Klängebeifall, die sich später überschlugen. Der italienische Meisterdirigent erhielt damit den unmittelbaren Lohn für sein hinstellendes, das auch mit jermühender Präsenarbeit verbunden war. Das Spiel, das Bühne und Orchester zu über noch einen anderen ist man wieder und immer wieder: Den Rahmens, Helge Rosvænge. Unvergleichlich, wie er die geführte „hohe Aida“-Romanze ansetzte und wie er dann mit frohender Kraft die Tenorpartie leitete. Heute, die es noch erlebt haben, werden, selbst Caruso sei diesmal übertroffen worden. Schon möglich.

Helge Rosvænge war anders erste Räte mit dem Spiel: Maria Müller, die mit

posender Hingabe an den Schöngelang, das Schicksal der Äthiopierin, Aida, verlor, ihre Wistnisse mit dem Gedächtnisdruck in der Einsamkeit von Rudolf Bodemann, ein voller Größe, Ludwig Hofmann, ein niederer Oberleiter und Wilhelm Diller als ruhig waltender Kapellmeister.

Mit der schwersten und eigenartigen Aufgabe lösten Regisseur und Bühnenbildner, zwei weitere Gäste aus Italien: Guido Salvini und Aldo Caldò. Sie gaben der „Aida“, die in der Staatsoper auf eine große Tradition zurückblickt, ein völlig neues Gesicht. Neu war der Monumentalismus des Rahmens, behebend solchen überdimensionalen Säulenreihen und eben- so auch die Macht der Beleuchtung. Das war wie den Triumphzug — bei hellstem Egypt-

schem Sonnenlicht genötigt ist, das wurde jetzt in Nacht getaucht und umgekehrt. Ob die Musik nicht doch auf andere Farben deutet?

Die Aufführung selbst ist mit kaum zu über- bietenem Reichtum ausgestattet. Die Kostüme fallen in ihre farbigen Kollagen. Die Kollagen- malen an. Kühn gearbeitete Tänze (Plais- Wand: d) erhöhen die Augenwirkung, prächt- volle Chöre (Raf. Schmidt) die Klang- wirkung. Das Ganze gleicht mehr einer Barock- oper als einer großen Oper der Romantik.

Erich Roeder

99.4

77.3096-99

77.3096

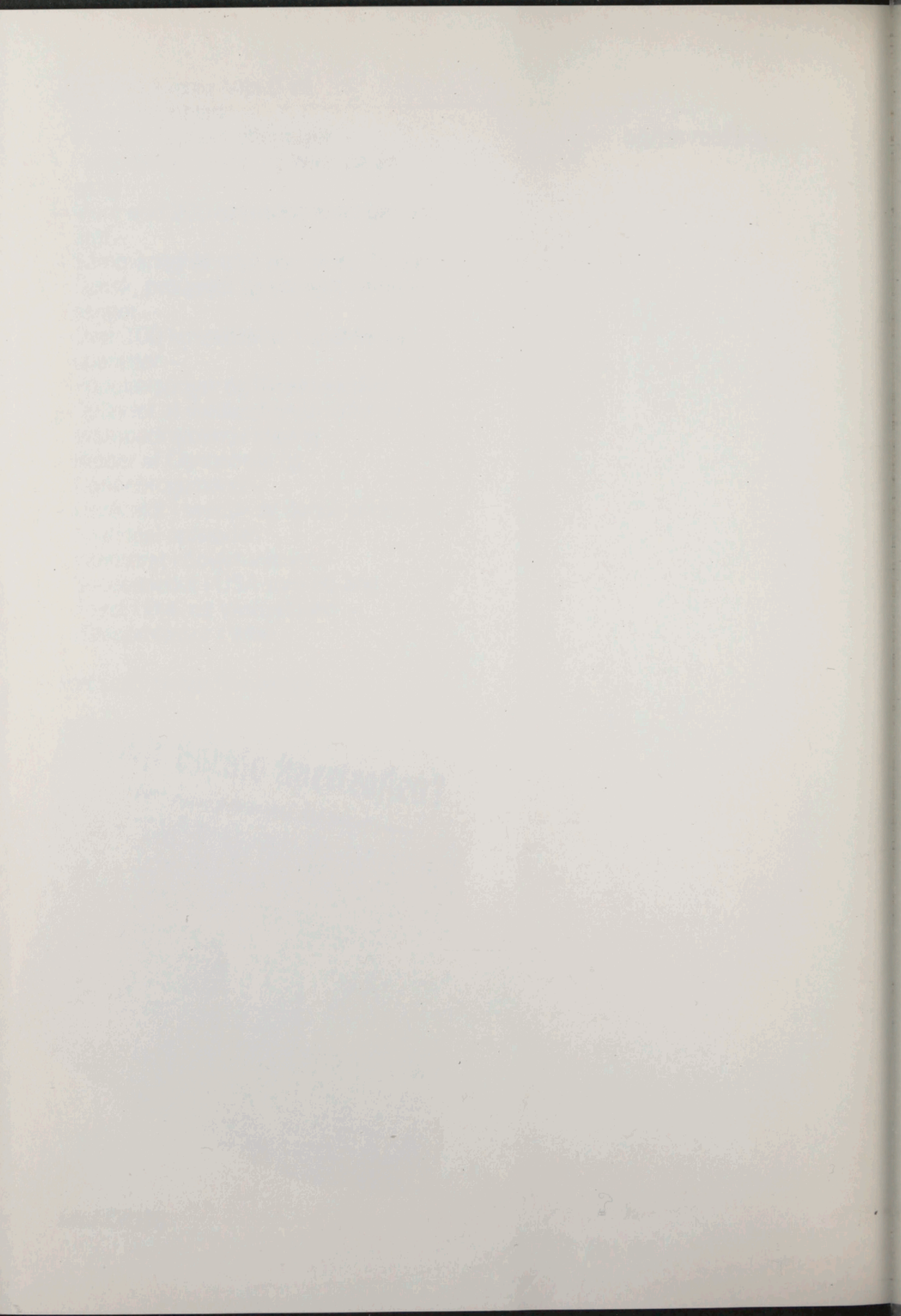
AMADEUS

Helge Rosvænge

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020229323

Ole Harbo

Helge Rosvænge

En dansk verdenssangers karriere

Amadeus

Helge Rosvænge

© Ole Harbo 1987

Typografi: Niels Bøje Ziegler

Omslagsdesign: Jo Dyhrberg

Bogen er sat med Goudy hos JM Fotosats, København
og trykt hos Narayana Press, Gylling

ISBN 87-89028-12-0

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
KØBENHAVN

1987/34.9

Indhold

Forord 7

- 1 · Begyndelsen 11
- 2 · Hvis man sigter mod månen, træffer man skovbrynet 16
- 3 · I byer, hvor togene gør ophold 25
- 4 · Heltetenor i verdensklasse 29
- 5 · Den flyvende tenor 37
- 6 · Biprodukter 47
- 7 · Nazismen 54
- 8 · Krigen 64
- 9 · Diplomat- og journalistrejsen 70
- 10 · Lejrliv 76
- 11 · Friheden 83
- 12 · Vikingefærd i Vesterled 88
- 13 · Næste generations sanger 94
- 14 · Selvbiografierne 111
- 15 · Slutningen 116
- 16 · Anvendt litteratur 127
 - Summary 129
 - Zusammenfassung 134
 - Grammofonplader med Helge Rosvænge 139

Indhold

1. Indledning	1
2. Formål og scope	2
3. Organisering	3
4. Arbejdsplan	4
5. Resultater	5
6. Diskussion	6
7. Konklusion	7
8. Bilag	8
9. Litteraturliste	9
10. Bilag 1	10
11. Bilag 2	11
12. Bilag 3	12
13. Bilag 4	13
14. Bilag 5	14
15. Bilag 6	15
16. Bilag 7	16
17. Bilag 8	17
18. Bilag 9	18
19. Bilag 10	19
20. Bilag 11	20
21. Bilag 12	21
22. Bilag 13	22
23. Bilag 14	23
24. Bilag 15	24
25. Bilag 16	25
26. Bilag 17	26
27. Bilag 18	27
28. Bilag 19	28
29. Bilag 20	29
30. Bilag 21	30
31. Bilag 22	31
32. Bilag 23	32
33. Bilag 24	33
34. Bilag 25	34
35. Bilag 26	35
36. Bilag 27	36
37. Bilag 28	37
38. Bilag 29	38
39. Bilag 30	39
40. Bilag 31	40
41. Bilag 32	41
42. Bilag 33	42
43. Bilag 34	43
44. Bilag 35	44
45. Bilag 36	45
46. Bilag 37	46
47. Bilag 38	47
48. Bilag 39	48
49. Bilag 40	49
50. Bilag 41	50
51. Bilag 42	51
52. Bilag 43	52
53. Bilag 44	53
54. Bilag 45	54
55. Bilag 46	55
56. Bilag 47	56
57. Bilag 48	57
58. Bilag 49	58
59. Bilag 50	59
60. Bilag 51	60
61. Bilag 52	61
62. Bilag 53	62
63. Bilag 54	63
64. Bilag 55	64
65. Bilag 56	65
66. Bilag 57	66
67. Bilag 58	67
68. Bilag 59	68
69. Bilag 60	69
70. Bilag 61	70
71. Bilag 62	71
72. Bilag 63	72
73. Bilag 64	73
74. Bilag 65	74
75. Bilag 66	75
76. Bilag 67	76
77. Bilag 68	77
78. Bilag 69	78
79. Bilag 70	79
80. Bilag 71	80
81. Bilag 72	81
82. Bilag 73	82
83. Bilag 74	83
84. Bilag 75	84
85. Bilag 76	85
86. Bilag 77	86
87. Bilag 78	87
88. Bilag 79	88
89. Bilag 80	89
90. Bilag 81	90
91. Bilag 82	91
92. Bilag 83	92
93. Bilag 84	93
94. Bilag 85	94
95. Bilag 86	95
96. Bilag 87	96
97. Bilag 88	97
98. Bilag 89	98
99. Bilag 90	99
100. Bilag 91	100
101. Bilag 92	101
102. Bilag 93	102
103. Bilag 94	103
104. Bilag 95	104
105. Bilag 96	105
106. Bilag 97	106
107. Bilag 98	107
108. Bilag 99	108
109. Bilag 100	109
110. Bilag 101	110
111. Bilag 102	111
112. Bilag 103	112
113. Bilag 104	113
114. Bilag 105	114
115. Bilag 106	115
116. Bilag 107	116
117. Bilag 108	117
118. Bilag 109	118
119. Bilag 110	119
120. Bilag 111	120
121. Bilag 112	121
122. Bilag 113	122
123. Bilag 114	123
124. Bilag 115	124
125. Bilag 116	125
126. Bilag 117	126
127. Bilag 118	127
128. Bilag 119	128
129. Bilag 120	129
130. Bilag 121	130
131. Bilag 122	131
132. Bilag 123	132
133. Bilag 124	133
134. Bilag 125	134
135. Bilag 126	135
136. Bilag 127	136
137. Bilag 128	137
138. Bilag 129	138
139. Bilag 130	139
140. Bilag 131	140
141. Bilag 132	141
142. Bilag 133	142
143. Bilag 134	143
144. Bilag 135	144
145. Bilag 136	145
146. Bilag 137	146
147. Bilag 138	147
148. Bilag 139	148
149. Bilag 140	149
150. Bilag 141	150
151. Bilag 142	151
152. Bilag 143	152
153. Bilag 144	153
154. Bilag 145	154
155. Bilag 146	155
156. Bilag 147	156
157. Bilag 148	157
158. Bilag 149	158
159. Bilag 150	159
160. Bilag 151	160
161. Bilag 152	161
162. Bilag 153	162
163. Bilag 154	163
164. Bilag 155	164
165. Bilag 156	165
166. Bilag 157	166
167. Bilag 158	167
168. Bilag 159	168
169. Bilag 160	169
170. Bilag 161	170
171. Bilag 162	171
172. Bilag 163	172
173. Bilag 164	173
174. Bilag 165	174
175. Bilag 166	175
176. Bilag 167	176
177. Bilag 168	177
178. Bilag 169	178
179. Bilag 170	179
180. Bilag 171	180
181. Bilag 172	181
182. Bilag 173	182
183. Bilag 174	183
184. Bilag 175	184
185. Bilag 176	185
186. Bilag 177	186
187. Bilag 178	187
188. Bilag 179	188
189. Bilag 180	189
190. Bilag 181	190
191. Bilag 182	191
192. Bilag 183	192
193. Bilag 184	193
194. Bilag 185	194
195. Bilag 186	195
196. Bilag 187	196
197. Bilag 188	197
198. Bilag 189	198
199. Bilag 190	199
200. Bilag 191	200
201. Bilag 192	201
202. Bilag 193	202
203. Bilag 194	203
204. Bilag 195	204
205. Bilag 196	205
206. Bilag 197	206
207. Bilag 198	207
208. Bilag 199	208
209. Bilag 200	209
210. Bilag 201	210
211. Bilag 202	211
212. Bilag 203	212
213. Bilag 204	213
214. Bilag 205	214
215. Bilag 206	215
216. Bilag 207	216
217. Bilag 208	217
218. Bilag 209	218
219. Bilag 210	219
220. Bilag 211	220
221. Bilag 212	221
222. Bilag 213	222
223. Bilag 214	223
224. Bilag 215	224
225. Bilag 216	225
226. Bilag 217	226
227. Bilag 218	227
228. Bilag 219	228
229. Bilag 220	229
230. Bilag 221	230
231. Bilag 222	231
232. Bilag 223	232
233. Bilag 224	233
234. Bilag 225	234
235. Bilag 226	235
236. Bilag 227	236
237. Bilag 228	237
238. Bilag 229	238
239. Bilag 230	239
240. Bilag 231	240
241. Bilag 232	241
242. Bilag 233	242
243. Bilag 234	243
244. Bilag 235	244
245. Bilag 236	245
246. Bilag 237	246
247. Bilag 238	247
248. Bilag 239	248
249. Bilag 240	249
250. Bilag 241	250
251. Bilag 242	251
252. Bilag 243	252
253. Bilag 244	253
254. Bilag 245	254
255. Bilag 246	255
256. Bilag 247	256
257. Bilag 248	257
258. Bilag 249	258
259. Bilag 250	259
260. Bilag 251	260
261. Bilag 252	261
262. Bilag 253	262
263. Bilag 254	263
264. Bilag 255	264
265. Bilag 256	265
266. Bilag 257	266
267. Bilag 258	267
268. Bilag 259	268
269. Bilag 260	269
270. Bilag 261	270
271. Bilag 262	271
272. Bilag 263	272
273. Bilag 264	273
274. Bilag 265	274
275. Bilag 266	275
276. Bilag 267	276
277. Bilag 268	277
278. Bilag 269	278
279. Bilag 270	279
280. Bilag 271	280
281. Bilag 272	281
282. Bilag 273	282
283. Bilag 274	283
284. Bilag 275	284
285. Bilag 276	285
286. Bilag 277	286
287. Bilag 278	287
288. Bilag 279	288
289. Bilag 280	289
290. Bilag 281	290
291. Bilag 282	291
292. Bilag 283	292
293. Bilag 284	293
294. Bilag 285	294
295. Bilag 286	295
296. Bilag 287	296
297. Bilag 288	297
298. Bilag 289	298
299. Bilag 290	299
300. Bilag 291	300
301. Bilag 292	301
302. Bilag 293	302
303. Bilag 294	303
304. Bilag 295	304
305. Bilag 296	305
306. Bilag 297	306
307. Bilag 298	307
308. Bilag 299	308
309. Bilag 300	309
310. Bilag 301	310
311. Bilag 302	311
312. Bilag 303	312
313. Bilag 304	313
314. Bilag 305	314
315. Bilag 306	315
316. Bilag 307	316
317. Bilag 308	317
318. Bilag 309	318
319. Bilag 310	319
320. Bilag 311	320
321. Bilag 312	321
322. Bilag 313	322
323. Bilag 314	323
324. Bilag 315	324
325. Bilag 316	325
326. Bilag 317	326
327. Bilag 318	327
328. Bilag 319	328
329. Bilag 320	329
330. Bilag 321	330
331. Bilag 322	331
332. Bilag 323	332
333. Bilag 324	333
334. Bilag 325	334
335. Bilag 326	335
336. Bilag 327	336
337. Bilag 328	337
338. Bilag 329	338
339. Bilag 330	339
340. Bilag 331	340
341. Bilag 332	341
342. Bilag 333	342
343. Bilag 334	343
344. Bilag 335	344
345. Bilag 336	345
346. Bilag 337	346
347. Bilag 338	347
348. Bilag 339	348
349. Bilag 340	349
350. Bilag 341	350
351. Bilag 342	351
352. Bilag 343	352
353. Bilag 344	353
354. Bilag 345	354
355. Bilag 346	355
356. Bilag 347	356
357. Bilag 348	357
358. Bilag 349	358
359. Bilag 350	359
360. Bilag 351	360
361. Bilag 352	361
362. Bilag 353	362
363. Bilag 354	363
364. Bilag 355	364
365. Bilag 356	365
366. Bilag 357	366
367. Bilag 358	367
368. Bilag 359	368
369. Bilag 360	369
370. Bilag 361	370
371. Bilag 362	371
372. Bilag 363	372
373. Bilag 364	373
374. Bilag 365	374
375. Bilag 366	375
376. Bilag 367	376
377. Bilag 368	377
378. Bilag 369	378
379. Bilag 370	379
380. Bilag 371	380
381. Bilag 372	381
382. Bilag 373	382
383. Bilag 374	383
384. Bilag 375	384
385. Bilag 376	385
386. Bilag 377	386
387. Bilag 378	387
388. Bilag 379	388
389. Bilag 380	389
390. Bilag 381	390
391. Bilag 382	391
392. Bilag 383	392
393. Bilag 384	393
394. Bilag 385	394
395. Bilag 386	395
396. Bilag 387	396
397. Bilag 388	397
398. Bilag 389	398
399. Bilag 390	399
400. Bilag 391	400
401. Bilag 392	401
402. Bilag 393	402
403. Bilag 394	403
404. Bilag 395	404
405. Bilag 396	405
406. Bilag 397	406
407. Bilag 398	407
408. Bilag 399	408
409. Bilag 400	409
410. Bilag 401	410
411. Bilag 402	411
412. Bilag 403	412
413. Bilag 404	413
414. Bilag 405	414
415. Bilag 406	415
416. Bilag 407	416
417. Bilag 408	417
418. Bilag 409	418
419. Bilag 410	419
420. Bilag 411	420
421. Bilag 412	421
422. Bilag 413	422
423. Bilag 414	423
424. Bilag 415	424
425. Bilag 416	425
426. Bilag 417	426
427. Bilag 418	427
428. Bilag 419	428
429. Bilag 420	429
430. Bilag 421	430
431. Bilag 422	431
432. Bilag 423	432
433. Bilag 424	433
434. Bilag 425	434
435. Bilag 426	435
436. Bilag 427	436
437. Bilag 428	437
438. Bilag 429	438
439. Bilag 430	439
440. Bilag 431	440
441. Bilag 432	441
442. Bilag 433	442
443. Bilag 434	443
444. Bilag 435	444
445. Bilag 436	445
446. Bilag 437	446
447. Bilag 438	447
448. Bilag 439	448
449. Bilag 440	449
450. Bilag 441	450
451. Bilag 442	451
452. Bilag 443	452
453. Bilag 444	453
454. Bilag 445	454
455. Bilag 446	455
456. Bilag 447	456
457. Bilag 448	457
458. Bilag 449	458
459. Bilag 450	459
460. Bilag 451	460
461. Bilag 452	461
462. Bilag 453	462
463. Bilag 454	463
464. Bilag 455	464
465. Bilag 456	465
466. Bilag 457	466
467. Bilag 458	467
468. Bilag 459	468
469. Bilag 460	469
470.	

Forord

I august 1981 rejste jeg med tog fra Leipzig til Berlin og mødte i toget en ca. 40-årig tysker, som jeg faldt i snak med om de emner, man nu taler om på togrejser: Hvad vi hver især var beskæftiget med, hvorfor jeg var i DDR og om vore fritidsinteresser.

Vi opdagede hurtigt en fælles interesse for musik og især for opera. På et tidspunkt i samtalen bemærkede jeg, for at understrege, hvad jeg godt kan lide at høre: "Når jeg hører Jussi Björling synge, ville jeg ønske, jeg var svensker." Hertil svarede min østtyske rejsefælle: "Når jeg hører Helge Rosvænge synge, ville jeg ønske, jeg var dansker."

Min rejsefælle kunne derpå berette om de store operaoplevelser, han havde haft i slutningen af 40'erne og begyndelsen af 50'erne i Berlin, når hans forældre havde taget ham med til operaforestillinger, hvor én stjerne lyste blandt mange optrædende: Helge Rosvænge.

Her var noget, der ikke passede. Hvordan kunne en tysker sidde dér i toget og sammenligne en dansk sanger, hvis navn jeg nok havde hørt nævnt, men som jeg aldrig havde hørt synge, med en verdenssanger som Björling?

Efter hjemkomsten fra Tyskland begyndte jeg så mine undersøgelser og fandt hurtigt ud af, at det var min og mine jævnaldrendes viden, der var noget i vejen med.

Helge Rosvænges navn var meget lidt kendt hos den generation, der er vokset op efter krigen, og hos den generation, der var voksen under Anden verdenskrig, var kommentaren blot: "Det var ham, der var nazist, ikke?"

Jeg har her i bogen fortalt om Helge Rosvænges liv og karriere og

søgt at give forklaringerne på, hvordan det kunne gå til, at en dansk tenor af verdensklasse kunne være så forholdsvis ukendt i sit fædreland, hvor der ellers berettes flittigt om landsmænd, der inden for sang, musik, ballet, billedkunst, mode, design eller sport gør sig bemærket i det store udland.

Ingen anden dansk sanger har haft en karriere som Rosvænges. Han var stjerne over to generationer og beherskede et repertoire, der var af usædvanlig bredde. Han optrådte sammen med alle de store kvindelige sangstjerner uden for Italien, fra Maria Jeritza over Erna Berger, Sena Jurinac, Irmgard Seefried og Elisabeth Schwarzkopf til Birgit Nilsson, og sammen med mandlige kolleger fra Richard Mayr og Leo Slezak over Lauritz Melchior, Max Lorenz og Heinrich Schlusnus til Erich Kunz, Rudolf Schock og Frans Andersson.

Han sang under alle de store dirigenter i dette århundredes første halvdel, hvoriblandt Toscanini, de Sabata, Beecham, Furtwängler, Klemperer, Walter, Knappertsbusch, Böhm og von Karajan kun er nogle af dem! Helge Rosvænges placering i den tysktalende del af verden fremgår af følgende eksempel:

I anledning af den tyske radios 50 års jubilæum udsendtes to grammofonplader med optagelser af radioudsendelser fra årene 1923-49. Mellem klip med politikere fra Stresemann og Hindenburg over Hitler, Göring og Goebbels til Adenauer og Churchill og andre politisk-historiske indslag, bringes eksempler på epokens berømte kunstneres formåen. Her er Helge Rosvænge placeret på linie med Bertolt Brecht, Richard Tauber, Joseph Schmidt, Lotte Lenya, Lale Andersen og Rosita Serrano.

Helge Rosvænge var et etableret internationalt navn fra 1927, og han havde en karriere, der mindede om de fleste berømte tyske musikpersonligheder, f.eks. Richard Strauss' eller Furtwänglers. Derimod er der ikke i hans karriere nogen aktiv deltagelse i det politiske liv til forskel fra f.eks. Gustaf Gründgens. Helge Rosvænges sanglige formåen gjorde ham til en feteret stjerne, uanset det politiske system: Weimarrepublikken, Det tredje Rige, Forbunds-

republikken eller DDR, og han satte sin kunst over det politiske.

De trykte kilder, der er anvendt ved fremstillingen, fremgår af litteraturlisten. Leo Blechs brev, s. 57, er citeret og oversat fra Tassiés bog om Helge Rosvænge. Tidsskriftet "The Record Collector" indeholder en fuldstændig diskografi over alle pladeindspilninger med Helge Rosvænge, udgivet indtil 1964, og omfatter opera, operette, lieder og populære melodier, også de danske. Illustrationerne s. 77 og 79 er fra Edward af Sandeborgs bog "Nu kan det sägas", Stockholm 1946.

Hans lange karriere strækker sig fra akustisk optagne plader til videooptagelser af fjernsynsudsendelser.

Under arbejdet med manuskriptet har jeg fået bistand af en række personer og institutioner med oplysninger og henvisninger. En tak for hjælpen rettes til mine kolleger Mona Madsen, Georg Simon og Bent Christiansen samt til Carl Johan Buchwald.

Det skal også nævnes, at Danmarks Biblioteksskoles bibliotek har været en effektiv støtte ved fremskaffelse af materialer fra ind- og udland, og at de medvirkende biblioteker har fungeret hurtigt og godt som leverandører af bøger, tidsskrifter og kopier.

Bogen ville imidlertid aldrig være blevet, hvad den er, uden den velvillige bistand, som er ydet af Helge Rosvænges datter, Eva, der selv har givet mig oplysninger til brug for bogen, og som har formidlet kontakten til sin moder, fru Gertrud Rosvænge, der har givet mange værdifulde oplysninger til brug for bogens tekst og beredvilligt stillet fotografier og andre dokumenter til rådighed som illustrationsmateriale til bogen. Jeg retter derfor en ganske særlig tak til Gertrud Rosvænge og den øvrige familie for den åbenhed, hvormed mine spørgsmål er blevet besvaret og for den udviste venlighed og hjælpsomhed under arbejdet med manuskriptet.

Jeg takker også Lenin-biblioteket i Moskva for dets anstrengelser, desværre forgæves, med at finde arkivmateriale vedr. Helge Rosvænges ophold i Sovjetunionen.

Preiser Records i Wien har beredvilligt givet tilladelse til at

kopiere det medfølgende bånd fra deres store produktion af gram-mofonplader med Helge Rosvænge.

Jeg har tilstræbt at give en dækkende skildring af Helge Rosvænges fantastiske liv og karriere, og bogens indhold er alene jeg ansvarlig for.

Ole Harbo

1 · Begyndelsen

Søndag den 29. august 1897 fødte Ane Sofie Hansen, i en alder af 29 år, sit første barn. Faderen, Emil Anton Hansen, der var maler af uddannelse, var på det tidspunkt 26 år gammel og sergent i hæren. Familien boede i Weysesgade på Østerbro i København. Barnet, en dreng, der kort tid efter blev døbt i Garnisonskirken, fik navnene: Helge Anton Rosenvinge Hansen.

Inden der var gået et år, havde faderen fået en stilling som inspektør ved Nymølle Skærvefabrik ved Hedehusene, og familien flyttede hertil i 1898.

Helges mor, Ane Sofie Hansen,
1868-1930

Helges far, Emil Anton Hansen,
1871-1941

Helge 7 år gammel, 1904

Helge gik i folkeskolen i Hedehusene og kom derefter i matematisk gymnasium på Roskilde Katedralskole, hvor matematik, kemi, tegning, sang og musik blev hans yndlingsfag.

Tidligt blev det klart for familie og venner, at Helge havde en smuk sangstemme, ligesom sin fader. I elevforeningen på Katedralskolen fik han mulighed for at afprøve sine sceniske talenter ved at deltage i skolekomedierne. Det viste sig da blandt andet, at han havde talent for at imitere andre.

Helges far havde i sine yngre år sværmet for det kunstneriske ved deltagelse i amatørteater og med kunstmaleri. Men efter at have prøvet lidt forskelligt, havde han valgt malerfaget som sit levebrød. Faderens ønske for den velbegavede søn var et solidt borgerligt erhverv byggende på en højere uddannelse. Hvad var derfor mere naturligt end at satse på et erhverv, hvor dansk foretagsomhed allerede havde markeret sig internationalt, nemlig ingeniørfaget. Når så hertil kom, at Helge allerede i sin skoletid puslede med løsninger på tekniske problemer på faderens arbejdsplads, var det forståeligt, at der hos far og søn begyndte at forme sig en drøm om

en storslået karriere som berømt dansk ingeniør i Rusland eller et andet fjernt område.

Næste etape i drengens liv blev derfor studier på Polyteknisk Læreanstalt i København, hvor han begyndte i efteråret 1915, efter at have taget studentereksamen i forsommeren.

Inspirationen hjemmefra betød, at Helge tog fat på kemiingeniøruddannelsen, men han dyrkede samtidig sin stadigt voksende interesse for sang, dels ved at lytte til grammofonplader, og helst med det store forbillede, Enrico Caruso, dels ved at tage sangundervisning hos den praktiserende læge, Charles Kjerulff.

Nu forekommer det nok de fleste besynderligt at tage sangundervisning hos en læge, men Charles Kjerulff havde i århundredets begyndelse studeret sang i Paris, og det oven i købet hos en af de virkelig store, Jean de Reszke, den polskfødte heltetenor. Kjerulff gav sangundervisning til forholdsvis få elever, og optrådte ved forskellige lejligheder, alene eller sammen med sin kone; men han havde, på grund af Første verdenskrig, sagt nej til smigrende tilbud fra store tyske operascener.

Studenterholdet på Roskilde Katedralskole 1915. Helge er nr. 3 fra højre

Helges sanglærer i København,
Charles Kjerulff 1870-1937

Samtidig med studierne ved læreanstalten og sangundervisningen havde Helge arbejde på et laboratorium. Der skulle skaffes midler til både livsførelse og sangundervisning.

På grund af råstofmangelen under Første verdenskrig beskæftigede man sig på laboratoriet meget med fremstilling af erstatningsstoffer. Her lykkedes det for den unge Helge at finde et erstatningsmateriale for naturkork, som der var stor mangel på under krigen; men da det blev muligt at fremstille erstatningsmaterialet, var krigen forbi og afsætningsmulighederne borte.

Helge bestod 1. del af sin eksamen i sommeren 1917 og gennemførte forprøven til den afsluttende eksamen i efteråret 1919. I 1920 var det tid for de afsluttende prøver ved Polyteknisk Læreanstalt. Helges eksamensprojekt var, meget betegnende for tiden, planlægning af et komplet fabriksanlæg til fremstilling af kaffesurrogat, omfattende både bygninger og maskiner. Ved siden af eksamensprojektet skulle også de mundtlige prøver klares, og ved en af de

Den italienske verdenstenor Enrico Caruso 1875-1912

Den polske verdenstenor Jean de Reszke 1850-1925

sidste af disse prøver viste det sig, at den unge studerende havde presset sig selv for hårdt. Han fik et lettere nervesammenbrud, og blev af sin læge beordret til øjeblikkelig hvile og rekreation.

Men Helge var parat til at erobre verden. Allerede den 16. juni 1918 havde han taget navneforandring til *Helge Rosvænge*.

2 · Hvis man sigter mod Månen, træffer man skovbrynet

For at imødekomme lægens krav om hvile og rekreation, rejste Helge Rosvænge til Tyskland og efterkom herved en stående invitation til at besøge venner i Schwerin i Nordtyskland. Vennerne han indlogerede sig hos, var en kunstnerfamilie. Manden i huset var karakterskuespiller ved det lokale landsdelsteater, og konen, der var dansk af fødsel, var sangerinde sammesteds.

Nu var der rigelig tid til at dyrke teaterlivet, og Helge tilbragte stort set hver eneste aften i teatret, og fik herved et førstehåndskendskab til repertoiret ved et tysk provinsteater. Han havde også lejlighed til at besøge de omliggende byer. I Hamburg overværede han for første gang en opførelse af operaen "Carmen", endog med Maria Olszewska, den senere primadonna i Wien, i titelpartiet. Dette var under et besøg hos Helges faders kusine, Inge Thorsen, der var koloratursopran ved operaen i Hamburg.

Med sin karakteristiske flid gik Helge snart i gang med at lære det tyske sprog grundigt og kunne her benytte sig af husherrens fagkundskab og vejledning. Den lokale Wagner-tenor i Schwerin, Hans Winkelmann, tog sig også en del af den unge dansker, og sørgede blandt andet for at introducere ham for teaterdirektørerne i de omkringliggende byer.

Det var oprindelig meningen, at Helges ophold i Nordtyskland skulle være af kort varighed. Han skulle jo rekreere sig og vende tilbage til København, men af flere grunde blev dette mere og mere vanskeligt for ham. For det første blev Helges musikalske interesse for operaen i Schwerin suppleret med en meget personlig interesse.

Inge Thorsen, dansk sopran
1888-1979

Til operaens ensemble var nemlig knyttet en ung og smuk ungarsk født sangerinde, Ilona Holndonner, som Helge blev mere og mere forelsket i. For det andet fik han sin debut som sanger. Det gik sådan til:

Hans værtinde i Schwerin planlagde en koncert i den lille mecklenburgske by, Parchim, og fik den idé at lade Helge Rosvænge medvirke i koncerten.

Koncerten blev arrangeret, men få dage inden den skulle foregå, blev sangerinden syg. Nu var gode råd dyre for at undgå en aflysning, men i sidste øjeblik trådte Ilona Holndonner til som erstatning. Det blev på denne måde hans tilbedte, der muliggjorde debuten, og hans optræden sammen med hende har sikkert bidraget til, at han ydede sit allerbedste. Kritikken var overstrømmende:

Ilona Holndonner, Helge Roswänges
første kone, 1895-1985

I den unge danske sanger hr. Roswänge personificeres et udtalt sangtalent. Hvad hr. Roswänge byder på af positivt falder hurtigt én i øret: en fyldig, sprudlende, varmt klingende stemme med et udtalt lyrisk islæt; følelsesmættet, for det meste også med meningsfuldt udtryk, ledsaget af en god teknik. Hans kunst er stærkt i færd med at udvikles. Under forudsætning af, at alle den unge kunsts knopper bliver bragt til blomstring ved flid og ægte gartnerkærlighed, og ikke bliver knækket af overstrømmende bifald, forestår der Helge Roswänge en stor fremtid.

Helge var begejstret og lærte denne anmeldelse udenad.

Sangerkarrieren var begyndt, og det med bravour. Fjorten dage senere gennemførtes det oprindelige koncertprogram i Parchim, og denne gang skrev kritikken blandt andet: "De unge damers gunst udøstes især over hr. Roswänge, der modtog to pragtfulde rosenbuketter." Endelig, for det tredje: På Hans Winkelmanns anbefaling prøvesang Helge Roswänge for direktøren ved det smukke, tidli-

gere hof-, nu landsdelsteater i Neu-Strelitz. Her blev han stillet over for spørgsmålet om, hvorvidt han havde indstuderet partiet som Don José i "Carmen". Det var faktisk det eneste parti overhovedet, Helge Rosvænge havde indstuderet, privat, med en korrepetitør i Schwerin; men med ungdommelig frækhed svarede han, at han da også havde indstuderet dette parti. Direktøren var henrykt, for generalprøven på "Carmen" var i gang, men den tenor, der var engageret til rollen som Don José, var ikke dukket op, og Helge blev derfor bedt om at hjælpe til ved generalprøven.

Nu fangede bordet, og Helge måtte se bort fra, at han aldrig tidligere havde stået på en rigtig operascene eller sunget sammen med et orkester. Han måtte springe op på scenen og synge og agere Don José for fuld kraft.

Næste dag dukkede gæstetenoren op, men han forsvandt igen med det samme, da han ikke havde succes hos publikum, og slet ikke hos direktøren. Resultatet var, at Helge Rosvænge fik en professionel kontrakt som første lyriske tenor ved landsdelsteatret i Neu-Strelitz og sin debut som Don José i "Carmen". Det var den 28. maj 1921.

Al tvivl hos ham var nu borte. Det var sangerkarrieren, der skulle dyrkes, og ikke kemien. Der blev vekslet breve herom med den bekymrede fader, og til sidst rejste Helge til Danmark for at forklare faderen situationen. Så var han tilbage i Neu-Strelitz, og nu kom der fart på: som Rodolphe i "Bohème", Faust i operaen af samme navn, Lyonel i "Martha" og optræden i yderligere seks hovedpartier, samt medvirken i "Flagermusen", hvor der i festsce-
nen hos fyrst Orłowski specielt for Helge var indlagt "Så kold den lille hånd er", på italiensk!

Også i Neu-Strelitz var anmeldelserne overstrømmende, og Helge Rosvænge kunne endda tillade sig at kikse i en arie, uden at han mistede publikums gunst.

Men han ville videre. Kontrakten med teatret i Neu-Strelitz var etårig, så allerede i foråret 1922 var det tid til at begynde at se sig om efter nye græsgange fra efteråret. I løbet af sæsonen kom der

Helge Rosvænge som Rodolphe i "Bohème" i Neu-Strelitz, 1921

flere tilbud fra større scener, herunder fra operaen i Hannover. Her opnåede han en forhåndskontrakt, som var forbundet med et gæstespil, således at sangeren ved at optræde heri forpligtede sig til engagement.

Helge Rosvænge rejste fra Neu-Strelitz mod Hannover, men vejen hertil går over Berlin, det ene af de to store mål i Nordeuropa for en ærgerrig sanger, og han gjorde ophold her for at træffe teateragenterne i byen. Hos en af agenterne mødte han direktøren for operaen i Altenburg i Thüringen, en by ca. 50 km syd for Leipzig. Direktøren var ude efter nye kræfter til den kommende sæson og bad Helge synge for sig. Allerede inden han var færdig med den første arie, blev Helge tilbudt engagement.

Endnu en gang belønnedes den ungdommelige frækhed. Helge Rosvænge stillede som betingelse for engagement, at også hans kone blev ansat ved teatret. Da direktøren hørte, at det drejede sig om Ilona Holndonner, slog han til med det samme.

Nu havde Helge skabt sig to problemer. Han havde forhåndskontrakt med operaen i Hannover, og han havde betinget sig

engagement for sin kone i Altenburg, men han var ikke gift med Ilona.

Rejsen gik videre til Hannover, hvor han blev pænt modtaget af direktøren, der udtrykte sin glæde over at have Helge Rosvænge i sit ensemble fra næste sæson. Så gik det op for den unge sanger, hvad han havde viklet sig ind i. Skamfuld måtte han gå til bekendelse og fortælle, at han allerede havde underskrevet kontrakt med Altenburg. Direktøren var rystet over en sådan adfærd og skældte ud, men lod dog nåde gå for ret og undlod at kræve bod. Til gengæld ville han heller ikke lade Helge synge i det planlagte gæstespil, så han måtte forlade Hannover uden at lade sin røst lyde dér og uden honorar.

Næste rejsemål var Budapest. Ikke blot var Helge forelsket i Ilona, det omvendte var også tilfældet, og deres bryllup var allerede planlagt.

Vejen fra Hannover til Budapest går over Wien, det andet store mål nord for Alperne for enhver ung sanger. Det første Helge foretog sig under opholdet i Wien var selvfølgelig at besøge operaen. Et pragtfuldt bygningsværk, en institution med traditioner og en lysende række af fremragende sangere: Maria Jeritza, Lotte Lehmann og Elisabeth Schumann på spindesiden, og blandt tenorerne: Leo Slezak, Alfred Piccaver, og danskeren Erik Schmedes, der i Gustav Mahlers direktørperiode blev knyttet til Wieneroperaen, og som i årene 1898-1924 skabte sig et internationalt navn, især som Wagner-sanger.

Da Helge Rosvænge ankom til operaen, var der prøvesyngning for unge talenter, og Helges gå-på-mod fornægtede sig ikke. Han stod ikke på listen over prøvesangerne, men da der var en pause i arrangementet, gik han på scenen, præsenterede sig og fik lov til at synge. Han valgte sit gamle "lykkenummer", blomsterarien fra "Carmen". Musikchefen, Franz Schalk, var straks interesseret og ville vide, hvor den unge mand var engageret. Han roste den smukke stemme, men mente dog, at der stadig var en del, der skulle læres. Han beklagede, at det ikke længere var muligt at ansætte

unge sangere ved Wieneroperaen med henblik på at uddanne dem; men han lovede Helge at holde øje med ham.

Helges Rosvænges første optræden på Wieneroperaen gav altså ikke engagement, men den unge dansker havde gjort sig positivt bemærket i musikkens by. Der var grund til glæde og optimisme, og Helge kunne fortsætte rejsen til Budapest og gifte sig med Ilona den 24. juni 1922. Straks efter brylluppet rejste de begge videre til arbejdet i Altenburg, hvor de præsenterede sig for publikum i Flotows "Martha". De fik begge en god kritik. Ilona blev rost for sin rentklingende sopran, og anmeldelserne af Helges præstation pegede på alle hans fortrin som populær heltetenor: En stemme med kraft, skønhed og fylde, en dramatisk begavelse og en tydelig tekstudtale. Hertil kom det enkle, at han var en flot fyr; slank og pæn og af en tenor af årgang 1897 at være, ret høj, 172 cm!

I de to år, han sang i Altenburg, blev repertoire udvidet med 18 nye partier, blandt hvilke var en række af hans kommende glanspartier: Alfred i "La Traviata", Hertugen af Mantua i "Rigoletto",

Helge Rosvænge 1922

Pinkerton i "Madame Butterfly", Tamino i "Tryllefløjten", Manrico i "Troubaduren" og Sangeren i "Rosenkavaleren".

I 1923 blev Helge Rosvænge indbudt til at gæstesynge på Det kongelige Teater i København, som Rodolphe i "Bohème". Han tog med glæde og forventning mod tilbudet om at vise hjemme i København, hvor langt han var nået i sin sangudvikling. Men han måtte nu sande, at han ikke bare var tilbage i sit eget, men også i Jantelovens fædreland. De fleste anmeldere overså gæstespillet, og en enkelt gav en skidt vigtig anmeldelse, hvori han pegede på, at den by, den unge sanger kom fra, var så lille, at ikke engang togene gjorde ophold der, og at der heller ikke var grund til at opholde sig ved hr. Rosvænge.

Han fik dog lidt foromtale i aviserne, og det blev til et lille interview, hvor han kunne fortælle om grunden til, at hans navn ikke var kendt herhjemme i forvejen.

Også Helges far havde glædet sig til sønnens debut i fædrelandet, og han blev, naturligt nok, skuffet og vred over anmeldernes optræden. Han blev dog trøstet af Johannes Fønss, selv tidligere rejsende sanger i Tyskland, og nu operasanger på Det kongelige Teater. Han mente bestemt, at Helge havde fremtiden for sig.

Det bedste resultat af gæstespillet for Helge Rosvænge var honoraret på 800 kroner, der under den galopperende inflation i Tyskland var så hård valuta, at familien kunne leve af beløbet et helt år, når det gradvist blev omvekslet.

De to ægtefæller spillede sammen endnu i 1923, men efterhånden blev Ilona for svær til at den søde hemmelighed kunne skjules. Hun ventede deres første barn, der blev født i 1923 og fik de dansk-ungarske fornavne: Roar Antal.

Illustration næste side:

Avisinterview med Helge Rosvænge i anledning af hans første optræden på Det kongelige Teater 1923

Tenor-Gæstespil ved Operaen.

Lille Samtale
med Hr. Helge Rosvænge.

Sangeren som Hoffmann i „Hoffmanns Æventyr“.

I Aften synger, som meddelt, Hr. Helge Rosvænge Rodolphe's Parti i „Boheme“.

Teaterskrædderen kommer ind paa Nr. 25. Det er et af Teatrets Gæsteværelser. Den for Kunstnerne saa betydningsfulde Personlighed medfører en Række Kostumer, der egentlig ikke kan siges at tage sig særlig straalende ud i Dagslyset.

— Jeg véd ikke om de passer, siger han til den unge Mand, der staar derinde — men det er dem, Herold benyttede.

— Det gaar nok. lyder Svaret, medens et prøvende Blik betragter Bundtet.

Saa kommer Turen endelig til os. Herren er Hr. Helge Rosvænge, som en halv Snes Minutter senere skal ind til Boheme-Prøve.

— Deres Navn og Personlighed er vistnok ganske ukendt for det danske Publikum, og der har ikke været nogen For-Reklame for Deres Debut — siger vi.

— For-Reklame er en farlig Ting, og derfor undgaar jeg den saavidt muligt. Og forevrigt er jeg ikke Debutant. I de sidste tre Aar har jeg sunget paa en Række tyske Operaer — Ivriske Partier — og nu skal jeg altsaa vise mig for mine Landsmænd.

— Er De uddannet herhjemme?

— Nej, af den gode Grund, at jeg slet ikke tænkte paa at blive Sanger, da jeg rejste ud. Jeg er nemlig Ingeniør af Fag, og da jeg havde taget min Eksamen ved Polyteknisk Læreanstalt, tog jeg paa en Studierejse til Udlandet. Men det blev ikke til noget med de tekniske Studier. Under mit Ophold i Tyskland traf jeg min nuværende Hustru, Koloratursangerinden Ilonka Holndonner, og hun fik mig overtalt til at tage Sangundervisning. Ja, saa endte det med, at jeg gik til Scenen, hvor jeg indtil nu har sunget ca. 20 Opera-Partier rundt om i Verden.

— Hvorledes kom Gæstespillet her i Danmark i Stand?

— Jeg var heroppe i Foraaret og havde da Lejlighed til at synge herovre for Ledelsen, og den engagerede mig saa til at optræde i „Boheme“, „Traviata“ og „Carmen“. Mit Gæstespil varer et Par Uger, og saa drager jeg igen til Udlandet, hvor jeg har en Række Engagementer.

— Og hvor gammel er De nu?

— En Kunstner har ingen Alder, lyder det diplomatiske Svar. Nu maa Publikum altsaa selv danne sig en Mening i Aften baade om Stemme og Alderen.

3 · I byer, hvor togene gør ophold

Næste stoppested på Helges vej frem blev Basel i Schweiz, og opholdet her blev af to års varighed. Ægteparret Rosvænge havde givet gæstespil i Rossinis "Barberen i Sevilla" og havde bemærket, at Schweiz var et rigt land, der ikke var påvirket af krise og inflation, som Tyskland var det. Det slog ham således, at man som "sæbeskum" i barberscenen brugte flødeskum; noget, som på daværende tidspunkt var utænkeligt i Tyskland.

Ud over den fordel det gav at få adgang til en større scene, var det økonomisk trygt at leve i Schweiz, selv om gagerne var beskedne. Lederen af operaen i Basel, dr. Oscar Wälterlin, den senere leder af Zürichteatret, havde etableret et veldrevet teater, hvor der, i ordets egentlige forstand, blev arbejdet kollegialt med henblik på at opnå den bedst mulige forestilling. Denne indstilling, eller korpsånd, skulle også blive en fast bestanddel i Helge Rosvænges professionelle væremåde.

Helge og Ilona debuterede sammen i "Rigoletto", og de fik begge gode anmeldelser. Helges repertoire blev igen udvidet. I løbet af de to år i Basel med i alt 12 nye partier, omfattende blandt andet "Maskeballet" og "Bortførelsen fra Serraillet".

Dr. Wälterlin havde gerne set, at Helge var blevet i Basel, og Ilona følte sig godt tilpas i de trygge omgivelser, men Helge var utrættelig. Han ville videre, og intet kunne standse ham. Den næste kontrakt var allerede formidlet af en teateragent i Wien, og familien Rosvænges adresse de næste tre år blev Köln.

Helge debuterede i Köln den 24. februar 1924 som Rodolphe i "Bohème" og fik straks flotte anmeldelser, der blandt meget andet sagde, at han var en afgørende gevinst for ensemblet.

Dette blev ledet af Eugen Szenkar, hvis yndlingskomponister var Mozart og Verdi. Det blev derfor til en del opførelser af værker af disse to komponister. Helge mente selv, at det var Verdi-operaerne, der var hans egentlige og bedste felt, fordi de kombinerer det sanglige med det dramatiske på en enestående måde. Andre lagde mest vægt på, at han var en strålende Mozart-fortolker.

Året 1927 blev på flere måder afgørende for hans videre karriere.

I foråret lavede man i Köln en nyopsætning af Adams i dag ikke ofte spillede opera, "Postillon fra Lonjumeau", med Helge i rollen som Chapelou. I arien, "Freunde, vernehmet die Geschichte", forekommer der en mængde høje toner, herunder et højt D! Helge Rosvænge præsterede igen et nyt parti til anmeldernes og publikums udelte begejstring. Nogle mente, at alene hans beherskelse af de høje toner var grund nok til at overvære operaen, mens andre følte, at Helge sang Chapelous parti, så man skulle tro, at Adam måtte have skrevet partiet specielt for ham.

En sanger, der er i stand til at præstere smukke høje toner, vækker altid interesse i grammofonpladeindustrien, og fra 1928 kommer de første plader med Helge Rosvænge og "Freunde, vernehmet die Geschichte" hører til blandt de første. Der blev lavet to forskellige indspilninger af den i 1928, ligesom der findes en indspilning af melodien fra 1936. I det seriøse opslagsværk, "The Record Guide", fra 1955, får denne plade følgende kommentar: "Denne betagende plade indeholder en af de højeste tenortoner på plade: et højt D uden antydning af falset."

I Berlin var der opstået uoverensstemmelser mellem efterkrigstidens største stjerne og frikadelle, Richard Tauber, og statsoperaens ene dirigent, Leo Blech. Richard Tauber havde tillagt sig alle stjernemanererne og havde tillige opnået kolossale indtægter ved at optræde i operetter og på film. Leo Blech fandt sådanne gøremål uforenelige med hvervet som seriøs operasanger ved Tysklands førende scene, og resultatet blev, at Richard Tauber måtte gå.

Derfor manglede Berlineroperaen en heltetenor, og Helge Rosvænge blev indbudt til et gæstespil den 3. maj 1927 som Alfred i

"La Traviata" med den ungarsk fødte Gitta Alpar, der senere skulle vælge samme karriereforløb som Richard Tauber, i rollen som Violetta.

Dagen efter gæstespillet blev kontrakten mellem Helge Rosvænge og Berlineroperaen underskrevet. Fra efteråret 1929 skulle Helge synge fast i Berlin, idet hans kontrakt med Köln først da udløb, men han fik ret til med det samme at betegne sig som medlem af Berlineroperaens ensemble.

Helge Rosvænge havde god grund til at være glad og tilfreds. Allerede inden sin 30 års fødselsdag var han kontraktligt ansat som førstetenor ved Berlineroperaen. Det første af hans store mål var nået. Det skete i en periode, hvor mange gode sangere fra Tyskland og Østrig, suppleret med rivaler fra Polen, Tjekkoslaviet, Balkanstaterne og andre lande, forsøgte at gøre deres lykke i kontinentets kunstneriske metropol. Det er ikke hvem som helst beskåret at blive ansat som Richard Taubers efterfølger!

Den 8. juli 1927 optrådte Helge Rosvænge som Don José i "Carmen" på Wiener Staatsoper som erstatning for en kollega, der var blevet syg, og den 19. august optrådte han ved Münchens operafestspil som Tamino i "Tryllefløjten" og sang her for første gang under Karl Böhms direktion.

I maj 1928 rejste hele Kölner-ensemblet på gæstespil til Wien, under dirigenten Hermann Abendroth. Gæstespillet omfattede en koncertopførelse af "Pelléas og Mélisande" med Helge Rosvænge som Pelléas og "Cosi fan tutte" med Helge som Ferrando. Desværre for ham drak han iskold apollinaris umiddelbart inden han skulle på scenen, og resultatet blev, at han var hæs, da han skulle synge. Gæstespillet fik dog en pæn og høflig omtale, og man undlod at skrive noget om Helge Rosvænges indisponerethed.

I Köln var både teaterledelse og publikum kedede af, at Helge skulle forlade byen, og allerede fra 1927 begyndte anmelderne at beklage "eksporten" af ham til Berlin, samtidig med at kritikken blev stadig bedre.

Helge Rosvænge gjorde sig klar til at være stjerne. Han brugte

Operntheater

Freitag den 8. Juli 1927

Näher dem Abonnement

CARMEN

Oper in vier Akten von F. Meilhac und L. Halévy. Musik von Georges Bizet

Regie: Hr. Kunze

Dirigent: Hr. Heer

Carmen	Hr. Anday
Micaëla	Hr. Achsel
Frasquita	Hr. Hellesgruber
Mercedes	Hr. Bauer-Plescha
Don José	Hr. Manowarda
Escamillo, Toreador	Hr. Jec
Zukiga, Leutnant	Hr. Rabin
Morales, Sergeant	Hr. Breuer
Dancalro	Hr. Gallos
Remendado	Hr. Schreitter
Villas Pastia	

Soldaten, Straßenjungen, Zigarrenarbeiterinnen, Zigeuner, Zigeunerinnen, Schmuggler, Volk — Die Handlung spielt in und bei Sevilla

Tänze ausgeführt von den Damen Pfundmayer, Dietl, Weinrich, Berka, Fränzl F., Fränzl F., Huml, Steinlein F., Guttera, Schaubertger, Chandras, den Herren Gabill, Gollion, Fränzl H., Buttula und dem Ballettcorps

* * * „Don José“ Hr. Helge Rothwange vom Opernhaus in Köln a. G.

Das offizielle Programm nur bei den Billetuten erhältlich. Preis 50 Groschen

Nach dem zweiten Akt eine größere Pause

Der Beginn der Vorstellung sowie jedes Aktes wird durch ein Glockenzeichen bekanntgegeben

Offen-Eröffnung nach 6 1/2 Uhr **Anfang 7 1/2 Uhr** **Ende nach 10 1/2 Uhr**

Während der Vorspiele und der Akte bleiben die Saalküren zum Parkett, Portiere und den Galerien geschlossen. Zutrittskommende können daher nur während der Pausen Einlass finden

Der Kartenverkauf findet heute statt für obige Vorstellung und für

Samstag den 9. Juli: Die Freunde — Die Jalousien bei Nacht. Außer dem Abonnement (Anfang 7 1/2 Uhr)
Sonntag den 10. Die verkaufte Frau. Außer dem Abonnement (Anfang 7 1/2 Uhr)

Besterer Spielplan:

Montag den 11. Die Nickerchen. „Eisenstein“ Hr. Hart Ziegler a. G. Außer dem Abonnement (Anfang 7 1/2 Uhr)
Dienstag den 12. Coppelia — Schloßherb. Außer dem Abonnement (Anfang 7 1/2 Uhr)

„Glockenbach“, Köln 12

Platten-Repertoire
Opern, Operetten, Lieder, Märsche
1240, am 1. Juli 1927

Odeon-Musikhaus
Königsplatz Nr. 1 (alte Unterstadt Nr. 21) Tel. 1444

Sprechapparate
in allen Ausstattungen
und Preislagen

aktuelle aller Art
Klavier-Ausgabe

MUSIKHANDLUNG GUTMANN
Königsplatz Nr. 1
im Opernhaus (a. Operngasse)
Köln 12

Technische
Instrumen-
ten-Verkauf

Plakat fra Wiener-operaen d. 8/7 1927

resten af tiden i Köln til at kunne møde velforberedt i Berlin og lagde, efter de tre års virke i Rhinlandet, yderligere 7 hovedpartier til de 38, han beherskede i forvejen.

Ilona, der ikke havde sunget i Köln på grund af sine gøremål som mor for børnene, var faldet godt til i byen og var helst blevet dér, men i 1929 gik rejsen til Helges første store mål, Berliner Staatso-per på Unter den Linden.

4 · Heltetenor i verdensklasse

Den opera, som Helge Rosvænge blev knyttet til i 1929, befandt sig i en spændende udvikling. Den markerede sig som en meget attraktiv scene, der tiltrak talenter fra mange fag og mange lande. Da det tyske kejserrige brød sammen i 1918, overtog Richard Strauss for en kortere periode ledelsen, og var stærkt medvirkende til, at operaen klarede sig igennem de første vanskelige efterkrigsår. Herefter blev ledelsen overdraget til Max von Schillings, under hvem operaen udvikledes til et meget levende og åbent teater med en blanding af klassisk repertoire og samtidige værker af f.eks. Hans Pfitzner, Franz Schrecker, Ferruccio Busoni og Leoš Janáček. Teatret udmærkede sig også med stribevis af fremragende dirigenter. I 1923 blev Erich Kleiber ansat som "generalmusikdirektør", som løsning på en knude, hvor der ikke kunne opnås enighed om, hvorvidt man skulle ansætte Fritz Stiedry, Otto Klemperer eller Bruno Walter! Leo Blech var som tidligere omtalt ansat ved operaen, og det samme var Wilhelm Furtwängler.

Blandt de mange fremragende sangere, der blev knyttet til operaen i disse år, var Barbara Kemp, Frieda Leider og Heinrich Schlusnus. I 1924 var Beniamino Gigli på gæstespil, som Caruso tidligere havde været det, og dette gæstespil blev for Gigli indledningen på en international karriere.

Også med iscenesættelser og dekorationer skete der i disse år mange nyskabelser under medvirken af dygtige kunstnere.

I det hele taget var der et blomstrende musik- og teaterliv i Berlin i disse efterkrigsår. Arnold Schönberg, Paul Hindemith, Ernst Křenek og Kurt Weill slog sig ned i byen for kortere eller længere tid.

Også operaen i Charlottenburg, Städtische Oper, blomstrede under dygtig ledelse og med mange gode sangere, hvoraf en række senere medvirkede på operaen på Unter den Linden, Wieneroperaen og andre store scener.

I 1925 gik Max von Schillings af som leder af operaen på grund af uoverensstemmelser med kulturministeriet, og der opstod et interregnum indtil efteråret 1927, hvor Wagner-entusiasten, Heinz Tietjen, der kom fra Charlottenburgoperaen, blev ny leder. Men også i denne periode, hvor Helge Rosvænge blev ansat, fortsatte den spændende udvikling: Uropførelse af Alban Bergs "Wozzeck", førsteopførelse i Berlin af blandt andet "Fyrst Igor", "Boris Godunov" og "Skæbnens Magt".

Da Helge Rosvænge gæsteoptrådte i Berlin i maj 1927, var operaen midlertidigt flyttet fra Unter den Linden til teatret på Königsplatz, den tidligere Kroll-opera, fordi der blev foretaget store ombygningsarbejder. Men da Helge begyndte at synge fast i Berlin fra 1929, var ombygningen færdig, og Staatsoper på Unter den Linden fremstod nu også bygningsmæssigt og teknisk som en af de bedste scener i verden.

Sammen med Erich Kleiber virkede Leo Blech som sideordnet dirigent. Han havde været knyttet til operaen i årene siden 1906, kun afbrudt af en periode 1923-26, hvor han havde dirigeret ved Städtische Oper. Han var også komponist til flere i dag temmelig upåagtede operaer.

Mellem Helge Rosvænge og Leo Blech opstod der et varigt venskab og et professionelt samarbejde af høj klasse. Helge Rosvænge anså selv Leo Blech for at være den, der havde lært ham musikalsk præcision og disciplin og for sin vigtigste læremester. Leo Blech var udstyret med et iltet temperament og gav sine meninger højt og klart til kende, sådan som han havde gjort det over for Tauber. Det har sikkert været Helge Rosvænges seriøse indstilling til sit arbejde, parret med at han ikke havde stjernerlykker, der medvirkede til at det gode samarbejde varede ved.

Blech havde den vane, at han skrev små sedler til solisterne, om

Dirigenterne Leo Blech (t.v.) og Erich Kleiber 1931

både deres gode og dårlige præstationer. Sedlerne kunne de finde i deres garderobe efter forestillingen eller i pauserne. Var Blech meget tilfreds fik man et fotografi af ham med nogle venlige bemærkninger på bagsiden.

Helge Rosvænge fik i årenes løb mange sedler fra Blech og mest for det gode. På et tidspunkt, hvor han havde haft en meget lang periode med fornemme præstationer, bemærkede Blech, at nu måtte han snart indrette sig et postkontor ved siden af sin dirigentpult!

En gang var Helge og Blech uenige om, hvorvidt en arie fra "Skæbnens Magt" skulle med i forestillingen eller ej. Helge fik sin vilje til slut, og arien blev indlagt. Ved opførelsen lagde han alt, hvad han kunne præstere af raffinement i sluttonen, som han påbegyndte "piano" og afsluttede "forte fortissimo". Publikum var henrykt og bifaldet bragede. Da han kom ned i sin garderobe, lå der

Lieber Helge
Natürlich —
hatten Sie recht!
Ich bin blamiert.
Aber — man muss
sie auch so singen
BRIT!
man bleibt sie
immer!
fuss
BT

Leo Blechs seddel til Helge Rosvænge i anledning af en episode i "Skæbnens Magt"

Lieber
 Rosvænge
 Einfach wunder-
 bar!
 Dein
 Dank
 Leo

Helge Rosvæn-
 ge!
 Du lieber hätte
 ich Sie umarmt!
 -bit können singt
 sich so eine Won-
 ne!
 Dank
 Dein
 Leo
 Blech

To af de mange sedler fra Blech til Helge Rosvænge. Teksterne lyder: "Kære Rosvænge. Simpelthen vidunderligt. Hilsen. Tak. Leo Blech." og "Allerhelst ville jeg have omfavnet Dem. Ingen synger man sådan med. Det er en fryd. Tak og hilsen Deres Leo Blech."

allerede en seddel fra Blech med ordene: "Kære Helge. Naturligvis havde De ret. Jeg er blameret. Men - man må også synge den sådan. BRAVOO!.."

En anden gang indlagde Helge i slutningen af Nilakten i "Aida" en høj tone, som ikke var komponeret af Verdi. I garderoben lå i pausen efter akten en lille seddel fra Blech med en tegning af et højt A og så det ene lille ord: "Oh!" Den slags indlod Helge Rosvænge sig aldrig på siden hen i sit samarbejde med Blech.

Wagner-entusiasten Tietjen sørgede for, at der i 1928 var tre værker af mesteren på operaens program og året efter fire. Blandt opførelserne var "Tannhäuser" med Lauritz Melchior i titelpartiet og Helge Rosvænge som Walther. Men linien med en blanding af et klassisk og et moderne repertoire fortsatte også i Tietjens embedsperiode.

I 1930 skete der det meget usædvanlige, at der uropførtes tre

operaer, "Kristoffer Columbus" af Milhaud, "Trojanerne" af Berlioz og "Fremde Erde" af Rathaus. Helge sang i "Trojanerne" sammen med Frieda Leider, og begge fik flotte anmeldelser. 1931 bød blandt andet på Johann Strauss' operette, "En nat i Venedig", hvor Helge sang hertugens parti under direktion af Erich Kleiber. I september 1931 optrådte han ved Berliner-operaen i "Tosca" sammen med Maria Jeritza, der i 1920'erne og 30'erne havde samme stjernestatus som Maria Callas senere hen. Jeritza var kommet i strid med sin scenepartner i Wien, Alfred Piccaver, og insisterede nu på at få Helge Rosvænge som partner. Hendes ønske blev naturligvis opfyldt, og i april 1932 sang han for første gang Cavaradossis parti på Wiener Staatsoper.

I marts 1929 havde han sunget under Wilhelm Furtwängler i Wien i Berlioz' "Fausts fordømmelse" og i april 1932 sang han tillige Evangelisten i "Matthæus-passionen". Fra efteråret 1932 blev han fast knyttet til Wiener-operaen ved siden af ansættelsen i Berlin.

I vinteren 1931 blev Helge Rosvænge indbudt til Salzburg-festspillene, og han optrådte her for første gang i 1932, i alt 16 gange i 5 operapartier og ved to koncerter!

Året 1932 blev således den anden store milepæl i Helge Rosvænges sangerkarriere.

I Salzburg havde han for første gang partiet som den italienske sanger i "Rosenkavaleren". Clemens Krauss dirigerede, og Richard Strauss selv overværede forestillingen. Her skete det meget usædvanlige, at den gamle mester, der var en svoren modstander af afbrydelser i forestillingerne på grund af bifald, selv rejste sig og applauderede Helge efter sangerens arie i 1. akt. Richard Strauss forklarede bagefter, at han havde gjort det, fordi han for første gang hørte Helge Rosvænge synge, og var blevet så begejstret over den noblesse og skønhed, hvormed han havde sunget, at han fandt det naturligt at give sit bifald til kende.

Richard Strauss var i 1919 flyttet fra Berlin for at blive leder af Wieneroperaen, og han ledede den sammen med Franz Schalk indtil 1924, da han gik af efter uoverensstemmelser med Schalk.

Men han var dog tilbage som gæstedirigent, blandt andet af egne værker, allerede fra 1925.

Som i Berlin var der også i Wien tale om et operarepertoire, der var en blanding af klassisk og nyt. Af eksempler på det nye kan nævnes Korngolds "Die tote Stadt", der uropførtes i 1921 med Jeritza og Tauber i hovedrollerne og blev en stor succes. Den blev opført indtil 1938, men er i øvrigt først fra 1985 tilbage på Wieneroperaens repertoire.

I 1928 dirigerede Wilhelm Furtwängler her for første gang, og både han og Bruno Walter var inde i billedet, da efterfølgeren for Schalk skulle udpeges i 1929. Men som i Berlin blev det en helt tredje, nemlig Clemens Krauss fra operaen i Frankfurt a.M., der blev udnævnt, og i hans første år tilknyttedes som sangere blandt andet Jan Kiepura, Erich Zimmermann, Gunnar Graarud og Max Lorenz.

Krauss dirigerede den første Wieneropførelse af "Arabella", der med Lehmann, Jerger, Mayr, Helletsgruber og Helge Rosvænge er gået over i musikhistorien som en af de bedste opførelser af dette værk.

Den anden musikscene i Wien, Volksoper, havde ført en noget usikker tilværelse siden sin start i 1898. I begyndelsen af tyverne opstod en række organisatoriske, økonomiske og personelle vanskeligheder, så den gik konkurs i 1927. Hermed blev der ikke noget ud af en interessant ledelseskombination, som var påtænkt, nemlig teateragenten Gruder-Guntram som finansiel og Leo Blech som musikalsk leder. I 1929 genopstod scenen under navnet Neues Wiener Schauspielhaus og fortsatte som privatteater indtil 1936, hvorefter det blev overtaget af det offentlige. Trods de mange problemer gennem årene blev det til en del interessante opførelser, og de fleste af de kendte sangere, f.eks. Schmedes og Tauber, optrådte også her.

I Wien sang Helge Rosvænge i 1932 endvidere i "Troubaduren", "Aida" og "Fedora" og sidst på året i Verdis "Requiem". I slutningen af 1933 sang han ved en velgørenhedskoncert til fordel for

jødiske børn. Arrangementet stod under protektion af Østrigs daværende kansler, Dollfuss. I Berlin blev det blandt andet til "Siciliansk Vesper" og "Postillonen fra Lonjumeau". Helge Rosvænge blev meget hurtigt en stor publikumsfavorit i Wien takket være sin glansfulde stemme og de strålende høje toner. På grund af hans særlige sangteknik, hvor der mellem tonerne kunne være en anelse af et ophold, der kunne ligne et lille åndepust, og på grund af hans ingeniørfortid og -interesse, fik han tilnavnet: "Der Tonbauingenieur", tonebygningsingeniøren.

5 · Den flyvende tenor

Med berømmelsen følger kravet om at blive hørt og set overalt, og for Helge Rosvænge gjaldt der ingen undtagelse fra dette krav.

Ved årsskiftet 1932/33 var han med i et Wienerensemble på gæstespil i Egypten og optrådte med "Aida" i både Cairo og Alexandria. Gæstespillet var arrangeret af den tidligere nævnte teateragent Gruder-Guntram, og med på turen var Helges far. Faderen havde, for nemheds skyld over for myndighederne, fået titel af kunstnerisk rådgiver. Men det viste sig, at han tog denne titel alvorligt, da han gik i gang med pensel og farver på at forbedre dekorationerne på teatret i Cairo.

I Egypten boede Helge på samme hotel som den berømte russiske

Tv. Helge Rosvænge med faderen o. 1935

Th. Helge Rosvænge på vej til Egypten med skib fra Genova i januar 1933

bassanger, Fjodor Sjaljapin, men han hørte ham ikke synge ved denne lejlighed. Det gjorde han til gengæld senere i Barcelona, hvor de begge var på gæstespil.

Ved et gæstespil i Rom, hvor Helge Rosvænge sang Mozart, ærgrede det ham, at det ikke var muligt for ham at få lejlighed til at vise italienerne sine Verdi-fremstillinger og de andre italienske komponisters helteskikkelser. Det samme gjorde sig gældende i Paris, hvor man opførte Mozart, Wagner og Richard Strauss. Især efter at have overværet en fransk opførelse af "Carmen" forstod han, hvorfor værket ikke blev nogen succes ved sin fremkomst, og han havde kløe efter at vise franskmændene sin Don José. Men på sådanne gæstespil spiller man gæstelands musik og ikke værtslandets.

Også Budapest fik besøg og Helge fik stort bifald for sin Hertug af Mantua, idet han sang "La donna é mobile" på ungarsk!

I 1934 sang han "Parsifal" i Bayreuth og var nu blevet Wagner-sanger. Også dette vanskelige rollefag mestrede han og fik en meget

Tv. Don José i "Carmen", Wiener Staatsoper 1933

Th. Hüon i "Oberon", Salzburg Festspillene 1933

BUHNENFESTSPIELE BAYREUTH

SONNTAG, DEN 22. JULI 1934

PARSIFAL

ORCHESTERLEITUNG:

DR. RICHARD STRAUSS

GESAMTINSZENIERUNG:

HEINZ TIETZ

CHÖRE: HUGO RÜDEL

BOHNENBILD UND KOSTÜM:

ALFRED ROLLER

AMFORTAS	HERBERT JANSSEN
TITUREL	FRANZ SAUER
GURHEIMANN	RUD. ANDRESEN
PARSIFAL	HELGE ROSWAENGE
KLINGSOR	ROBERT BURG
KUNDY	MARTIN FUCHS
GRALSITTER	FRITZ MARCKES
	HANS WRANA
	IRMGARD SCHIEDMANTEL
KNAPPEN	EVA NEUDAHM
	GERHARD WITTING
	EDWIN MEYER
BLUMENMÄDCHEN	
1. GRUPPE	KATE HEIDERSBACH
2. SOLOBLUME	IRENE HOEBINK
3. SOLOBLUME	HILDEGARD WEGEL
2. GRUPPE	
1. SOLOBLUME	FRANZISKA DORAT
2. SOLOBLUME	IRMGARD SCHIEDMANTEL
3. SOLOBLUME	MARGERY BOOTH
STIMME AUS DER WÖLSE	RUTH BERGLUND
KLINGSORRS ZAUBERMÄDCHEN	DIE BRÜDERSCHAFT DER
GRALSITTER	JÜNGLINGE UND KNABEN

Auf dem Gebirge und in der Burg der Gralsritter, "Münchener" - Gegend im Charakter der wendischen Gegend der goldenen Spinnen - Salome Klänge. Götterwelt am Siedung der goldenen Götter, dem arabischen Spanien zugewandt anzusehen.

TECHNISCHE LEITUNG UND BELEUCHTUNG:

PAUL EBERHARDT

KOSTÜMWESSEN: KURT PALM

BEGINN:

1. AUFGUG 16 UHR 2. AUFGUG 18 UHR 3. AUFGUG 20 UHR

Tv. Plakat fra festspillene i Bayreuth 1934

Th. Parsifal i Bayreuth 1934

fin kritik af rollen. Succesen blev gentaget i 1936, men Helge brød sig ikke ret meget om at synge Wagners musik. Han har endog skrevet, at han næsten blev syg af at høre på den. Det var de italienske mestre, først og fremmest Verdi, han følte sig bedst til. "Parsifal" blev hans eneste større Wagner-rolle på teatret, men han har ved koncerter og på plade indsunget arier fra "Lohengrin" og "Mestersangerne". I de unge år i Altenburg, hvor han var medlem af et lille ensemble, sang han dog Balthazar Zorn i "Mestersangerne" og den unge sømand i "Tristan og Isolde". En rolle han i øvrigt også sang ved Salzburg-festspillene i 1933 og ved Berlineroperaens gæstespil i Paris i 1937.

I 1934 fik han den idé, at der godt kunne ske andet end opførelser af Wagners værker i Bayreuth under festspillene. Han lejede det lille Markgräfliches Theater og opførte her Mozarts "Bastien og Bastienne". Publikum i Bayreuth fandt det behageligt med flere musikvalgmuligheder, men Wagners efterkommere be-

1937

Auftrittsplan H.R. 8

	März	April	Mai
1		Aida, Wiesbaden	Traviata W
2	Martha B		
3			
4	Konzert, Altenburg	Carmen B	Ariadne B
5	Konzert, Leuna		Carmen, Danzig
6	Pressefest, Dortmund	Konzert, Berlin	Aida B
7		Martha B	10.5 Mittag, Rundfunk Stuttgart
8			Martha B
9	Traviata B	Maskenball, Wolfen.	Tosca, Stuttgart
10		Carmen, Hamburg	Tosca, Basel
11	Boheme B		Rigoletto B
12		Konzert, Darmstadt	Troubadour, Bremen
13	Aida, Bremen	Tosca, Basel	
14	Konzert, Hamburg	Boheme, Nürnberg	Butterfly B
15	Entführung B	Konzert, Augsburg	Martha, Bremen
16	Konzert, Frankfurt	Boheme B	Traviata B
17	Tosca B		Zauberflöte W
18		Zauberflöte W	
19	Traviata B		Oberon W
20	Konzert, Saarbr.		
21		Konzert, Berlin	Boheme B
22		Butterfly B	
23	Carmen, Hamburg		Aida, Nürnberg
24		Rigoletto W	Konzert, Bad Nauheim
25	Arien, K'welle, BLN.	Boheme B	
26		Tosca, Basel	
27	Margarete W	Butterfly B	Konzert, Bad Kissingen
28		Ariadne (NI) B	Rigoletto B
29	Carmen, Hamburg	Konzert, Königsberg	28.5 Vormittag Rund- funk, Leipzig
30		Traviata B	
31	Entführung B		Rigoletto B

Helge Rosvaenges kalender for marts-august 1937

Juni		Juli		August
				Konzert, Plauen
Zauberflöte, Hamburg		Konzert, Kopenhagen		
Oberon	W	Macht, D.Sch.	B	
		Troubadour	W	
Traviata, Budapest				
		Margarete	W	
		Martha, Budapest		Zauberflöte, Salzburg
Boheme, Budapest				
				Troubadour, Augsburg
Macht D.Sch., Budapest				
Arien Rdfk., München				Fidelio, Augsburg
Aida	B			
Traviata, Hamburg				
				Verdi Requ, Toscanini, S.
Carmen	B	Proben,		
Zauberflöte	B	Salzburg		Zauberflöte, Salzburg
Konzert, Bad Nauheim				
Martha	B			Konz., Bad Reichenh.
Aida, Darmstadt				
Entführung	B			Carmen, Wiesbaden
Maskenball	B	Fidelio, Salzburg		
				Fidelio, Salzburg
Maskenball	B			IX Symph., Furtwängler, S
Maskenball	B			
Konzert, Kopenhagen		Zauberflöte, Salzburg		Konzert, Leipzig
				Zauberflöte, Salzburg

B = Staatsoper Berlin, W = Staatsoper Wien, S = Salzburg

tragtede det nærmest som helligbrøde, og Helge Rosvænge gentog ikke eksperimentet i 1936. I "Parsifal" 1936 sang han i øvrigt for sidste gang sammen med Ilona på en scene, og fra samme år foreligger der tre pladeindspilninger, "Vollmond am See", "Agnes" og "O holdes Bild", hvor Helge og Ilona synger sammen.

Han medvirkede i 1937 i Salzburg-festspillenes "Fidelio", hvor Toscanini dirigerede, og Helge fik stor anerkendelse for sin Beethoven-tolkning. I 1938 sang han igen i "Fidelio", nu under Knappertsbusch, og han var sangeren i "Rosenkavaleren". Han var med igen i 1939 og sang Belmonte under Karl Böhms direktion. I dette år sang han for første gang Canio i "Bajadser". Det blev en af hans store roller, og den var stærkt medvirkende til de henvisninger til og sammenligninger med Caruso, som tit dukkede op i anmeldelserne.

I maj 1938 sang han i London i Verdis "Requiem" under Toscanini, og han debuterede på samme tur i Covent Garden som Florestan i "Fidelio" under Sir Thomas Beecham. Under hans direktion blev den første fuldstændige opera, Tryllefløjten, optaget på plade i Berlin i slutningen af 1937. Helge sang Tamino, Tiana Lemnitz Pamina og Erna Berger Nattens Dronning.

Fra England kom også Gerald Moore for at akkompagnere Helge Rosvænge til en optagelse af Hugo Wolfs "Der Feuerreiter", som Hugo Wolf-selskabet i London udgav som en af sine årlige plader til fremme af kendskabet til Wolfs musik. Det blev i øvrigt den plade, som Helge Rosvænge selv satte størst pris på blandt sine mange indspilninger.

Disse mange begivenheder repræsenterer eksempler på den mere officielle anerkendelse af hans kunstneriske formåen, men kvantitativt lå det store arbejde på scenerne i Berlin og Wien og på utallige scener i tyske, østrigske og andre europæiske byer.

Helge Rosvænge bød sig selv det utroligste og havde både stemmestyrke og almindelig fysik til et program, som synes umuligt for en sanger. Over 200 forestillinger om året på teatre, i koncertsale og i radiostudier. Han havde abonnement hos Lufthansa og var

altid på farten. Hvis ikke krigen var kommet imellem, ville han efter sin egen vurdering have anskaffet sit eget fly, så han uafhængigt af fartplanerne kunne komme hurtigst muligt fra den ene scene til den anden.

Af og til gik noget galt. Helge Rosvænge oplevede at havarere med et fly, og var mange gange så forsinket til en optræden, at bilturen fra lufthavn til operahus var en halsbrækkende affære.

Hans tekniske opfindsomhed kom ham til gode ved en bestemt lejlighed, hvor han i 1938 skulle deltage i en koncertudsendelse i radioen i Leipzig i anledning af Puccinis 80 års fødselsdag, men Helge befandt sig i Wien, og dårligt vejr forhindrede flyvemaskinen i at lette. Han foreslog nu, at man kunne lade ham synge i et studie i Wien, mens orkestret og hans duetpartner befandt sig i studiet i Leipzig. Radioteknikerne var med på ideen. De nødvendige installationer blev foretaget, og radiokonserten lykkedes, uden at nogen bemærkede noget usædvanligt ved den.

Bagefter blev den tekniske sensation omtalt i den europæiske presse, og i den franske avis "Le Figaro" gav den anledning til en kommentar om, at nu var det ikke længere nødvendigt for Europas ministre at ulejlige sig til Berchtesgaden til forhandlinger, idet den næste konference kunne finde sted via radio og med befolkningerne som tilhørere!

Den 22. december 1938 skulle Helge Rosvænge have været med fly fra Wien til Berlin for at optræde dér den følgende dag, men dårligt vejr forhindrede flyveturen. Helge Rosvænge fik nu det danske generalkonsulat i Wien til at udstede et dokument til sig med følgende tekst:

Den i hele Europa kendte kgl. danske kammersanger Helge Rosvænge skulle i dag d. 22. december 1938 med fly vende tilbage til Berlin, hvor han skal synge i morgen aften. Desværre er lufttrafikken blevet indstillet på grund af vejret, og den eneste mulighed kammersangeren har, er i aften at rejse til Berlin over Oderberg. Men han behøver det polske gennemrejsevisum i sit pas. Da det polske generalkonsulat var lukket

kl. 4 i eftermiddag, var det ikke muligt for hr. kammersangeren at få gennemrejsevisummet. Under de givne omstændigheder ansøger det kgl. danske generalkonsulat i Wien den velvise polske paskontrol om helt undtagelsesvist - såfremt dette overhovedet er muligt - at tildele hr. Helge Rosvænge gennemrejsevisummet i toget, så Staatsoper i Berlin ikke bliver tvunget til at aflyse sin operaopførelse i morgen aften på grund af kammersangerens udebliven.

For den ganske særlige imødekommenhed i dette anliggende tillader det kgl. danske generalkonsulat i Wien at udtale sin mest forbindtlige tak til den velvise polske paskontrol.

Brevet var stilet til den polske paskontrol i Oderberg, og denne tillod, på trods af tidens politiske spændinger, kammersangeren at rejse gennem polsk område, og den 23. december sang Helge Rosvænge Tamino i "Tryllefløjten" på Staatsoper i Berlin.

Ligesom Caruso havde Helge Rosvænge oplevet at blive ilde behandlet i sin fødeby i begyndelsen af sin karriere, men mens Caruso siden hen aldrig optrådte i Napoli, optrådte Helge Rosvænge gerne i København, når det ellers var muligt i hans pressede tidsskema. Der skulle dog gå næsten 10 år fra gæstespillet på Det kongelige Teater i 1923, før han igen optrådte i Danmark. Det skete i 1932 ved en Mozart-koncert i København, hvor Fritz Busch dirigerede og ved opførelser af "Aida" på Det kongelige Teater, hvor han bl.a. sang sammen med Inge Thorsen.

Han kom igen i 1933 og sang Rodolphe i "Bohème", som for 10 år siden, og fik samtidig det officielle Danmarks anerkendelse, idet han blev udnævnt til Ridder af Dannebrog af Kong Christian den Tiende personligt. Også året efter var han hjemme og sang i "Rigoletto" ved en velgørenhedsforestilling til fordel for sønderjyske krigsofre, og "Faust". I 1936 optrådte han i både København og Århus, begge steder med "Martha". I Berlinske Tidende skrev anmelderen:

DET KONGELIGE TEATER
KØBENHAVN

Chorogger.

AIDA

OPERA I 4 AKTER AF VERDI

TEKSTEN AF GHISLANZONI — OVERSAT AF A. ZINCK
 DEN MUSIKALSK LEDELSE: EDISTO TANGO — DEN SCENISKE LEDELSE: JOHANNES FØNSS
 DE NYE DEKORATIONER AF OVE CHR. PEDERSEN UDLEJET AF AXEL BRUUN
 DÅNSENE ARRANGERET AF HARALD LANDER

+

PERSONERNE:

Kongen	CHRISTIAN FREDERIKSEN
Amneris, hans Datter	INGEBORG STEFFENSEN
Amonasro, Konge i Æthiopien	HOLGER BYRDING
Aida, hans Datter, i ægyptisk Fangenskab	MARGHERITA FLOR
Radamès, ægyptisk Hærfører	•••
Ramphis, Ypperstepræst	EINAR NØRBY
En Præstinde	KIRSTEN ENQUIST
Et Bud	VIGGO LARSEN

SOLODANS:

GERDA KARSTENS, GERTRUD JENSEN, ULLA MONTI, MARGOT FLORENTZ GERHARD
 Hoffolk og Hovedsmænd, Præster og Præstinder, Krigere, æthiopiske Fanger, det ægyptiske Folk.
 Handlingen foregår i Ægypten paa Pharaonnernes Tid.

Bemærk: Døren til Tilskuerpladsen holdes lukkede under Ouverturen.

•• HELGE ROSVÆNGE fra Statsoperaen i Berlin, som Gæst. (Sidste Gæsteoptræden).

Indgangen aabnes Kl. 7½.

(1., 2. og 4. Akt er delt i 3 Afdelinger.)
 Det længste Ophold bliver efter 2. Akt.

Forbi entréen Kl. 11.

UGENS REPERTOIRE • GAMLE SCENE

Lørdag: En Skovrommerskandale. Den musikalske Ledelse: Edisto Tango. Søndag Kl. 7 (Nedsatte Billetpriser): Forestillingen

UGENS REPERTOIRE • NYE SCENE

Lørdag: Scenen er vi alle. (Sej og spillet). 1. Gang. Lystspil i 3 Akter af Frederik Lounsbach. Søndag Kl. 8½: Scenen er vi

Plakat fra Det kongelige Teater 1932 med Helge Rosvænge som Radamès i "Aida"

I aften fik "Martha" en fornyelse på Det kgl. Teater. Vor operas gentagne gange med held benyttede redningsmand på tenorområdet, Helge Rosvænge, sang som gæst Lyonels parti og havde stor og velfortjent succes. - Fra de første toner skilte han sig ud fra omgivelserne, ikke blot på grund af sit tyske sprog, men først og sidst ved sin rytmisk og klangligt lige plastisk formede sang. Den stod som i mejslat relief. Hans stemme ligger usvigeligt fast, og hans form er lige så urokkelig. Dertil kommer en tekstudtale, en konsonantsang, der er som et lysende eksempel til efterfølgelse...

Gæstespiilet i Århus fik følgende anmeldelse i Stiftstidende:

Store var forventningerne i anledning af kammersanger Helge Rosvænges gæsteoptræden ved den kgl. operas opførelse af "Martha" i aften, men begejstringen var vist endnu større. Det er længe siden bifaldet har drønet så længe og vedholdende, som det gjorde i teatret aftenen igennem. - En triumf må det være for Rosvænge, som for år tilbage gik i landflygtighed, fordi han herhjemme ikke kunne nå den anerkendelse, han mente at have

krav på. Men han fortjener triumfen, thi han er utvivlsomt ikke kommet sovende til de resultater, han har nået. Tværtimod er det først og fremmest hans eminente kunnen, som imponerer. Hans stemme er vel stor, men ingenlunde lige køn og klar i alle lejer, men hvor han forstår at bruge den. Han må have gennemgået en hård, men meget grundig skole, der har taget sig af alt: Sangteknik i alle afskygninger såvel som det musikdramatiske. Derfor magtede han enhver form for effekt, som Lyonels rolle byder, og da "Martha" fra naturens hånd er effektivt anlagt blev det undertiden dobbelt konfekt: effektiv effekt - uden at han dog et øjeblik faldt uden for den stil, som nu engang er "Marthas" - en suveræn beherskelse af alle scenens og musikkens virkemidler. Operaen fremførtes i øvrigt med samme besætning som sidst, men det var som om Rosvænges glansfulde eksempel havde smittet. Operaen gik over scenen med større liv end sidst.

Nu havde piben fået en anden lyd. Det var gået op for danskerne, at de havde fostret en tenor på linie med Schmedes og Melchior, og som det er antydnet i anmeldelsen fra Århus, med betragtningerne om det effektfulde, har Helge Rosvænge ikke holdt sig tilbage med at give alt, hvad han kunne.

Der var også koncerter i forbindelse med gæstespillet i 1936, som var kombineret med den officielle hæder, tildelingen af titlen, Kongelig Kammersanger.

6 · Biprodukter

Helge Rosvænge havde adresse i det fashionable Wannsee, lige uden for Berlin, hvor han på Grüner Weg ejede en stor villa. Derudover havde han en lejlighed i byens centrum tæt ved Staatsoper. I Wien havde han en lejlighed, og i Lugano i Schweiz og i Danmark ejede han ligeledes huse. Han var blevet en meget velhavende mand.

Kemien var i alle årene hans hobby, og når lejlighed gaves, læste han faglitteratur for at kunne følge med i den hastige faglige udvikling. I villaen i Wannsee havde han et regulært laboratorium, hvor han kunne udføre sine eksperimenter.

Hans svigerfader var bager i Budapest, og det var hans svoger også. I samarbejde med svogeren startede han fremstilling af en ny slags brød, som blev opkaldt efter Helge, HEROS-brød; men projektet kostede ham en del penge til indretning af arbejdspladserne, indkøb af maskiner og til patentansøgninger. Det kastede ikke noget særligt af sig, så nettoresultatet var for Helge Rosvænge alt andet end positivt. Bag brødproduktionen lå hans opfindelse af fremstillingsprocessen for de hvide kartoffelflager "Kartoffelflocke" der blev grundlaget for senere tørprodukter fremstillet på basis af kartofler. Disse aktiviteter skaffede ham tilnavnet *Kartoffelprofessoren*.

Men Helge Rosvænge kastede sig over andre aktiviteter. Han medvirkede på grammofonplader af vidt forskellig art. Der var selvfølgelig plader med hele operaer, udtog eller enkelte arier derfra, og der var requier og lieder. Men hertil kom indspilninger af operettemelodier, et par danske julesalmer og såmænd også almindelige døgnmelodier. De sidste blev af og til indsunget anonymt

KONGERIKET NORGE

PATENT

NR.

62740

STYRET FOR DET INDUSTRIELLE RETTSVERN

Gjør vitterlig! Med hjemmel av lov om patenter av 2. juni 1910
med endringslover av 28. mars 1919, 24. mai 1921, 9. juli 1923, 8. august 1924
og 12. juni 1936, har Styret gitt

Fremmer Helge Romvange,

Berlin, Tyskland

patent på Fremgangsmåte ved fremstilling av deig-
tilberedningsmiddel for bakerverk

overensstemmende med den vedheftede fremstilling:

Patenttiden løper fra 25. mars 1938;

da krav om patent inngikk til Styret for det Industrielle Rettsvern.

Oslo den 29. juli 1940.

E. Rasmus;

ligesom andre kendte sangere lejlighedsvis gjorde. Det betyder, at der findes en række indspilninger af danske døgnmelodier optaget i Tyskland i perioden 1928-31, hvor det ikke med sikkerhed kan fastslås om sangeren er Helge Rosvænge eller en helt anden. I 1984 udkom der en LP-plade med en samling revy- og kabaretviser under titlen "Københavnervliv 1920-1955", og her optræder Helge Rosvænge med en vise, "Hvad kigger du på?", som er indsunget i 1929. Her benytter han sig af sin imitationskunst og lyder som en visesanger og ikke som en heltetenor.

Han medvirkede også på en taleplade, hvor han forestillede en dansker, der talte tysk. Her måtte han agere for at lave den rigtige accent, da han talte perfekt tysk. I et af sine erindringsværker oplyser han også at have indtalt en reklameplade for et dansk firma, omhandlende hønseavl og æglægning! Emner han i øvrigt dyrkede i praksis i haven i Wannsee.

De mange grammofonplader med operastof omfatter et bredt spektrum af komponister og stilarter. I "The Record Collector" har Dennis Brew sammenstillet sin liste over, hvilke af Helge Rosvænges 78-plader, d.v.s. de originale indspilninger fra 1920'erne, 30'erne og 40'erne, der efter hans opfattelse er de bedste:

"Brüder, folgt mir.." fra "Ivan Susanin" (Livet for Zaren),
"Gott! Welch dunkel hier.." fra "Fidelio",
"O, Tag des Grames.." fra "Siciliansk Vesper" og
"Ihr Wangenpaar.." fra "Huguenotterne",
"Postillonlied" fra "Postillonen fra Lonjumeau",
"Komm' o holde Dame.." fra "Den hvide dame",
"Als ich mein Herz.." og "All meine Leibe" fra "Siciliansk Vesper"
sammen med Heinrich Schlusnus
"Von Jugend auf.." og "Vater, hör mich.." fra "Oberon",

Helge Rosvænges norske patent på fremstillingen af dejtilsætningsmiddel på basis af kartofler ("Kartoffelflocke")

"Max' arie" fra "Jægerbruden",
"Nilduetten" og "Dødsscenen" fra "Aida" sammen med Hüni-
Mihacsek,
"Preislied" og "Am stillen Herd" fra "Mestersangerne i Nürnberg",
"Land so wunderbar" fra "Afrikanerinden".

To ting er bemærkelsesværdige ved dette udvalg. For det første er der tale om en meget stor bredde, og for det andet er der en meget ringe overensstemmelse med Helge Rosvænges egen opfattelse, selv om to af Verdis operaer er med på listen.

I første halvdel af trediverne beskæftigede den teknisk interesserede sanger sig med det forholdsvis nye medium, filmen, der jo for ikke så længe siden havde fået lyd, og dermed nye muligheder set fra en sangers synsvinkel.

Hans første film, fra 1932, hedder "Der Knalleffekt", og er en musikalsk komedie byggende på historien omkring "Postillonnen fra Lonjumeau". Den unge sanger kan nok synge smukt, men han kan ikke få den lange kuskepisk til at slå knald, som den skal. Filmen handler så om de forviklinger, der derved opstår, indtil den slutter med happy-ending. Ikke noget kunstnerisk mesterværk, men biografgængerne overalt i Tyskland fik lejlighed til at høre Helge Rosvænge synge sit rene, høje D.

Den næste film hedder "Verlieb dich nicht am Bodensee" og er fra 1935. I Danmark blev den vist under titlen "Hjertets Melodi". Den handler om den berømte sanger, der vædder med sine gamle skolekammerater om, at han kan få succes og leve af at synge, selv om han træder frem for verden som ny og ukendt. Melodien "Heute ist für mich die ganze Welt viel zu klein" fra filmen blev i 1935 udsendt af Statsradiofonien i Danmark, og findes bevaret i radioens lydarkiv med Helge Rosvænge som solist og pianoakkompagnement af Ove Peters.

Den tredje film er fra 1936 og hedder "Letzte Rose", og bygger på historien i Flotows opera "Martha".

Den første film blev lavet over en idé af Helge Rosvænge. Han

Den danske Verdenssanger

**HELGE
ROSVÆNGE**

HJERTETS MELODI

Det danske biograffprogram til
"Hjertets Melodi"
("Verlieb dich nicht am Bodensee")

havde også andre filmprojekter under forberedelse, men de blev ikke realiseret. Han spillede selv hovedrollen i alle tre film, men "Letzte Rose" blev lavet i to versioner, hvoraf den ene med fransk tale og sang, og i denne version medvirkede franske kunstnere. Som så mange andre optrædende prøvede Helge Rosvænge også at snuse til instruktørjobbet. Det første og eneste forsøg var i 1936 med Aubers "Fra Diavolo", hvor Leo Blech dirigerede.

Den udmærkede sig ved, at Helge kendte stykket særdeles godt, da han havde sunget begge tenorpartierne mange gange. I stykket medvirkede et æsel, venligt udlånt af Berlins Zoologiske Have. For at få det til at optræde rigtigt, nemlig at få det til at æde Zerlines brudebuket, blev der stukket godt med gulerødder ind i brudebuketten. Derfor fulgte æslet til publikums store fryd Zerline overalt på scenen. Desværre for instruktøren havde han ikke mulighed for, med gulerødder eller andre virkemidler, at få tenoren i rollen som Lorenzo til at agere som ønsket. Resultatet blev, at han selv overtog partiet, og forestillingen blev en stor succes. Bortset fra en meget senere "afpudsning" af "Carmen" på Volksoper i

Helge Rosvænge og Carla Spletter i filmen "Letzte Rose" 1936

Wien, fik Helge ikke tid til at prøve instruktørfaget yderligere, men han skrev dog til brug for Staatsoper i Berlin sine overvejelser vedrørende opsætningen af "Skæbnens Magt".

I 1939 bearbejdede Helge Rosvænge den tyske oversættelse af

"Aida" og tilpassede med succes teksten til operaens nodebillede ved nyindstuderingen under de Sabata ved Berliner Staatsoper.

Helge Rosvænge stiftede også bekendtskab med klakørerne i operaen i Wien. Systemet bestod i, at solisterne måtte betale en klakørleder for at få bifald under og efter forestillingen. Betalte man ikke, kunne klakørlederen dirigere sine tropper, som regel studenter, der havde adgang til de billige billetter, til pibekonzert eller anden form for uro. Tidligt i sin karriere havde Helge Rosvænge også måttet betale til klakørlederne, men senere gjorde han oprør og nægtede at synge, hvis en bestemt klakørleder var til stede under forestillingen. Så var direktionen tvunget til at drøfte situationen med klakørlederen, der måtte indkassere et nederlag. Men som den "betydningsfulde" person, han mente at være, henvendte han sig bagefter til Helge Rosvænge med bemærkninger om, at der så sandelig måtte foreligge en misforståelse o.s.v. Flere klakørledere kunne efter års virksomhed trække sig tilbage til et nyhvervet hus og bankkonto i Schweiz.

Helge Rosvænge havde mange fans og tilbedere i alle aldersklasser og af begge køn, som skrev til ham eller kontaktede ham personligt, både på og uden for teatret. I Berlin blev der stiftet en Helge Rosvænge fan-klub, som fulgte med i alt, hvad der skete på scenen, i radioen, på grammofonplader og i privatlivet.

Ilona og Helge var efterhånden vokset fra hinanden. Deres anskuelser og opfattelser var så vidt forskellige, at det ikke længere var muligt at finde overensstemmelse. Hun var strengt katolsk i sin opdragelse og væremåde, mens Helge var mere frisindet. Efter 1938 var ægteskabet i praksis ophørt med at eksistere, og i 1939 havde han truffet den unge Gertrud Beckel, der stammede fra en hotelfamilie i Bad Kissingen og som ledede Palast-Hotel Sanner dér. Hun blev herefter hans livsledsagerske og anden kone.

7 · Nazismen

Ved at bo i Tyskland, havde Helge Rosvænge kunnet følge nazismens komme. Man må gå ud fra, at han som de fleste, der ikke var særlig interesseret eller engageret i politik, forestillede sig, at Hitlers magtovertagelse i 1933 ville blive et kortvarigt fænomen. Hvis nazibevægelsen forsøgte at realisere de usammenhængende mål, den før magtovertagelsen havde givet udtryk for, ville den formentlig falde fra hinanden. Eller også troede man, at den under magtens ansvar ville blive mere moderat, aflægge de rå metoder, som især SA-bevægelsen repræsenterede, og så udvikle sig til en afart af de nationale og konservative bevægelser, der allerede havde taget magten i en række europæiske lande: Italien, de baltiske stater, Polen, Ungarn, Balkanlandene og Portugal.

Inden nazisternes magtovertagelse havde Helge Rosvænge selv været i skudlinien i deres forsøg på at opbygge fremmedhad mod alt og alle. I maj 1932 kunne man i "Berliner Angriff" læse følgende svada:

... men vi finder det rigeligt anmassende, at den højt betalte hollandske tenor, Helge Rosvænge har skaffet sin kone, den ungarske jødinde, Ilonka Holndonner, arbejde som sangerinde ved Staatsoper, mens på samme tid tusinder af tyske kunstnere sidder uden engagement i de socialdemokratiske paritetiske arbejdsanvisningskontorer under nedværdigende omstændigheder.

Han var ikke hollænder, men dansker, og hun var ikke jøde, men katolik. Det gjorde man sig ikke den ulejlighed at oplyse korrekt.

Efter Hitlers magtovertagelse i 1933 skete der ændringer i

Staatsopers repertoire. Værker af Meyerbeer, Mendelssohn, Mahler og Offenbach kunne ikke opføres, hvilket Erich Kleiber udtalte sig klart imod. Andre af de nyere komponister hørte til de "entartede", Alban Berg, Hindemith, Křenek, Schrecker og Stravinsky, og deres værker forekom derfor heller ikke længere på repertoiret.

Allerede inden nazisternes magtovertagelse havde Wagners værker en fremtrædende placering på Staatsopers repertoire, og deres rolle blev selvsagt ikke mindre i de næste år, når statens mest magtfulde person, Adolf Hitler, havde Wagner som erklæret yndlingskomponist.

Det er let nok at ændre på et operahus' repertoire ved at forbyde opførelse af bestemte komponisters værker og i stedet spille flere af de gamle travere; men det er ikke så let at få nye operaer frem. Både tekst og musik måtte nu godkendes af censuren, og hertil kom så, at også ophavsmændenes afstamning skulle godkendes. Der er dog ikke tvivl om, at traditionen fra før 1933 holdt sig noget i de 12 år, det nazistiske styre varede, så der fandt faktisk en række opførelser af nye værker sted. Af samtidige komponister kan nævnes: "Rembrandt van Rijn" af Paul Klenau, "Skrædder Wibbel" af Mark Lothar, "Peer Gynt" af Werner Egk, "Borgerne fra Calais" af Rudolf Wagner-Régeny, "Carmina Burana" af Carl Orff og "Romeo og Julie" af Heinrich Sutermeister. Det kan undre, at nogle af disse værker fandt nåde for censuren, når man tager i betragtning, hvad der blev forbudt.

Så længe de politiske konjunkturer tillod det, og det vil sige indtil 1939 for Polens vedkommende, og 1941 for Sovjetunionens, kunne der opføres værker af polske og russiske komponister. En række sådanne operaer dukkede da op på Staatsopers repertoire: "Halka" af Moniuszko. "Eugen Onegin" og "Trolldkvinden" af Tjajkovskij samt værker af Glinka og Rimskij-Korsakov.

I nazitiden var den kunstneriske standard stadig høj, på trods af at enkelte gik af efter eget ønske og en del blev udelukket af ensemblet. Som dirigenter virkede blandt andet: Werner Egk, Herbert von Karajan og de Sabata. Og blandt sangerne var så gode

kræfter som Erna Berger, Maria Cebotari, Margarete Klose, Maria Müller og Viorica Ursuleac blandt kvinderne, og blandt mændene, foruden Helge Rosvænge, Peter Anders, Willi Domgraf-Fassbänder, Max Lorenz, Heinrich Schlusnus, Franz Völker, Set Svanholm og Erich Zimmermann.

Som tidligere nævnt var Erich Kleiber udtalt modstander af nazismen og dens "kulturpolitik". Den anden musikalske leder var Leo Blech, der var jøde, og som operadirektør virkede Wilhelm Furtwängler, der var enig med Kleiber i kritikken af repertoirevalget. For de nazistiske magthavere var dette ikke en tilfredsstillende musikalsk ledelse af Staatsoper, idet de ikke kunne være sikre på, at denne ledelse ville følge paroler og direktiver efter hensigten. Man besluttede derfor i 1934, efter at Furtwängler var trådt tilbage i protest mod udelukkelsen af især Hindemith, at indsætte en ny operadirektør, og Göring hentede personligt Clemens Krauss fra Wien til dette job.

Da Krauss tiltrådte, var Kleiber selvsagt interesseret i at høre, hvad den ny operadirektør kunne præstere. Men han følte, at det ville være pinligt, hvis han satte sig og lyttede på tilhørerpladserne under den nye direktørs første prøver på teatret. Han listede sig derfor op på det såkaldte koncertgalleri, hvor han sammenkrøbet kunne snige sig uset ind for at lytte. Da han havde hørt, hvad han ville, sneg han sig tilbage mod udgangen og hørte nu en puslen fra den anden side af galleriet.

Kravlende hen mod udgangen kom her kollegaen Leo Blech, der også i ubemærkethed havde ønsket at høre, hvad den ny leder kunne præstere. Da de to indså det komiske i situationen, brød de ud i en høj latter. Både orkester, solister og dirigent undrede sig over, hvad denne anonyme latter skulle betyde.

I 1935 havde Erich Kleiber fået nok af nazismen og forlod Tyskland. Efter at han og familien i nogle måneder havde boet i Helge Rosvænges hus i Lugano i Schweiz, slog han sig ned i Sydamerika, indtil krigen var forbi. Furtwängler blev i Tyskland og virkede fortsat som dirigent ved en række store scener, herunder

Staatsoper i Wien. Clemens Krauss forlod Berlin igen allerede i 1936 for at tiltræde en stilling i München.

Leo Blech dirigerede fortsat, også efter vedtagelsen af Nürnberg-lovene, hvorefter jøderne skulle udskilles af det tyske samfund. At dette kunne lade sig gøre skyldtes alene, at Göring, der som preussisk ministerpræsident var den øverste ansvarlige for Berliner Staatsoper og blandede sig meget direkte i operaens drift, protegere ham.

Blech blev oven i købet omtalt i avisernes anmeldelser af operaens forestillinger. Men han var selv klar over, at han var på operaen på lånt tid. I april 1937 skete så, hvad han havde ventet og frygtet. Han måtte forlade den arbejdsplads, han elskede, og som havde været hans siden 1906, kun afbrudt af to års engagement ved Städtische Oper i Charlottenburg. Afskeden med vennen Helge Rosvænge blev kort, og Leo Blech forlod hastigt Tyskland.

Helge Rosvænge hjalp sin ven økonomisk ved at sende ham et større pengebeløb i eksilet, og han fik et svar fra Blech, der fortæller om samarbejdet mellem to mennesker, der nok var meget forskellige, men som begge var grebet af den kunst, de udøvede. Brevet fra Blech, dateret 21. april 1937, lyder således:

Helge, ak Helge - på virkningen af Deres så kære forsendelse (som jeg takker for af hjertet) har De sikkert ikke tænkt, at jeg, da jeg åbnede kuerten, så Deres pengesedler og bittert grædende måtte rejse mig fra bordet. Det blev med sedlerne klart for mig alt hvad jeg mister. Hvad jeg må undvære! Et samarbejde, som det med Dem. Disse indtryk, disse glæder, som jeg takker Dem for hundrede gange hvor finder jeg det igen. Og netop Deres sidste José, der ud over al måde var den smukkeste opfyldelse af alle kunstneriske krav - hvornår finder jeg nogensinde det igen! Det er meget mere smerteligt og bedrøveligt end jeg kan udtrykke og meget sværere at bære, end jeg selv troede. Dem, kære ven, trykker jeg til afsked i hånden, taknemlig for alle de glæder, som De gav mig. Lev vel og glem mig ikke for hurtigt.

Deres Leo Blech.

Det skulle senere vise sig, at Leo Blech, der var et af nazistytrets mange ofre, måtte tåle bebrejdelser, fordi han var blevet i Tyskland og havde virket dér så længe.

Også på det økonomiske område mærkede Helge Rosvænge nazisternes politik. I 1936 blev han anklaget for "Volksverrat", noget som kunne være en meget alvorlig anklage i datidens Tyskland. Årsagen var en overtrædelse af nogle valutabestemmelser i forbindelse med en indfrielse af et huslån til en kreditor, som boede i udlandet. Sagen blev dog henlagt ved en almindelig amnesti i 1936.

En anden tidlig oplevelse med nazismen fik Helge Rosvænge i Østrig. Her herskede det konservative diktatur under Dollfuss, der var ved magten indtil han blev myrdet i 1934 af nazisterne, fordi han søgte at undgå Østrigs indlemmelse i Stortyskland. Diktaturet fortsatte, men nu under forbundskansler Kurt von Schuschnigg, indtil det ved "Anschluss" i 1938 blev afløst af ét, der var værre, nazisternes.

I 1934 gav Helge Rosvænge koncert i Graz med et program, der blandt andet indeholdt lieder af den østrigske komponist Hugo Wolf (1860-1903), hvis musik han var meget betaget af. Koncertens program var godkendt af de østrigske myndigheder, som det krævedes i disse urolige år. Da Helge afsluttede med Wolfs lied, "Heimweh", der som sine sidste ord har: "Grüss dich, Deutschland, aus Herzensgrund", rejste en stor del af de ca. 2000 tilhørere sig og brød ud i "Heil Hitler"-råb og afsang "Deutschland, Deutschland über Alles"; og uroen bredte sig tilmed i de omkringliggende gader. Helge Rosvænge, der helt uforskyldt var kommet i centrum for disse begivenheder, blev afhentet af politiet. Da han havde forklaret sin uskyld i begivenhederne, fik han lov til at fortsætte til Salzburg, hvor han skulle synge næste dag. En stor politistyrke sørgede for, at det ikke kom til nogen nazistisk manifestation her. Affæren blev meget omtalt i pressen, både den nazistiske og den øvrige, og fik stor indflydelse på Helge Rosvænges senere skæbne,

hvorom der siden skal berettes. Umiddelbart betød den, at han fik forbud mod at optræde i Østrig. Disse restriktioner blev ophævet igen i 1936, da der efter tysk pres blev indgået en venskabsaftale mellem Østrig og Tyskland.

I Wien nåede Richard Tauber og Vera Schwarz at lave en ny wienerbegivenhed i januar 1938 med en opførelse af "Smilets Land" med Franz Lehar selv som dirigent, og Salmhofers énakter, "Ivan Tarassenko", blev uropført i marts, umiddelbart inden de tyske troppers indmarch i Østrig.

Både Tauber og Schwarz og mange andre måtte forlade landet: Bruno Walter, Felix Weingartner, Alexander Kipnis, Lotte Lehmann og Elisabeth Schumann. Men der var stadig mange strålende dirigenter, musikere og sangere tilbage og nye kom hele tiden til, som for eksempel Wolfgang Schneiderhahn (koncertmester som 22-årig), Willi Boskovsky og Maria Reining. Lederen af operaen, Erwin Kerber, fik lov til at fortsætte på posten efter "Anschluss".

De politiske ændringer viste sig på mange måder. Allerede i juni 1938 afholdtes den 5. Rigsteaterfestuge, som demonstrativt henlagdes til Wien. Furtwängler dirigerede "Mestersangerne", Karl Böhm "Rosenkavaleren" og "Figaros Bryllup", Anton Paulik dirigerede "Zigeunerbaronen" og Berlineroperaen gav gæstespil med "Lohengrin".

I februar 1939 uropførtes operaen "Königsballade". Musikken var af Rudolf Wille og teksten af Emmerich Groh. Helge Rosvænge havde læst en novelle af Groh om Norges samling under Harald Hårfager og havde overtalt forfatteren til at udarbejde en libretto, samt fået solorepetitøren ved Berlineroperaen, Wille, til at skrive musikken. Den store helterolle som kong Harald var selvfølgelig skrevet med henblik på Helge, der også finansierede projektet. Der blev endvidere lagt politisk pres på operaledelsen om at spille stykket, idet komponisten nød regimets gunst. I det store værk "300 Jahre Wiener Operntheater", får operaen disse ord med på vejen: "et epigonværk, der - trods Rosvænge - hurtigt forsvinder igen." Helge Rosvænges medspiller i dette værk var i øvrigt hans

landsmandinde Dorothy Larsen, hvis medvirken skete ved hans mellemkomst.

Dette var én blandt flere roller, der blev skabt direkte til Helge Rosvænge. Den første var Omar i "Das Bild der Favoritin" allerede i 1923. Den anden var Schrenck i "Die grosse Sünderin" i 1935 og den sidste var Felix i operetten "Rendez-vous um Mitternacht" i 1956.

Også "En nat i Venedig" opføres i Wien med stjernebesætning: Ester Réthy, Maria Reining og Helge Rosvænge. Nogle kilder betegner denne opførelse som blændende, mens andre mener, at forestillingen ikke fænger, blandt andet fordi den havde fået "kæmmet" teksten. Rollen som Hertugen i denne operette blev en af de roller, som Helge Rosvænge hyppigst optrådte i, nemlig næsten 200 gange.

Af Richard Strauss opføres en ny opsætning af "Salome", dirigeret af Hans Knappertsbusch, og i anledning af mesterens 75-års fødselsdag førsteopføres hans "Friedenstag", som dog kun tillodes opført denne ene aften.

En operasanger, specielt hvis han synger godt, kan ikke undgå at komme i nær kontakt med magthaverne i samfundet. Det er magthaverne, der sørger for, at teatrene spiller, og det er magthaverne, der sidder på de forreste rækker under de store forestillinger. I 1935 blev han udnævnt til preussisk kammersanger, og ved denne og mange andre lejligheder var han sammen med Nazitysklands spidser. Dette gjaldt især Göring, der, som tidligere nævnt, var øverste chef for Staatsoper, mens alle andre teatre i Det tredje Rige henhørte under Propagandaministeriet og dermed under Goebbels.

I perioden, inden de kraftige tyske propagandaangreb på Polen begyndte som optakt til det fysiske angreb, var den berømte polske tenor, Jan Kiepura, på besøg i Staatsoper som tilhører. Helge indlagde i forestillingen, det var "Tiggerstudenten", et vers der

Illustration modstående side:

Helge Rosvænge og Dorothy Larsen i "Königsballade", Wien 1939

Mit herzlichem Dank für
die grossen Kunst die Sie
uns gestern Abend vorstellten

Alexandrine

Bayreuth 20/8. 1934.

Dronning Alexandrines takkeskrivelse til Helge Rosvænge i anledning af hans optræden i Bayreuth 1934. Teksten lyder: "Med hjertelig tak for den store glæde, som De i går aftes beredte Os."

handlede om Kiepora. Göring, der også var til stede, morede sig herover og kommenterede det efter forestillingen over for Helge Rosvænge. Denne havde, i samme operette, men til rollen som den tykke oberst Ollendorf, lavet et vers om Göring. Verset var blevet strøget af teatrets interne censur, men ved en senere lejlighed nævnte Helge Rosvænge det over for Göring selv, der blot morede sig over teksten.

Ved en optræden i Bayreuth i 1934 sang Helge Rosvænge for et publikum, hvoriblandt var den danske dronning, Alexandrine. Ved forestillingerne og hans senere dekoreringer i København var der repræsentanter for kongehus og regering til stede.

Det hører også med til operasangerens arbejde at være med ved officielle lejligheder, hvad enten han bryder sig om anledningen eller ej. Helge Rosvænge havde valgt at blive i Tyskland og at påtage sig de opgaver, der fulgte med at være hovedkraft ved både Berliner og Wiener Staatsoper.

Rigsteaterfestugen var en årlig tilbagevendende begivenhed, som efter "Anschluss" føltes som en klar provokation af de østlige, der var modstandere af det stortyske rige.

Helge Rosvænge var tæt på at komme til at optræde i sin anden store Wagner-rolle. Han var gået i gang med forberedelserne til Walther von Stolzings parti i "Mestersangerne i Nürnberg", som skulle opføres i anledning af "Rigspartidagen for freden" i 1939, men Fredsdagen og dermed "Mestersangerne" blev aflyst - Hitlers tropper overfaldt Polen, og Anden verdenskrig var i gang.

8 · Krigen

Fra 1939 delte Helge Rosvænge sin arbejdskraft mellem Wien og Berlin efter en aftale, der blev indgået mellem de to operahuse.

I Wien opførtes "Tryllefløjten" i 1941 i anledning af Mozarts 150 års dødsdag. Den var et led i "Mozart-Woche des Deutschen Reiches". Hans Knappertsbusch dirigerede. Helge var Tamino. Maria Reining sang Pamina, Erna Berger var Nattens Dronning og for iscenesættelsen stod Gustaf Gründgens. Teksten var renset for de spøgefulde, ofte dagsaktuelle, improvisationer som Papageno traditionelt giver til bedste, men allerede dagen efter var der gang i løjerne. I det hele taget var der en vis frihed ved operaen i Wien, der hørte under Gauleiter Baldur von Schirach, som gerne så sig selv i rollen som kunstmæcen, og som stod i et vist modsætningsforhold til Goebbels, hvem teatrene i øvrigt henhørte under. Komponisten Wagner-Régeny stod under von Schirachs beskyttelse, og han oplevede af denne grund, at hans "Johanna Balk" ved premieren i 1941 blev mødt med en pibekonzert fra publikums side. Værket blev siden hen opført med stor succes mange steder.

Musiklivet var dog udsat for en række tåbelige nazistiske påfund, som for eksempel, at pressen i anledning af Lehars 70 års fødselsdag den 30. april 1940 skulle omtale ham som "mesteren i den tyske operette" og endelig ikke som ungarsk komponist. Eller i forbindelse med Richard Strauss' 80 års dag i 1944, hvor pressen fik besked om kun at skrive kort og registrerende om ham, fordi han havde lagt sig ud med den nazistiske stat og dens ideologi ved at nægte at lade evakuerede og udbombede civile flytte ind i sin villa i Garmisch. Nazisterne havde heller ikke glemt, at Richard Strauss i 1935 var gået af i protest som præsident for Rigsmusikkammeret

efter at han, mod magthavernes ønske, havde gennemført en uropførelse af sin egen opera "Die schweigsame Frau". Den havde tekst af Stefan Zweig og var forbudt af nazisterne.

Under krigen var der fortsat tilgang af gode kunstnere til Wiener-operaen: Irmgard Seefried, Emmy Loose, Sena Jurinac, Esther Réthy, Elisabeth Schwarzkopf, Max Lorenz samt Erich Kunz, og den svenske tenor Torsten Ralf blev engageret til længe-revarende gæstespil. Fra 1943 overtog Karl Böhm den musikalske ledelse af operaen.

Krigens gang satte sit præg på dagligdagen. Operaens programmer fik standardtekster, der afspejlede krigens alvor: "Bevar roen ved flyverangreb. Der er draget omsorg for, at alle tilskuere kan få plads i beskyttelsesrummene."

Endnu i foråret 1944 sang Helge Rosvænge i Wien i en nyopsætning af "Carmen" og den 23. juni for første gang Kalaf i "Turandot", og det blev samtidig hans sidste optræden på den gamle Wiener-opera. Den 30. juni 1944 blev der spillet for sidste gang på teatret, og det blev meget symbolsk en opførelse af Wagners "Götterdämmerung"! Efter sommerferien forblev alle teatre lukket, nu krævede den totale krig alles indsats. Den 12. marts 1945, kun få uger før kampenes ophør i Østrig, bombedes Wiener-operaen på Ringstrasse, en af verdens smukkeste og mest traditionrige operaer. Den udbrændte næsten totalt på grund af en elendig brandbekæmpelsesindsats af de udenlandske hjælpetropper i byen.

Også under krigen deltog Helge Rosvænge i en række gæstespil i flere lande: Frankrig, Ungarn, Sverige, Italien, Rumænien og i Danmark. I december 1940 sang han i "Faust" og i "Tryllefløjten", som var Johannes Fønss' jubilæumsforestilling på Det kongelige Teater.

Ved denne lejlighed fortalte Helge Rosvænge pressen om den særlige kontrakt, han havde opnået ved Berliner Staatsoper. Den var afsluttet direkte med den øverste chef, Göring, og Helge Rosvænge fik fast månedsgage, i stedet for honorar pr. optræden,

og hans løn var skattefri. Han havde fået status som prominent person i Det tredje Rige.

Staatsoper havde endvidere givet tilladelse til at han kunne optræde gratis ved de to forestillinger i København. I forbindelse med dette gæstespil blev han udnævnt til Dannebrogsmænd.

I august 1941 gav han gæstespil i København sammen med den estiske sopran Valentine Aarloo og heri indgik en velgørenhedskoncert til fordel for de efterladte efter faldne medlemmer af Frikorps Danmark. Hans tredje og sidste optræden i Danmark under besættelsen var i oktober 1943 sammen med Erna Berger og heri indgik en koncert, der var arrangeret af en underafdeling af det tyske naziparti.

I Berlin spillede operaen videre under hele krigen, idet det var magthavernes ønske at bruge blandt andet denne til at holde moralen oppe hos befolkningen så længe som muligt. Men også kunstnerne var interesseret i at fortsætte med det, de følte, var deres bidrag til at trøste befolkningen i byen, deres trofaste publikum, der nu udstod mange lidelser under de allieredes bombardementer.

Helge Rosvænges program i Berlin omfattede de mange store roller i det italienske repertoire, men hertil kom, at han medvirkede i førsteopførelserne i Berlin af Glinkas "Livet for Zaren", Tjajkovskijs "Troidkvinden" og Malipieros "Julius Cæsar".

Forestillingerne blev ofte afbrudt af luftalarmene. Sirenerne, med tilnavnet "Hermanns Tryllefløjter", ironisk opkaldt efter rigsmarskallen, lød, og publikum begav sig til beskyttelsesrummene med mad og termokander, så man kunne klare sig under de ofte timelange ophold under jorden. Når der blev blæst fri bane kunne forestillingen så fortsætte.

Staatsoper blev bombet første gang natten mellem den 9. og den 10. april 1941, men skaderne var til at reparere, og der blev sat meget ind på at få den genåbnet hurtigst muligt. Det skete den 7. december 1942. I mellemtiden blev der spillet på to steder, i skuespilhuset på Gendarmenmarkt og i det tidligere operateater på

Königsplatz. Åbningsforestillingen var "Mestersangerne i Nürnberg" under Furtwänglers direktion.

Fra 1. september 1944 blev opførelsesvirksomheden indstillet, men der blev til gengæld opført to ugentlige operakoncerter med solister og statskapellet under ledelse af dirigenterne Heger, Schüler og von Karajan, men uden medvirken af kor og ballet. Disse personalegrupper var indkaldt til krigsvigtigt arbejde, dels hos Siemens, dels i teatrenes kostumeatelierer, hvor man producerede uniformer til soldaterne.

Men den 3. februar 1945 blev Berliner Staatsoper totalt ødelagt ved et bombeangreb, og operakoncerterne fortsatte i skuespilhuset indtil midten af april, hvor man i det fjerne kunne høre kanontordenen fra de russiske tropper.

Helge Rosvænge sang sidste gang ved en sådan operakonsert den 14. april 1945, og fra da af trak han sig tilbage til sit hus i Wannsee.

Men her fik han ikke megen fred! Wannsee ligger på en ø, og de tyske soldater sprængte broerne til den og etablerede den sidste bastion i Berlinområdet netop her. Der blev gravet skyttegrave i

STAATSOPER

16 84 95

Im Staatlichen Schauspielhaus

Sonnabend, 6. Januar 1945, 15 - 17 Uhr

Opern-Konzert

Leitung: Robert Feger

„Figaros Hochzeit“. 1. Akt ohne Rezitative M. H. Mayart

Maria Gebhart, Carla Spletter

Willi Domgraf-Fabbeender, Eugen Fuchs, Josef Greindl, Erich Zimmermann

— Pause —

„Don Carlos“.

Arie des Carlos und Duett mit Posa, Szene Philipp-Posa, Vorspiel 2. Akt,
Szene Eboli-Carlos, Terzett, Arie des Philipp, Arie der Eboli, Tod des Posa
Margarete Hofe, Josef Greindl, Helge Rosvænge, Heinrich Schlusnus

Sonntag, 7. Januar 1945, 15 - 17 Uhr

Opern-Konzert

Leitung: Johannes Schüller

„Syllianische Fespe“ Giuseppe Verdi

Duett-Arie, Arie des Proclo, Arie des Montfort, Duett Montfort-Arrigo

Josef Greindl, Helge Rosvænge, Heinrich Schlusnus

„Ein Maskenball“. Arie der Amelia, Duett Amelia-Richard, Arie des Richard . Giuseppe Verdi

Soula Tschner, Helge Rosvænge

— Pause —

„Mariana“. Duett-Arie, Duette und Arie Otto Nicolai

Hilde Schreppan, Willi Domgraf-Fabbeender, Franz Weller

Beim Ringelspielen zum Beginn des Konzerts werden die Stühle zum Publikum hin gelehnt.
Der Vermeidung des anfangsigen Aufstehens kann ebenfalls mehr Erfolg erlangen

Plakat for operakonzert i Berlin i januar 1945

hans have, og huset blev arret af granatsplinter og projektiler, men det undgik total ødelæggelse.

Den sidste uge af krigen tilbragte Helge Rosvænge og de mennesker, der i øvrigt havde søgt tilflugt i huset, næsten hele tiden i kælderen for at være beskyttet mod kugleregnen. Til sidst havde ca. 15 personer samlet sig dernede. De var så heldige at råde over en rejseradio, så de via denne kunne høre nyt fra omverdenen.

Som dagene gik, blev der problemer med forrådene, og usikkerheden om, hvad der ville ske fremover, begyndte at præge gruppen. Ville amerikanerne komme først eller ville russerne? Ville indbyggerne på den sidste bastion blive henrettet eller bare taget til fange?

Om nætterne kunne de høre, at der blev foretaget reparationer på de ødelagte broer, og til sidst kunne de også høre det sprog, der blev talt af erobrerne: Det var russisk! Det gjorde ikke frygten mindre, for den nazistiske propaganda havde ikke sparet på udpenslinger om de russiske soldaters adfærd.

Endelig, den 3. maj 1945, nøjagtig 18 år efter at Helge for første gang optrådte på Berliner Staatsoper, blev der banket på døren til husets kælder med en geværkolbe, og der blev råbt noget på russisk, som kun kunne opfattes som en ordre om at komme ud.

De 15 skræmte beboere fra kælderen kunne med missende øjne gå ud i dagslyset til de mistænksomme russiske soldater, der pegede på dem med deres våben. Slaget om Berlin var endelig forbi.

9 · Diplomater- og journalistreisen

Blandt de 15 beboere i Helge Rosvænges hus i majdagene 1945 befandt sig en kvinde, som talte russisk. Det gjorde samtalerne med de russiske soldater meget lettere og har sikkert medvirket til, at der ikke udviklede sig ubehagelige episoder mellem soldaterne og husets indbyggere.

De første russiske tropper ledte efter tyske soldater og officerer, men viste også stor interesse for de goder, der var at finde i Berlin, for eksempel armbåndsure og stærke drikkevarer. Ingen i Helge Rosvænges hus blev forulempet, men i løbet af de nærmeste dage fyldtes husets kælder igen, nu med grædende kvinder, mødre og døtre, der enten havde været udsat for overgreb fra soldaternes side, eller frygtede dem.

Russerne var nysgerrige efter at få at vide, hvem der ejede den imponerende villa, og fik da oplyst, at den tilhørte en meget berømt sanger, og at de kunne få mulighed for at høre grammofonplader med ham. En grammofon blev fremskaffet, og soldaterne lyttede andægtigt til melodierne. Rygtet om den kendte sanger bredte sig hurtigt blandt russerne og bragte mange besøgende til villaen, også meget snart den kommanderende major for Wannseeområdet.

Der blev arrangeret et gæstebud, og der blev spist og drukket flittigt. Nu fik kommandanten den idé at lade kunstneren selv synge, når han nu var til stede, og Helge Rosvænge besluttede sig for at synge de arier, han kunne på russisk, fra "Sadko" og "Eugen Onegin". Dette indbragte ham et umådeligt bifald, især efter Lenskis arie. Tjajkovskijs musik og Pusjkins tekst: Kommandanten var dybt bevæget. Efter 5 års krig, som nu var afsluttet med

Sovjetunionens sejr, var det en overvældende begivenhed for ham at høre sit fædrelands musik sunget så smukt. Efter hans mening måtte Helge Rosvænge komme til Sovjet og synge dér. Ja, han ville tale direkte med Sovjetregeringen for at få det ordnet. Inden han forlod huset, udstedte han et dekret, der stillede huset og dets indbyggere under hans beskyttelse.

Det blev en lang dag og aften, hvor Helge måtte synge igen og igen. Han fik virkelig brug for den kolossale ydeevne, han havde opøvet gennem de mange optrædender aften efter aften i alle årene på de forskellige scener.

Han havde et dansk flag, som blev brugt til at markere, at der boede en udlænding i huset. Det var ret udbredt i Wannsee, hvor en del diplomater havde deres bopæl. Nogle russiske soldater ville vide, hvad det var for et flag, blandt andet om det var Røde Kors' flag. På spørgsmål om, hvorfor de var så interesseret i det, svarede de, at der altid var spioner i Røde Kors, og at de havde fundet mange allerede. Mange af de nazistiske topfigurer brugte Røde Kors flaget som dække, på samme måde som det svenske flag blev flittigt benyttet som dække af nazister i Berlin.

Snart stiftede beboerne på Grüner Weg i Wannsee bekendtskab med N.K.V.D., det russiske hemmelige politi. Første gang måtte de give husly til tre af korpsets medlemmer, der skulle forhøre en tilfangetagen tysker, og senere dukkede der nogle op for at kontrollere Helges Rosvænges pas, samt for at forsøge at skaffe sig noget stærkt at drikke. Også for dette publikum måtte han give sine russiske numre til bedste.

Men den 14. juni kom to af politifolkene pludselig med ordrer om, at Helge og de andre udlændinge i løbet af to timer skulle pakke deres ting og være klar til at rejse.

Russerne havde flere steder oprettet centraler, hvorfra man hjemsendte personer til deres respektive hjemlande. Helge troede derfor, at han skulle transporteres til en nærliggende central og derfra sendes hjem til Danmark.

Men det viste sig snart, at dette ikke var meningen. De skulle

rejse til Sovjetunionen. Protester hjalp ikke, og en henvisning til at stå under beskyttelse af kommandanten hjalp heller ikke. Her var det det hemmelige politi, der bestemte. I øvrigt forstod politifolkene slet og ret ikke protesterne, idet de syntes, at det var en enestående chance for Helge Rosvænge og de andre til at opleve den herlige Sovjetunion og dens pragtfulde hovedstad, Moskva.

Efter ca. tre timers forløb kom der lastbiler, som samlede udlændingene op, og kørte dem til jernbanestationen i Lichtenberg. Her viste det sig, at russerne havde samlet en række personer til en rejse til Sovjet, som nogle af deltagerne havde fået præsenteret som noget ganske særligt, en diplomat- og journalistrejse, hvor deltagerne skulle opleve Sovjetunionens herligheder. Der var mexikanere, kinesere, japanere, thailændere, spaniere, italienere, ungærer samt en hel del skandinaver.

Den russisktalende dame opfangede ved afrejsen fra jernbanestationen dele af en samtale mellem en kommissær og nogle politifolk, hvoraf det fremgik, at man havde taget så og så mange *fanger*! De bevæbnede vagter tydeliggjorde også, at det ikke var muligt at forlade stedet, ved at pege med geværmundingerne og ryste på hovedet, hvis en af rejsedeltagerne kom for tæt på en udgang.

I omtalen af den forestående turistrejse til Moskva havde nogle af russerne udmalet de vidundere og den luksus, der ville være allerede under rejsen. Alene toget, de skulle rejse med, ville være noget, der ville få Pullman-vogne til i sammenligning at ligne kreaturvogne, og der ville blive gjort alt for de kære gæster i Sovjetunionen.

I virkeligheden ville de rejsende have været bedre tjent med kreaturvogne frem for det tog, de blev kommanderet op i. Alt var utrolig beskidt, og på træbriksene i to etager lå der madrasser af et udseende og med en lugt, der trodsede enhver beskrivelse. Toiletterne var tilsvinede og uhumske. De russiske vagter så rejsedeltagernes skuffelse, og forklarede, at der måtte foreligge en misforståelse, og at der ville komme et nyt tog dagen efter.

"Turisterne" installererede sig i toget med den medbragte bagage,

og efter lang tids venten afgik "luksusekspressen". Den kørte dog i flere timer i cirkler rundt i og omkring det, der engang havde været Tysklands hovedstad.

Efterhånden overmandedes rejsedeltagerne af træthed og faldt i søvn, men blot for at stifte bekendtskab med et nyt mareridt, væggelus, og det endda af en særlig stor og grådig slags.

Næste morgen var toget på vej østover, og det var ikke blevet erstattet af noget andet og bedre. Nu voksede den fælles undren over og frygt for, hvorfor netop denne gruppe mennesker skulle fragtes til Sovjetunionen. Der var flere bud herpå, også nogle meget ubehagelige, men de fleste valgte at tro, at gruppen, der bestod af uddannede og kultiverede mennesker, var udvalgt til at se Sovjetunionen og Moskva, og at de derefter ville blive sendt hjem, så de kunne fortælle om alt det vidunderlige, de havde set.

Maden i toget svarede til de øvrige forhold: en tynd suppe af ubestemmeligt indhold med klumper af harsk fedtstof, og allerede på turens anden dag opstod de første tilfælde af mavesmerter, diarré og feber.

Med i toget var en dansk læge, Alexander Thomsen, der havde arbejdet i Berlin for det svenske Røde Kors, og som, på trods af at han var udstyret med papirer fra både russiske og engelske militærmyndigheder, alligevel var blevet sendt væk af N.K.V.D. Der var også en svensk Røde Kors-læge samt en russisk læge, der rådede over medikamenterne til rejsen. Under det meste af turen sad eller lå den russiske læge helt stille og stirrede ud på de forbipasserende landskaber. Han deltog ikke i samtaler med de øvrige rejsende, men delte dog tabletter ud til de lidende, og sagde i øvrigt, at de skulle vente til Moskva, hvor alt ville blive meget bedre. Tabletterne hjalp, og en fordeling af de medbragte madvarer blandt de rejsende gjorde kosten noget bedre, og det lindrede på mavesmerterne.

Indimellem lykkedes det, når toget gjorde holdt, at lave byttehandler med lokalbefolkningen. De rejsende fik blandt andet æg i bytte for brugte barberblade.

Hver togvogn havde to bevæbnede vagter. Når russerne blev spurgt, om udlændingene var fanger, svarede de smilende nej og forklarede, at de bevæbnede vagter skulle beskytte de rejsende mod overfald og plyndring. Rejsen fortsatte over Warszawa og Brest-Litovsk og videre over Minsk og Smolensk.

Endnu en samtale mellem russerne blev opsnapet, og heraf fremgik det, at de rejsende var fanger, der skulle til Moskva og sættes i fængsel, men henvendelser til vagterne herom fik samme behandling som hidtil: De rejsende var skam ikke fanger, og vagterne var med for at beskytte dem. Utrygheden hos rejseselskabet voksede.

Omsider kom toget dog til en af de store banegårde i Moskvas omegn, hvor de rejsende fik lov til at stige ud af toget. De medfølgende N.K.V.D.-folk spurgte, om de havde været tilfredse med togrejsen, eller om de havde noget at klage over. De valgte diplomatisk at undlade at besvære sig og spejdede i stedet efter en modtagelseskomité eller noget lignende, men der forblev tomt på stationen, og de personer, der forsøgte at forlade perronen, blev afvist af vagterne.

Der kom nye politifolk til, og der blev kontrolleret efter listerne. De ni japanere, der havde været med på toget, blev i hast bragt bort. En eller anden har formentlig været klar over, at de repræsenterede en nation, som Sovjetunionen snart ville være i krig med.

Den apatiske læge var livet gevaldigt op ved ankomsten og udbredte sig om, at nu var rejsen slut her i Moskva. Han holdt en længere lovtale, som var en turistchef værdig, om alt det skønne, de kunne opleve i byen.

Men pludselig blev "turisterne" igen gennet ind i toget, der kørte i en stor bue uden om Moskva for efter et par timers kørsel at standse midt ude på sporet.

N.K.V.D.-folkene sagde, at nu var man fremme, og at alle skulle stige ud af toget og tage bagagen med sig. Forvirrede tumlede

passagererne ud klokken halv fem om morgenen, og de blev beordret op i nogle ventende biler.

De kørte nu en kort stund, forbi en større by, Krasnogorsk, og videre til en indhegnet baraklejr med pigtråd og vagttårne.

De havde nået rejsens mål, interneringslejren ved Krasnogorsk!

10 • Lejrliv

Som for at føje spot til skade, blev rejseselskabet budt velkommen til lejren af deres "vært" ved at han præsenterede sig som "hotelindehaveren". De ti danskere og tre nordmænd blev anbragt i et rum med tallet 13 malet på døren. Der var køjer i tre etager med halmmadrasser, lagner fandtes ikke. Barak nr. 13 havde to vinduer uden gardiner eller forhæng. Mellem køjerne var der en smal gang. Endvidere fandtes der i rummet et vakkelvornet bord med en bæk på hver side.

Pas, penge, radioapparater, skrivemaskiner, spiritus og medicin måtte afleveres og til gengæld blev der udleveret en kvittering, på hvis hoved der stod: Fængsel nr. 27!

Lejren var fra Første verdenskrig, hvor den havde huset krigsfanger. Hovedlejren var nu igen militærlejr, hvor tyske krigsfanger opholdt sig. "Turisterne" kunne dagligt se forhenværende generaler og andre højere tyske officerer, der stiltfærdigt dyrkede haverne i lejren. I den militære del af lejren var der tidligere sket den historiske begivenhed, at den tyske leder af kampene ved Stalingrad, von Paulus, sammen med ligesindede havde stiftet komiteen Det frie Tyskland. Den havde rettet henvendelse til de tyske soldater om overgivelse, ligesom den tilsvarende komite i England, der over radioen og i flyveblade fortalte om perspektiverne for et andet Tyskland efter krigens ophør og nazismens udryddelse.

Kosten i lejren var ensformig og dårlig, grød og kålsuppe, og det var en ringe trøst, at klager herover gav til svar, at "turisterne" fik udleveret officersrationer. Kun lejlighedsvis fik de kød eller fisk. Lejrens væggelus var lige så generende som deres artsfæller i toget havde været det.

Idylliseret tegning af interiøret i barak nr. 13 i Krasnogorsk. Tegnet af én af de internerede.

Igen stillede de internerede spørgsmålet: "Hvorfor er vi her?" Og nu var svaret, at de skulle hvile ud og rekreere sig, få nerverne til at falde til ro, nyde den friske luft o.s.v. Om nogle uger ville de komme til Moskva, og derfra ville de blive sendt hjem.

Blandt de internerede befandt der sig en svensk journalist, Edward af Sandeberg, der i 1946, efter at være kommet hjem fra

Sovjetunionen, har skrevet om Berlins erobring, rejsen til Krasnogorsk, lejropholdet dér og sin senere fængsling, i bogen "Nu kan det sägas". Han er betydelig hårdere i sin vurdering af russerne end Helge Rosvænge, men det skal tilføjes, at han som tidligere Finlandsfrivillig var kraftigt forhåndsindtaget. Af samme grund tiltrak han sig russernes opmærksomhed og under sit fængselsophold i Moskva blev han udsat for gentagne forhør om sine gøremål i Tyskland i 1945. Han fortæller imidlertid også om den musikalske aktivitet, der var i Krasnogorsk-lejren:

De tyske krigsfanger havde deres eget orkester under ledelse af wieneren Willy Kaufmann. Orkestrets medlemmer havde selv lavet alle instrumenterne og skrevet noderne til repertoiret, som man underholdt med en aften om ugen på en lille høj tæt ved "turisternes" lejr.

Blandt de internerede var der også en hollandsk bassanger, Margré, en spansk musiklærer, José Cabestany, den finske violinistinde, Pippa Haikala samt fire schweizere, der udgjorde en sangkvartet. Der var således et rigt musikliv i lejren, idet hver optrådte med, hvad han eller hun kunne.

Cabestany akkompagnerede Helge Rosvænge på Sandeborgs harmonika. De fik stor applaus for "Hindusangen" fra Rimskij-Korsakovs "Sadko"; men Sandeberg mener, at det alle vil huske, så længe de lever, er Helges fremførelse af monologen af "Bajadser", hvor han tolkede den ulykkelige klovns lidelse og kval, men desuden også indlagde sin egen og de andre interneredes sorg over at være berøvet friheden. Ved afslutningen var der åndeløs tavshed, ingen rørte sig, heller ikke de russiske gæster, der også havde forstået, hvad sangeren ville sige dem.

Edward af Sandeberg skrev et digt, "Nat over Krasnogorsk", som han tilegnede Pippa Haikala, Cabestany satte musik til, og ved næste koncert optrådte Helge Rosvænge i sit livs vel nok mest forunderlige urpremiere med denne sang, akkompagneret af Cabestany på harmonika og Haikala på violin. Sandeberg hørte ikke

NATT ÖVER KRASNOGORSK

Text: Edward af Sandeberg

Musik: José Cabestany

Mot: *Espressivo*

P ö-ver det lå-ga lön-tråkta bu-set Ly-ner en må-ne gul-blek
 som nat-stäl-la är na-ten Död är na-tu-rens mäk-ti-ga

Mot: *Espressivo*

Stjär-gor na-ten dra-het ligt-och fru-set Ti-gan de av-sk-na sig a-mot lju-set
 Tang-er du ta-ving blom-mar na-ra ba-ten Kall-het men-na sig ge-ra på in-lä-set

Pl-o-ga Kär-an i ter-re-död-tall Up-pe i Valt-sterner stek-byg-da torn-en
 Ti-den har-an nat-et i-het-et hat-et Klock-an lju-der med-jam in-ter vall-en Glim-mer när-het
 Vi-den här

Vi-den här

Noderne til Sandebergs "Nat over Krasnogorsk"

selv opførelsen, idet han inden da var blevet overført til et fængsel i Moskva.

Helge Rosvænge var af sine medinternerede blevet udpeget som talsmand og var således den, der fremførte klager over maden, hygiejnen og meget andet. De opnåede efterhånden forbedringer, bl.a. bedre muligheder for at tage bad.

Helge Rosvænge havde ikke tidligere i sin kometagtige karriere haft tid til at undervise sangelever, men en dag blev han af "hotelindehaveren" spurgt, om han havde lyst til at give lektioner til en ung mand i lejren. Han sagde straks ja, og efter ansøgning til og overvejelser hos lejrledelsen gik det i orden. Eleven var en ung jøde fra de tidligere ungarske områder, som nu ligger i Rumænien. Han havde været kantor i en synagoge dér, men var blevet tvunget til at deltage i en arbejdsbataljon hjælpetropper for tyskerne og var blevet taget til fange af russerne. Helge Rosvænge nød at arbejde med den unge mand, der gjorde gode fremskridt. Han håbede på senere at kunne slå sig ned i USA, hvor han havde en onkel. Den unge mand betalte for sin undervisning på en måde, der under de herskende forhold var utroligt dyrebar, nemlig ved at give Helge et par gulerødder, en tomat, et løg eller andre grønsager for hver lektion. En betaling, der var et kærkoment tilskud til de interneredes triste og vitaminfattige kost.

Sin 48 års fødselsdag oplevede Helge Rosvænge i Krasnogorsk, og det blev en stor dag for ham. Han havde fortalt sine medinternerede, at han altid fik æbleskiver, som han holdt meget af, på sin fødselsdag. Og minsandten om det ikke lykkedes for hans venner at spare så meget på rationerne, at de på et bord, dækket med en dug i de danske farver, kunne servere rygende varme æbleskiver. Oven i købet var det også lykkedes at organisere en flaske champagne. Den var blevet ret varm, så det meste sprøjtede ud, da proppen gik af. Men der blev et fingerbøl til hver.

Fra tid til anden blev en af de internerede ført bort til forhør, og ofte skete det, at vedkommende ikke kom tilbage, og ingen vidste, om han var blevet frigivet eller sendt til Sibirien.

Hotel Savoy (nu Hotel Berlin) i Moskva. (Polfoto/Tass)

Endelig en af de sidste dage i september blev først to danskere sendt til kommandanturen, efter at have fået ordre til at pakke. Dernæst tre mere, derimellem Helge Rosvænge. De aftalte med de tilbageblevne, at de med tegn skulle tilkendegive, hvilken skæbne, der var blevet dem til del.

Da de kom ud fra kommandanturen, hvor de havde fået udleveret pas, penge og øvrige ejendele, kunne de glædesstrålende vinke med lommetørklæderne. Det var tegnet på, at de var blevet frigivet.

Nu gik turen i bus til Moskva, sågar til Hotel Savoy, hvor den danske legation midlertidigt var indrettet. Her traf de den danske gesandt, Thomas Døssing, der fortalte, at man først aftenen før havde fået at vide, at der fandtes danskere i Krasnogorsk-lejren, og

at de umiddelbart efter skulle sættes på fri fod og sendes videre til Leningrad.

Der blev dog tid til en festmiddag på hotellet, hvor intet manglede, samt til en times spadseretur, hvor de fik set Den Røde Plads og Kreml. Det blev opfyldelsen af de mange profetier om at se Moskvas herligheder. Om eftermiddagen gik de om bord i ekspresen til Leningrad, "Den Røde Pil", hvor de var blevet forsynet med sovevognspladser, ganske vist kun på 3. klasse, men et paradis at sove i, pænt og rent og uden "husdyr".

I Leningrad var der reserveret værelser på det imponerende Hotel Astoria, og hver af danskerne rådede over en suite, bestående af salon, soveværelse og badeværelse. Det var en ubeskrivelig luksus i forhold til de foregående måneders tilværelse.

Der blev mulighed for lidt sightseeing i Leningrad, og Helge Rosvænge var tilhører i Marinskijteatret ved en opførelse af "La Traviata", som han vurderede til at være helt på højde med, hvad der kunne præsteres på kontinentets store scener i Wien, Berlin, Paris eller Budapest.

Rejsen fortsatte med tog til Helsinki, hvor danskerne overnattede i en holdende sovevogn, og her kunne konstatere, at de finske væggelus ikke stod tilbage for de russiske.

Endelig næste dag med skib over den botniske bugt og gennem skærgården til Stockholm.

11 · Friheden

Helge Rosvænge fik sit billede på forsiden af Dagens Nyheter den 5. oktober 1945, hvor der meget nøgternt refereres til danskernes "hjemkomst" fra Sovjetunionen til Sverige. Vigtigst for den svenske avis var det imidlertid, at Helge kunne berette nyt om Edward af Sandeberg og en anden svensker, Erlandsson, der også var fængslet af russerne.

Helge fortæller i interviewet endvidere om lejligheden, om krigens ødelæggelser og om genopbygningen i Sovjetunionen, samt om priser og varemangel. Han oplyser, at han var indbudt til et gæstespil i Sovjetunionen, og at han omkring årsskiftet skal gæsteoptræde i Stockholm. Han har observeret, at de to svenske tenorer, Jussi Björling og Torsten Ralf, netop var draget af sted på en stor udlandsturné, hvorfor der måtte være plads til ham selv i Sverige.

Det var det mest opmuntrende i hans situation. Han stod i Stockholm med sine få ejendele i et par kufferter og har måske tænkt tilbage på sit besøg hos Erik Schmedes, der i sine sidste år boede i en lille lejlighed i Wien i meget beskedne kår. Han, der som gave af den østrig-ungarske kejser havde modtaget 100.000 gylden og en ekvipage med to heste fra de kejserlige stalde, mens hans stjerne stod i zenit.

Helges Rosvænges ejendomme var ødelagt eller beslaglagt, hans arbejdspladser lå i ruiner, og hans familie, nu også med den nyfødte datter, Eva, boede i Tyskland, hvortil han ikke måtte rejse.

Men han havde gode venner i Stockholm. En koncert blev gennemført med Herbert Sandberg, Leo Blechs svigersøn, ved flygelet. Musikalsk set blev det en succes, og publikum var begejstret.

Men de svenske aviser, og senere de danske, tog nu Helge Rosvænge under behandling. Nogle aviser valgte ikke at skrive om ham eller koncerten, mens andre kaldte ham kollaboratør og nazist. Han blev trukket frem som en dansk parallel til Norges Knut Hamsun og Sveriges Sven Hedin. Han blev bebrejdet, at han ikke havde forladt Tyskland, i hvert fald da krigen brød ud. Som dansker havde han jo haft mulighed herfor.

Det er bagefter ikke svært at forstå, hvordan en sådan stemning kunne rejse sig mod ham i både Sverige og Danmark. I Stockholm afholdtes der i efteråret 1945 en stor udstilling om den danske modstandsbevægelse og interessen og sympatien for det kæmpende Danmark var stor. Der havde lige været en affære med skuespilleren Christian Arhoff. Han turnerede med et dansk revyensemble i Sverige, da han blev beskyldt for at have været medlem af det danske naziparti. Dette havde han benægtet, men det blev så påvist, at han ikke talte sandt, og han blev sendt hjem fra Sverige. Sidst, men ikke mindst, var der i begge lande dele af pressen og dens medarbejderstab, som ledte efter syndebukke, en aktivitet der ikke var mindst udbredt blandt de senest omvendte.

En medvirkende årsag til stemningen imod ham var hans deltagelse i de tysk inspirerede koncerter under krigen. Helge Rosvænges "brøde" bestod i, at han, der længe inden nazismens magtovertagelse i Tyskland og Østrig, havde haft sit arbejde og sin karriere dér, fortsatte hermed under nazisme og krig. Dette svarede til, hvad næsten alle tyskere og østrigere gjorde. Undtagelserne var de, der blev fordrevet eller indespærret, samt ganske få, der frivilligt gik i eksil, som for eksempel Erich Kleiber. Men Helge Rosvænge var dansk statsborger, og der var åbenbart ingen, der syntes at tillægge det nogen vægt, at han havde både familie, arbejde og bolig i Tyskland.

Helge Rosvænge følte sig naturligvis både såret og ydmyget af denne pressehetz, og han anlagde sag mod den svenske avis "Expressen" for æreskrænkelser, men tabte sagen. I løbet af kort tid skrev han sin erindringsbog, "Skratta Pajazzo", der udkom inden

årsskiftet 1945/46. Han siger heri ikke noget direkte om angrebene på sin person, men kommenterer dem indirekte således:

Er der f.eks. nogen grund til eller mening i at slå værktøjet ud af hænderne på et par førsteklases kunstnere, bare fordi de er tyskere? Er det ikke løjerligt at sætte to eventyrligt gode dirigenter på den sorte liste, to idealistiske tolkere af Mozart, Bach og Beethoven, fordi de, som man påstår, gav propagandakoncerter under krigen? Propaganda for hvad? For Mozart, Bach og Beethoven! Så burde man hellere sætte dem på index. Men så kunne jazzkomponisterne vel heller ikke få nogen ny inspiration... De to tyske dirigenter, som jeg tænker på, er på ingen måde "nazis", netop af den grund måtte de lide alt for meget i regimets begyndelse. Men vi synes igen at leve i "den hellige inkvisitions" tidsalder.

I den første tyske erindringsbog, "Lache Bajazzo", der udkom otte år senere, skriver Helge Rosvænge om pressens behandling af ham:

Jeg kunne bedst lide de blade, der skrev, at de ville se bort fra en anmeldelse af hans koncert, fordi han var kendt som "nazi" og kollaboratør. Det var i hvert fald ærligt. Men svinemiklerne, der gav sig af med at rakke mig ned politisk, og derfor ikke levnede mig ære for en skilling, hverken som menneske eller kunstner, disse sindelagsatleter gjorde mig grundigt ked af Norden. Det var vel også hensigten.

De danske aviser tog begærligt alt op og smykkede det på deres egen måde. Køterne bjæffede dygtigt i kor. Især den presse, der tidligere havde været for tyskvenlig, anstrengte sig nu, med betonet tyskerhad, for at få deres, efter daværende opfattelse, ikke alt for sobre fortid til at gå i glemmebogen, og greb enhver gunstig lejlighed til at stille folk i gabestokken, som under "Det tredje Rige" ikke fornægtede deres samhörighed med den tyske kultur.

Efter denne behandling opgav Helge Rosvænge Norden og rettede

henvendelse til operaen i Zürich, hvorfra han øjeblikkelig fik svar om, at han var engageret. Men da han hos de allierede besættelsesmagter søgte om tilladelse til at rejse igennem Tyskland for at komme til Schweiz, fik han afslag.

Det viste sig nu, at den gamle historie fra Graz i 1934 havde fået nogle uforudsete og alvorlige konsekvenser. Efter "Anschluss" i 1938, havde det østrigske nazipartis Graz-afdeling optaget Helge Rosvænge som aspirant i partiet. Det var sket uden hans eget ønske eller medvirken. Men nazipartiet ville "hædre" ham for episoden med Hugo Wolfs Heimat-lied. Han var derfor registreret som østrigsk nazist og kunne ikke få lov til at rejse gennem Tyskland.

Han kom herved i selskab med de kolleger, dirigenterne, som han havde forsvaret i sin svenske biografi, og som blev ramt af forbud mod at optræde offentligt i en periode umiddelbart efter krigen: Richard Strauss, Wilhelm Furtwängler, Karl Böhm, Hans Knappertsbusch, Clemens Krauss og Herbert von Karajan m.fl.

Der kan næppe herske tvivl om, at russerne i de måneder, hvor Helge var interneret i Krasnogorsk, har undersøgt hans fortid og gøremål med henblik på at vurdere, om der, ud fra deres synspunkt, var grundlag for at straffe ham. Da de ikke fandt nogen grund hertil, løslod de ham. Det var således en stemning, der blev rejst mod ham, den kendte person, der ikke kunne tillade sig samme adfærd som "almindelige" mennesker, de mange danskere, der under nazistytret fik deres uddannelse i Tyskland, og de mange tusinder, som med regeringens velsignelse arbejdede der. Eller de mange danskere, der udførte deres almindelige arbejde under besættelsen, selv om det direkte eller indirekte var til gavn for tyskernes krigsførelse. Det var ikke nok at være heltetenor, kravet til ham var, at han også skulle have optrådt som en helt.

Edward af Sandeberg, der lærte Helge Rosvænge at kende under de vanskelige og utrygge forhold i Sovjetunionen, giver ham følgende skudsmål:

Ved min tilbagekomst til Sverige har jeg erfaret, at Helge Rosvænge skulle have været nazist. Det er muligt, jeg ved det ikke. Men jeg ved, at de politiske skranker faldt bort blandt ulykkeskammeraterne i Krasnogorsk, og jeg ved, at alle de, som hørte Rosvænge synge i karantænen, ville have nydt hans kunst lige intensivt, uafhængigt af om han var nazist eller kommunist. Jeg tror, at de kritikere, som af politiske grunde sablede Helge Rosvænge ned efter hans strålende fremtræden på koncerthuset i Stockholm, ville have haft meget at lære, hvis de havde befundet sig i vor situation og havde kunnet lytte til hans sang i den ugæstfri fangebarak. Det var for øvrigt typisk, at hans grammofonindsyngninger ikke måtte forekomme i det svenske radioprogram, når lytterne blot behøvede at stille ind på en af senderne i det okkuperede Tyskland for at høre hans stemme. I Leipzig-radioen spilles hans indsyngninger snart sagt hver dag beroende på, at russerne forstår at bedømme en sanger på hans kunst og ikke på hans politiske anskuelser.

Jeg skammer mig ikke over at nævne Helge Rosvænge blandt mine venner, thi jeg lærte ham at kende som menneske og kunstner - ikke som politiker.

Boykotten af Helge Rosvænge var sat ind i både Sverige og Danmark. Han kunne ikke rejse til Tyskland, og hans familie måtte ikke rejse ud. Altså måtte han overveje sin situation og finde ud af, hvad han nu ville gøre.

12 · Vikingefærd i Vesterled

I Stockholm var der andre end Helge Rosvænge, der var kommet i klemme på grund af krigen. Det gjaldt både civile og militære personer fra de baltiske stater samt mange andre. Et dusin forskellige personer med sådanne vanskeligheder fandt da ud af sammen at ville rejse til Sydamerika for at begynde forfra i tilværelsen. Blandt dette dusin var Helge Rosvænge, der havde besluttet sig for ikke at synge mere.

Målet for rejsen var dog ikke helt klart defineret for alle. De fleste ville til Sydamerika, men nogle foretrak Sydafrika, fordi de havde hørt, at det var lettere at få visum og opholdstilladelse dér. Men foreløbig gjaldt det blot om at komme af sted.

Det lykkedes gruppen at skaffe kapital til at købe en faldefærdig 18-tons fiskekutter med det poetiske navn "Elvi", og et af gruppe-medlemmerne påstod, at han var skibsfartskyndig. Så efter at de havde foretaget en del reparationer og efter andre genvordigheder blev de omsider færdige og stak til søs den 17. september 1946.

Første stop var Göteborg, hvorefter turen gik over Kattegat i et forrygende stormvejr og ind i Limfjorden. Der blev gjort ophold og provianteret i Ålborg, Løgstør, Nykøbing Mors og Thyborøn, hvor sejlerne var i kontakt med den lokale befolkning og myndighederne, men hvor det ikke var tilladt for balterne at gå i land. Fra Limfjorden gik rejsen videre over Vesterhavet til den hollandske by Scheveningen. Her blev modtagelsen fra befolkningens og myndighedernes side god, fordi "Elvi" førte svensk flag, og søfarene fik lov til at gå i land for at proviantere, og de fik endog lov til at tage på sightseeingtur til Haag.

Det var nødvendigt at foretage forskellige reparationer på "Elvi",

Det gode skib "Elvi" inden afsejlingen fra Sverige i september 1946

Helge Rosvænge i sømandstøj ved afrejsen med "Elvi"

men efter et par dages ophold blev kursen sat mod Dover, hvor "Elvi" i stormvejr og for fuld fart løb ind i havnen mellem skorsten og mast på en sunken damper! Den 12. oktober fortsatte færden forbi øen Wight, Portsmouth og Kanaløerne mod Brest i Bretagne.

Herefter ned langs den franske kyst til Biskayen, hvor de var lige så heldige med vejret som ved passagen af Vesterhavet. Turen over Kattegat skulle vise sig at være den værste del af rejsen.

De nåede den spanske havneby, Cedeira, hvor de fik lov til at gå i land under opsyn af byens civilgardister. Lokalbefolkningen, der ikke var vant til udenlandske gæster, modtog dem nysgerrigt og venligt. Næste stop var La Coruña, hvor de blandt andet blev modtaget af folk fra Cedeira på ny. De var i bil kørt til La Coruña for at møde de nyvundne venner igen. Også i La Coruña blev sejlerne modtaget venligt, og de blev indbudt til at besøge lokale borgere i deres hjem, samt til at deltage i en udflugt med bil til den nærliggende middelalderby, Santiago de Compostela. Og de kom i aviserne, der berettede om gruppen og dens farefulde sørejse.

Det begyndte imidlertid at knibe med finanserne, så noget måtte gøres. Selv om Helge Rosvænge havde bestemt sig for ikke mere at synge, blev der under nødvendighedens pres arrangeret en koncert. Den lokale engelske konsul, der også var svensk konsul, medvirkede ved forberedelserne. En finsk sømand fra et andet skib, som lå i La Coruñas havn, kunne spille klaver og medvirkede med, at indtægterne blev delt mellem de to skibes besætninger. Den lokale musikleder og komponist samt to kvindelige debutanter, en danserinde på 18 år og en koloratursopran på 16, medvirkede også.

Koncerten, som blev en stor succes, blev afholdt i byens største biograf den 3. november 1946, og da det var gået godt både kunstnerisk og nok så vigtigt, økonomisk, blev koncerten gentaget ugen efter.

Den 12. november sejlede "Elvi" videre til byen Vigo, der ligger tæt ved grænsen til Portugal. Også her blev der givet koncerter med stor succes, men da opholdet blev langvarigt, blev pengene også brugt op igen. Det blev nu aftalt, at "Elvi", uden Helge Rosvænge, skulle sejle videre til Las Palmas på De Kanariske Øer, mens han skulle forsøge at klare nogle af de økonomiske problemer ved at udnytte sine evner som kemiker på en stedlig virksomhed,

Helge Rosvænge på De Kanariske Øer i
februar 1947

"Ruboco". Han skulle så senere slutte sig til selskabet igen på Kanarieøerne.

Ved juletid 1946 rejste Helge Rosvænge så med postdamperen til Las Palmas, men her var ingen "Elvi"! Han måtte vente to måneder på dens ankomst, og da den dukkede op, var der kun nogle få stykker om bord. Paskontrollen i Marokko havde nemlig afsløret en af de medrejsende "svenskere" som tysker, der var efterlyst af myndighederne i Sverige. Hele besætningen var blevet sat i fængsel, mens deres papirer blev undersøgt af de marokkanske myndigheder. Da der var gået temmelig lang tid hermed, havde over halvdelen af de rejsende ønsket at rejse videre på anden måde.

Også på De Kanariske Øer optrådte Helge Rosvænge og her sammen med en lille spansk trup. Sit 25 års scenejubilæum kunne han fejre som Turiddu i "Cavaleria Rusticana" i Las Palmas.

Der var nu ikke længere grundlag for den fortsatte fællesrejse til Sydamerika, og det blev derfor besluttet at sælge "Elvi" og opløse fællesskabet, så hver enkelt måtte finde sin egen vej til et nyt kontinent.

Helge tog tilbage til den kemiske virksomhed "Ruboco" i Vigo.

Helge Rosvænge hejser Dannebrog hos sin broder i Glostrup. Han fastholdt hele livet sit danske statsborgerskab og sit tilhørsforhold til Danmark.

Her lykkedes det ham blandt andet at udvikle en maling, der ved berøring dræbte insekter, og som derudover holdt svamp og skimmel væk. Den var dyrere end almindelig maling, men han havde håbet på, at de spanske bønder ville kunne se fordelene ved at anvende den i staldene. Det kunne de imidlertid kun i begrænset omfang, hvorfor han ikke spandt guld på denne opfindelse. Det gjorde han heller ikke, da han senere i Schweiz tog patent på malingen, som blev anvendt dér og i Østrig.

Han forsøgte også at finde en metode til at minimere lugtgener ved produktion af fiskeolie, men det lykkedes vist ikke. Endvidere virkede han i en periode i Barcelona, indtil han i foråret 1948 rejste til Schweiz for at få sit danske pas fornyet.

Selv om han to gange var blevet tilbudt at skifte statsborgerskab, havde han hele tiden afslået det og fastholdt sit tilhørsforhold til Danmark. Han følte sig hele livet som københavner med K.

I maj 1948 blev han genforenet med sin familie, konen Gertrud og datteren Eva, som han nu så for første gang.

Den 8. april sang han Radamés i "Aida" i Basel og senere Don

José i "Carmen" i Bern og ved Bregenzer Festspillene om sommeren sang han hertugens parti i "En nat i Venedig".

Kemien havde igen tabt til fordel for kunsten. Helge Rosvænge var tilbage på scenen.

13 · Næste generations sanger

Den 24. april 1945 dannedes den ny regering i Østrig, og hurtigt kom der gang i musiklivet igen. De russiske besættelsesmyndigheder havde sat sangeren Alfred Jerger til at lede Volksoper, og allerede den 1. maj 1945 åbnede man forestillingerne med "Figaros Bryllup", hvor blandt andet Sena Jurinac medvirkede. Det var en uge før kampene i Europa var afsluttet.

Den 15. maj opførtes "Bohème" med Jurinac, Seefried og Dermota i hovedpartierne, og i juni genåbnedes Redoutensaal med en opførelse af "Wienerblut" og i august opførtes "Cosi fan tutte".

Staatsoper var udbombet og udbrændt, men aktiviteterne blev henlagt til henholdsvis Theater an der Wien og Volksoper.

Theater an der Wien åbnede den 6. oktober med en opførelse af "Fidelio" under direktion af Josef Krips. Max Lorenz sang Florestans parti, men måtte smugles over grænsen fra Tyskland for at kunne optræde.

De allierede magter havde udstedt forbud mod optræden for en række kunstnere, som havde haft en fremtrædende rolle at spille i nazitiden, men administrationen af disse forbud var meget vekslende, og i 1948 var de allerfleste tilbage på deres tidligere arbejdspladser.

De første udenlandske gæster havde allerede optrådt på Wieneroperaen, og dens ensemble havde været på turneer i udlandet, blandt andet med gæstespillet i London i 1947, hvor den dødsmerkede Richard Tauber for sidste gang sang sammen med sit gamle ensemble.

Helge Rosvænge fik nu et østrigsk identitetskort, således at han

kunne rejse ind i Østrig, og efter at have "afklaret" sin fortid med fagforeningen, kunne han igen synge i Wien.

I oktober 1948 var der premiere på "Carmen", og Helge Rosvænge blev hilst velkommen og hyldet med begejstring af sit trofaste publikum. Karl Böhm var også tilbage i 1948 og dirigerede "Turandot", hvor Maria Cebotari, Irmgard Seefried og Helge Rosvænge sang hovedpartierne.

I teatersæsonen 1948/49 stod han, alene i Wien, på scenen over 100 gange. Med sine 51 år var den flyvende tenor stadig i fuld vigør, og stemmen klang som i de gode gamle dage.

I Berlin åbnede Staatsoper den 8. september med Glucks "Orfeus og Euridike", men det var i det tidligere "Admiralspalast" tæt ved banegården i Friedrichsstrasse. Man opførte de klassiske værker af tyske, italienske og russiske komponister, suppleret med moderne arbejder af blandt andet Paul Dessau, von Einem, Menotti og Wagner-Rêgeny. Ved Tysklands deling i Forbundsrepublikken og DDR i 1949 blev Deutsche Staatsoper den nationale operascene i Den tyske demokratiske republik. Helge Rosvænge var tilbage i Berlin i juni 1949 i en af sine store glansroller, Manrico i "Troubaduren". Den blev opført på Städtische Oper i Charlottenburg, og atter blev han sammenlignet med Caruso.

Heinz Tietjen var blevet operadirektør her igen, og Leo Blech, der nærmede sig de 80 år, var af ham engageret til adskillige gæstespil i Berlin, så efter 12 års afbrydelse kunne parret Blech-Rosvænge igen opføre "Carmen" for deres stampublikum.

Allerede året før havde Helge Rosvænge, efter aftale med Heinz Tietjen, fået engagement på Städtische Oper, men det blev ikke til noget, da en repræsentant for de engelske besættelsesmyndigheder nedlagde veto mod hans optræden.

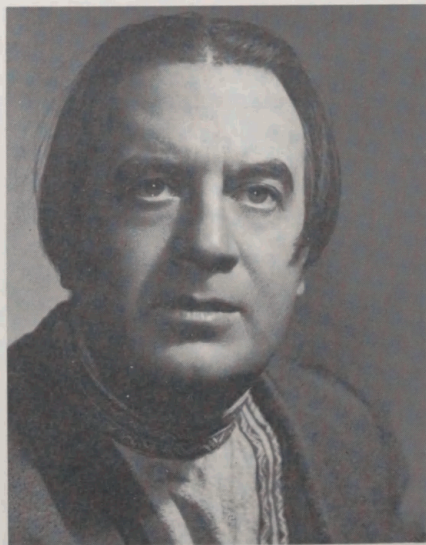
I august måned er Helge igen med i Salzburg-festspillene som Sangeren i "Rosenkavalieren" og med tenorpartiet i Verdis "Requiem" under direktion af Herbert von Karajan. Igen et år med mange sceneoptrædender, hvortil kom, at han foretog pladeindspilninger i Zürich. Der var tale om operetteindspilninger, og fra

denne periode stammer duetterne fra "Greven af Luxemburg" og "Zigeunerbaronen" med den schweiziske sopran Lisa Della Casa. En plade, der får højeste karakter i "The Record Guide": To stjerner!

Ved operaen i Wien får Helge Rosvænge igen status som solist og han optræder i begyndelsen af 1950'erne i sine store roller i "Troubaduren", "La Traviata", "Tryllefløjten", "Tosca", "Maskeballet", "Fidelio" og "André Chenier". Salmhofers "Ivan Tarassenko", der lige netop nåede at blive opført inden "Anschluss", blev det væsentligste blandt de nyere værker, hvori han optrådte i denne periode. Ud over Helge Rosvænge, sang Welitsch og Schöffler hovedpartierne heri.

Perioden fra 1945 til 1955 på Theater an der Wien blev den sidste strålende epoke i den italienske operakunst sunget på tysk og Helge Rosvænge blev den mest betydelige tenor inden for dette repertoire.

Om hans Cavaradossi i premieren på "Tosca" hed det, at han havde en aften, som kun forekommer få gange i en sangers liv. Hans fremstilling af Alvaro i "Skæbnens Magt" fik gennem hans

Fedja i "Ivan Tarassenko", Wien 1949

Helge Rosvænge og Birgit Nilsson i "Turandot", Zürich 1957

kraftfulde og strålende tenor og det lidenskabelige udtryk stor publikumssucces, og selv om han i et kvart århundrede havde fascineret publikum med hundreder af uforglemmelige operaopførelser, var han i premieren på "Maskeballet" i oktober 1953 uovertruffen i sang- og spilleglæde.

Hans rolle som André Chenier blev kaldt en drømmerolle, blandt andet fordi han kunne tage originaltonerne i slutduetten uden problemer, mens de senere indstuderinger med andre sangere ved Wiener Staatsoper fik duetten nedtransponeret med en halv tone.

I 1951 blev Helge Rosvænges status som publikumsfavorit understreget, idet han dette år blev tildelt galleripublikummets æresring i guld under stor hyldest.

Denne usædvanlige udmærkelse er ikke siden hen blevet tildelt nogen sanger. Kun Birgit Nilsson kan siges at være blevet hædret af galleripublikummet på tilsvarende måde i 1960'erne.

Han sang også i Berlin, nu på Staatsoper med blandt andet "Fidelio", og ved denne scene fik han status som "fast gæst".

I 1953 blev han udnævnt til æresmedlem af Friedrich Wolf-teatrets ensemble i Neu-Strelitz, hvor han 32 år tidligere havde haft sin debut som operasanger.

Helge Rosvænges foretagsomhed og entreprenante indstilling fornægtede sig aldrig. Oven i alle de andre gøremål stiftede han i 1951 Helge Rosvænge-Produktions Aktieselskab. Selskabet skulle iscenesætte "Smilets Land" og "Giuditta" af Lehar samt "En nat i Venedig" og "Flagermusen" af Johann Strauss jr., og så turnere med disse forestillinger, selvfølgelig med Helge i hovedrollerne, i Østrig, Tyskland, Italien, Frankrig, Portugal, Egypten og USA. Det var et stort HEROS-brød!

Forretningsfører for dette selskab blev den tidligere omtalte teateragent, Gruder-Guntram, der i sin tid havde arrangeret gæstespillet i Egypten, og som havde været på tale som finansiel leder af Volksoper under de vanskelige vilkår i 1920'erne. Helge Rosvænge må have skiftet mening om ham siden han skrev "Lache Bajazzo", for heri hedder det om Gruder-Guntram:

Manager for denne turné var en vis Direktør Gruder-Guntram, der selv engang havde været sanger, men som tidligt havde truffet den beslutning, at det er lettere og mere lønsomt at lade andre sangere synge for sig og så indkassere 10%. Det er aldrig blevet mig helt klart, om Gruder hører til efternavnet Guntram, og at Direktør dermed er hans fornavn, i hvert fald er det et enestående og godt valgt navn med nordisk klang, kun svært at udtale for angelsaksere. En berømt dirigents amerikanske hustru sagde altid Bruder Truthahn (Broder Kalkunhane) i stedet for Gruder-Guntram og kendetegnede dermed træffende denne driftige manager.

På Egyptensturneen i 1933 var Gruder-Guntram meget forvirret, og da han en dag spurgte dirigenten Pollak, om denne havde set hans hat, svarede Pollak: "Ja, jeg tror, jeg ved, hvor Deres hat er.

Jeg har nemlig bemærket mig, at De for længst har tabt hovedet, og jeg vil vædde på, at hatten endnu sad derpå."

Selskabets åbningsforestilling, "Smilets Land", fik flotte anmeldelser og opførelser fandt sted i Østrig og Tyskland, men for Helge Rosvænges vedkommende blev der ikke tale om den store kassesucces, og de andre lande nåede man aldrig til.

Allerede i 1945 var der blevet stiftet en fond til genopbygningen af Wieneroperaen, og under Krips' ledelse blev Beethovens IX symfoni, "Fidelio", "Boris Godunov" og flere andre værker opført som matinéforestillinger i slutningen af 1945, og indtægterne herfra blev de første bidrag til genopbygningsfonden. Den store kvindelige stjerne, Maria Jeritza, var gift og boede i USA, men kom i årene 1950-53 tilbage til Wien og sang i "Pigen fra det gyldne Vesten" på Volksoper, ligesom hun optrådte på andre scener i Wien. Honorarerne gav hun til genopbygningsfonden.

I Berlin var genopbygningen af Staatsoper en statsopgave i den nye republik, DDR, og her blev man først færdig med det store genopbygningsarbejde. Den 4. september 1955 fandt genåbningen sted med festforestilling og officielle taler. Om aftenen opførtes "Mestersangerne", og der fulgte en række festarrangementer i de kommende uger. Helge Rosvænge sang tenorpartiet i Beethovens IX symfoni og Florestan i "Fidelio".

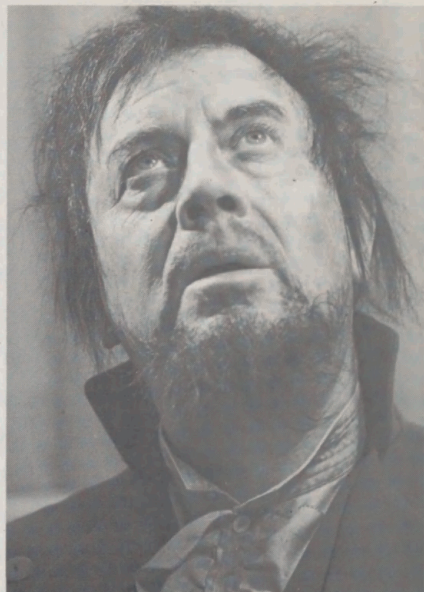
I oktober 1957 blev han i anledning af sin 60-års fødselsdag udnævnt til æresmedlem af Deutsche Staatsoper, noget som indtil da kun var overgået 4 andre mandlige sangere samt operaens tekniske direktør, alle sammen østtyskere.

Helge fortsatte med at optræde regelmæssigt på operaen i Øst-Berlin indtil 1964 og gav alle sine store partier i "Troubaduren", "Skæbnens Magt", "Madame Butterfly", "Bajadser", "Aida", "Tosca" og mange andre.

Ved flere lejligheder sang han sammen med landsmanden Frans Andersson i "Bajadser", idet også denne i nogle år var knyttet til Deutsche Staatsoper som "fast gæst".

To måneder efter åbningen af Berliner-operaen, den 5. novem-

Florestan i "Fidelio" ved genåbningen af Deutsche Staatsoper i Berlin i september 1955

ber 1955, var man klar til genåbningen af Wiener Staatsoper, hvilket også fandt sted under stor pragtudfoldelse, og festlighederne strakte sig over tre uger. Der indgik en række nyopsætninger og festkoncerter, men der var ikke plads til Helge Rosvænge i det omfattende program. Den kolde krig mellem øst og vest havde skabt et dårligt klima for kunstnerisk samarbejde, og det var i Wien ikke comme il faut at optræde på den side af jerntæppet, hvor Helge Rosvænge netop havde været og var blevet fejret. Igen blev de politiske forhold af betydning i hans kunstnerkarriere.

I den kolde krigs værste periode rasede der i vesttysk og østrigsk presse heftige diskussioner om det betimelige i, at kunstnere, herunder operasangere, optrådte i Østtyskland. Nogle vesttyske operasangere havde været på gæstespil i Østberlin og havde givet tilsagn om at synge ved operaen dér, hvor Erich Kleiber var tilbage som kunstnerisk leder. Helge Rosvænge gik igen i brechen for de kolleger, der blev skældt ud i pressen, nu for at synge i DDR. Under overskriften: "Kenne keine politische Künstler", skrev han i 1955 i Bild Telegraf bl.a.:

Det hører i den seneste tid til god tone i pressen at lade bladhanget suse over værgeløse sangere. Over sådanne, der forventer kunstneriske og pekuniære fordele af et engagement ved Deutsche Staatsoper, og sådanne, der i hård eksistenskamp, søger deres udkomme bag "jerntæppet"...

Ganske vist er pressen for længst holdt op med at hidse sig op over handelsaftaler mellem øst og vest...

Man holder sig ikke tilbage fra at nævne kunstnere ved navn og at krænke deres ære ved at betegne dem som "judaslærlinge" eller "Dr. John-efterfølgere". Og det er i første række kunstnere, der ikke gjorde andet end at vende tilbage til deres gamle stam institut efter at et arbejde af høj kunstnerisk kvalitet er blevet dem garanteret under professor Erich Kleiber.

Helge og Gertrud Rosvænge foran den genopbyggede opera i Berlin

Helge Rosvænge sammen med Franz Andersson under et besøg hos denne i august 1961

Hvordan var det nu med professor Kleiber selv? Man erindrer sig, at han og Furtwängler ikke ville gøre de diktatoriske foranstaltninger med. Erich Kleiber drog i 1934 konsekvenserne heraf og udvandrede til Argentina. Da han ved krigens afslutning igen fandt vejen til Berlin og statsoperaen, tog man ham det ilde op fra vestberlinsk side, men Kleiber fandt det brev, han i sin tid skrev til Göring frem igen, og sendte det med ny adresse til Vestberlins kultursenator. Han behøvede på ingen måde at ændre i teksten for at retfærdiggøre sig.

Helge Rosvænge fortsætter med at fortælle om Kleibers integritet og beskriver dernæst, hvad det er for kunstneriske baggrunde, de af pressen udskældte sangere har. Han slutter med at skrive om sig selv:

Skønt jeg personlig ikke har nogen kontraktmæssig binding til Berliner Staatsoper, har jeg ofte gæstet den i de senere år, og hver gang var

interimsbygningen, som rummer ca. 2000 personer, udsolgt, deraf med ca. 50% vestberlinere. Der findes altså en sameksistens inden for teatret, og jeg tror at netop vi upolitiske kunstnere (jeg kender egentlig ikke nogen politiske) på denne måde har en menneskelig mission at udføre ligesom de elskede fodboldspillere eller andre sportsfolk, som man møder med større forståelse, når de spiller bag "jerntæppet".

Hvad nu åbningen af den nye Staatsoper på Unter den Linden angår, så er det betegnende, at denne nybygning af "propagandistiske grunde" nu lige før "den glansfulde åbning af operahuset på Ringen" skulle være intensiveret. Sandt er det, at Berliner Staatsoper skulle have været åbnet allerede nu i marts, men at Erich Kleiber af kunstneriske grunde anså en udskydelse af åbningen for rigtigere.

Som bekendt bliver denne begivenhed også fejret med opførelsen af "frihedsoperaen", "Fidelio". Og hvad skader det, hvis "den glansfulde åbning på Ringen" har en mønsteropførelse foran sig? Kappestrid og konkurrence ansporer altid til større indsats.

Men åbningsfestlighederne i Wien gik deres gang, Dermota sang både Florestan, med Böhm som dirigent, og Don Ottavio. Hopf sang Radamès, og Terkal var Sangeren i "Rosenkavalieren". Tilside sættelsen af Helge Rosvænge var til at få øje på. Derimod kunne han, den store publikumsmagnet, godt få lov til at synge efter genåbningsfestlighederne.

Det skete i december 1955, som Radamès i "Aida". Endnu en gang overgik han sig selv på denne aften. Han var højstemt, og han sang uforligneligt. Operapublikummets bifald var uden ende, således blev der applauderet i hele den store pause, som fulgte efter "Nilakten", og Helge Rosvænge blev fremkaldt igen og igen. Dette var den smukkeste anerkendelse, han kunne få fra det publikum, der hele tiden var trofast over for ham.

I 1957 opnår han den officielle anerkendelse i det tredje af sine hjemlande, idet han bliver udnævnt til østrigsk kammersanger, så han nu er tredobbelt kammersanger!

Men han skulle få yderligere vanskeligheder i Wien.

Kun et halvt år efter genåbningen af Wiener Staatsoper gik Karl Böhm af som musikalsk leder, og som ny chef udnævntes Herbert von Karajan. Karajan havde siden 1950 været dirigent og instruktør ved La Scala i Milano, fra 1955 var han, efter Furtwänglers død, tillige chefdirigent for Berliner Filharmonikerne, og fra 1956 endvidere leder af Salzburg-Festspillene. Hertil kom et par yderligere poster, hvorved Karajan var blevet en af de mest indflydelsesrige personer i europæisk musikliv.

Karajans start på Wiener-operaen var strålende, en opsætning af "Lucia di Lammermoor" med Maria Callas og Giuseppe di Stefano og med maestroen selv på podiet, men der var samtidig tale om begyndelsen på en revolution af operalivet i Wien.

Karajan satsede på, at de berømte stjerner skulle være til rådighed på de store scener overalt i verden. Dette var i modstrid med traditionen i Tyskland og Østrig, hvor man i høj grad havde lagt vægt på ensembler med solister på langtidskontrakter. Karajan indgik fælleskontrakter med solisterne, så en optræden på La Scala også betød en forpligtelse til at optræde i Wien, og sidst, men ikke mindst: Nu skulle der synges på originalsproget i operaerne. Musik-

livet i Wien blev spaltet i to lejre, én for Karajan, og én imod. Prawy skriver om denne periode blandt andet: "Teaterplakaterne fra disse år så ofte ud som en medlemsliste fra den sicilianske Mafia eller en fortegnelse over Kalabriens landsbyer."

For Helge Rosvænge var politikken med at synge på original-sproget katastrofal. Han beherskede langt over 100 partier, hvoraf ca. 20 var operetter. I efterkrigstiden tog han 14 nye roller på sit repertoire, hvoraf 11 var operetteroller. Over 30 af hans hovedroller var i italienske eller franske operaer, og det var jo netop i disse dramatiske roller han selv følte, at hans styrke lå.

Det er tillige uomtvisteligt, at en stor del af hans popularitet hos det brede publikum netop lå i, at han sang på et sprog, de kunne forstå. Han ønskede ikke at følge den nye mode, og det ville også have været en umenneskelig opgave for den 60-årige sanger at nyindstudere alle disse partier på italiensk.

Karajan sejrede. Italienerne og italiensk sprog holdt deres indtog på Wiener Staatsoper. Stjernernes gager steg til det firedobbelte, og fra 1958 var der ikke længere plads til to generationers yndlings-tenor på Wiener Staatsoper.

Det kan i dag forekomme utroligt, at et menneske kunne overkomme ikke bare de sanglige præstationer, som Helge Rosvænge klarede, men også den modgang han havde mødt. Herom siger han selv: "Jeg skylder at bekende for min kone, at jeg næppe havde stået de vanskelige år efter den sidste krig igennem, ikke havde fundet kraft til at begynde på ny og at opbygge et nyt liv, hvis hun ikke havde været der, og med hende mine to yngste børn, Eva og Ole."

Der er ikke noget at sige til, at Helge Rosvænge var utilfreds med denne udvikling, og i sin sidste erindringsbog skriver han: "Det forekommer mig, at Wieneroperaen i dag er blevet til en filial af Milanos Scala, og jeg tror ikke at ensemble-ånden og samhørighedsfølelsen hos Wiener-kunstnerne er så fasttømret, som de var engang."

Helge Rosvænge tog igen del i den offentlige debat, nu om

Familien Rosvænge 1956

anvendelsen af det italienske sprog og slog på, at konsekvensen af at synge på originalsproget da også ville blive, at tjekkiske, polske og russiske operaer skulle synges på originalsproget. Efter hans

mening burde man snarere satse på bedre tyske tekster, der svarer til operaens nodebillede, og han henviste til sin egen tidligere bearbejdelse af "Aida".

En anden diskussionsdeltager var Rudolf Schock, der diplomatisk foreslog, at man kunne forsøge sig med at indstudere operaerne på begge sprog og så lade publikum vælge, men han plæderede dog for anvendelsen af italiensk. Han giver endvidere en oplysning, som sætter Helge Rosvænges præstationer yderligere i relief, idet han vurderer stemmeanvendelsen ved at synge på italiensk til kun at være ca. halvdelen af, hvad den er på tysk.

Om Karajan, som Helge Rosvænge kendte allerede fra 1935 i Aachen og senere i Berlin, skriver han:

Thi Karajan er prototypen på den moderne forretningskunstner, der med fyldt aftalekalender pr. fly eller sovevogn haster gennem de forskellige virkefelter, hvis honorarer ligger på samme højde som honorarerne til de amerikanske modelæger, der har specialiseret sig i kosmetiske operationer, galdesten eller hjernesvulster. Om kunsten er tjent dermed lader jeg efterverdenen bedømme. Jeg personlig er måske lidt gammeldags og vil på dette sted synge en lovsang for en gammel mester med taktstokken: Hans Knappertsbusch.

Men Helge Rosvænges publikum ville fortsat høre og se ham. Med en trofasthed, som vist kun kendes i Wien, lejede 4 galleritilskuere for egen regning og risiko i 1958 den store Musikforeningssal, der blandt andet bruges til de store TV-transmitterede nytårskoncerter med Wienerfilharmonikerne. Det blev en hyldestfest uden lige. Hurraåb og langvarigt bifald inden koncertens begyndelse og efter hvert af numrene. Der var blomsterovertækkelse og laurbærkransning. Der var stadig et stort publikum, der ville høre italiensk opera sunget på tysk, Manricos "Lodern zum Himmel" og Rodolphes "Wie eiskalt ist dies' Händchen".

Fra 1958 blev operetterne Helge Rosvænges hovedaktivitet. Et par stykker kunne han allerede inden krigen. I begyndelsen af

50'erne havde han indstuderet "Flagermusen" og "Rendez-vous um Mitternacht", og nu kom der flere til: "Zigeunerbaronen", "Banditterne", "Jomfruburet", "Orfeus i underverdenen", "Landstrygerne" og "Valsedrømme".

Succesen i Musikforeningens store sal blev gentaget i 1959 og 1960, hvor den nu 63-årige sanger stadig var i stand til at tryllebinde sit publikum med dramatisk udtryksevne og en sangstemme, der havde bevaret sin kraft og klang fra glansperioden.

I 1961 giver han afskedskoncert til sit trofaste Wiener-publikum i den store Musikforeningssal, og han fejrer sit 40-års scenejubilæum ved på Staatsoper i Berlin at synge Radamès til publikums forbløffelse, beundring og jubel.

Og minsandten om ikke den nu 65-årige tenor i 1962 igen er Manrico i "Troubaduren" på Volksoper; den rolle han sang oftest af

Helge Rosvænge signerer plader efter koncerten i den store Musikforeningssal i Wien 1959

Afslappet og veltilpas efter at have ydet sit bedste ved koncerten i 1960

Afskedskoncerten i Wien i 1961

alle. Der fulgte 11 solofremkaldelser efter strettaen og 40 ved forestillingens afslutning!

I sit hjemland, Danmark, var han derimod lagt grundigt på is. De store begivenheder i hans efterkrigskarriere, som er omtalt her, forblev uomtalt i dansk presse og kun sjældent blev hans plader spillet i radioen.

I 1965 bragte Billed Bladet dog en større artikel under overskriften, *Wiens heltetenor er dansk*, og Søndags BT berettede i oktober 1971 om hans planer om at flytte hjem til Danmark og her starte en privat operaskole.

Illustration næste side:

Artikel i Billed Bladet d. 5. juni 1956

WIENS HELTE- TENOR ER DANSK

Helge Rosvænge ses aldrig paa dansk scene, men Europas største operascener kapper om ham

KRUDTRØGEN siver ud i det mørke, dødsstille tilskuerrum, Cavaradossi ligger død for den fortvivlede Toscas fødder, og orkestret sætter et fuldttonende punktum for tragedien.

Saa falder tæppet, og Puccinis vældige toner overdøves fuldstændig af et tordnende bifald, hylen, trampen og hujen. Cava-

Heltetenorens glanspartier, *Fidelio*, *Don José*, *Bajadser* og *Cavaradossi*, kræver scenerum og fuldt orkester. Hjemme kan heltten slappe af og nyde sig gennem de dramatiske roller.

»Vognen har kørt godt 50.000 km, deraf har jeg kørt de to, min kone er nemlig en aldeles glimrende chauffør«, siger den vitale sanger, der kun bruger vognen paa sine hastige ture til og fra prøverne.

FOT.: H. LUND NANSSEN

Rosvænge er ogsaa kemisk ingeniør og har blandt andet ivrigt studeret problemet: ideelle ernæringsstoffer. Hans hustru, hans 11-årige datter Eva og den 6-årige Ole deler ivrigt hans interesse.

14 · Selvbibliografierne

"Skratta Pajazzo" udkom sidst på efteråret 1945 i Stockholm. Manuskriptet havde Helge Rosvænge skrevet på dansk. Bogen blev til af nød, noget måtte han foretage sig for at skaffe sig et udkomme efter hjemkomsten fra Sovjetunionen. Og han havde faktisk ikke så lidt af en historie at fortælle: en strålende sangerkarriere med de hertil hørende genvordigheder og glæder, en øjenvidneskildring af russernes erobring af Berlin samt beretningen om de 4 måneders ufrivillige ophold hos den af krigens sejrherre, der var absolut mindst kendskab til i Vesteuropa.

Bogen bærer præg af at være skrevet i hast og uden at forfatteren havde kildemateriale at støtte sig til under udarbejdelsen. Bogen var skrevet for svenskerne, så alt hvad Helge Rosvænge kunne finde på i sit liv med relation til Sverige, fik en plads i bogen, fra svenskundervisningen i gymnasiet, over svenske spiritusproducenter i Nordtyskland i 1920'erne til omtalen af Edward af Sandeberg.

Han fortæller en række anekdoter, beretninger og selvoplevede hændelser i forbindelse med kendte dirigenter og sangere, især vedrørende spøgefuglen Leo Slezak. Mange af beretningerne er om stjernenykker, noget som Helge Rosvænge stod fremmed overfor.

Et afsnit, som går igen i alle hans bøger handler om "Sanghekse og sangcharlataner", en tragikomisk beskrivelse af en række af de patentløsninger forskellige "sangpædagoger" har været i stand til at afsætte til naive og karrierestræbende sangelever og deres forældre.

I "Skratta Pajazzo" kommer Helge Rosvænge med en lille smule "politisk" filosofi. Han mener, at enhver kunstner i bund og grund er noget af en revolutionær, der endnu har barnesindet i behold, og

som instinktivt mærker, stærkere end andre mennesker, modsætningerne mellem ret og uret, mellem godt og ondt.

Han plæderer for Europas forenede stater eller bedre endnu, Verdens forenede stater, og for at kvindeligheden skal overtage de politiske beslutninger!

Når alt kommer til alt, er det jo kvinderne, der har givet deres hjerteblod, deres sønner, som de har set falde på alle Europas slagmarker, slagtede for ideologier, der er fremsprunget af hjerner hos åndelige krøblinge. Kvinden har ret til at komme til orde, ikke hende med slips og kravetøj, nej, kvindeligheden selv, den der har hjerte for den undertrykte menneskehed, den kvindelighed, der som højeste lov bærer den kristne devise "kærlighed" i hjertet.

"Lache Bajazzo" udkom i München og Wien i 1953 og er en oversættelse og bearbejdelse af den første bog. Den er videreført i tid, så vikingefærden til Spanien og Helge Rosvænges tilbagevendelsen til de europæiske scener er med i beretningen. Afsnittene om dirigenterne og sangerkollegerne er udbygget en hel del.

Ti år senere udkom hans østtyske erindringsbog, "Mach es besser, mein Sohn" tilegnet hans yngste søn, Ole Dan, der blev født i 1949. Bogen ajourfører udviklingen i Helges liv frem til begyndelsen af 1960'erne.

Der er en række forskelle i stofvalg og præsentation i de to tyske bøger: I den østtyske bog betoner han de russiske soldaters korrekte opførsel i 1945, mens det var efter amerikanernes indrykning i Wannsee, "at loven om dit og mit mistede sin gyldighed". I den østtyske bog er der ingen væggelus i Sovjetunionen, og mens Helge Rosvænge i den vesttyske bog undrer sig over, at Dostojevskij mangler i en samling af betydelige russere i Leningrad, er denne undren forsvundet i den østtyske bog. Det understreges også i den sidste bog, at det var amerikanerne, der bombede operaerne i Dresden og Wien.

Også afsnittet "Sanghekse og sangcharlataner" er med i den

østtyske bog, og heri optræder tillige et nyt afsnit, "Leitfaden für Gesangbeflissende", (Ledetråd for sangstuderende), hvor Helge Rosvænge supplerer de negative beskrivelser af sangundervisningen med positive råd om, hvordan man skal bære sig ad med at opøve sin sangteknik. "Leitfaden.." er tillige titlen på hans fjerde bog, et lille hefte, der indeholder afsnittene om sangheksene og charlatanerne samt hans egne råd om sangtræning. I det allersidste afsnit i "Mach es besser, mein Sohn" vurderer Helge Rosvænge sig selv i forhold til Bert Brechts 7 dødssynder på følgende måde:

1. Dovenskab! Nej, jeg var aldrig i livet doven, men jeg elsker at drive.
2. Hovmod! Nej, at være hovmodig ligger ikke for mig. Og dog bliver jeg ofte anset for at være hovmodig og arrogant, fordi jeg hader vennetjenester og er for stolt til at indynde mig.
3. Vrede! Nej, jeg har et alt for blødt gemyt til at blive rigtig rasende. Jeg er sangviniker, men trods det afviser jeg alt, hvad jeg ikke kan lide, måske ofte for stejlt.
4. Umådehold! Nej, jeg lever mådeholdent, det forlanger mit erhverv. Men var jeg ikke nødt til at passe på min vægt, ville jeg dog af og til gerne spise en lækkerbidsken mere og dertil drikke et par gode dråber.
5. Utugt! Føj, hvilket hæsligt ord! Nej, og dog, hvad sagde Lord Byron engang: "Jeg var til stadighed et fjælsomt væsen over for kvinder og deres kærligheds tyranni." Mere træffende kan man vel ikke udtrykke det. I en kunstners liv betyder kærligheden tilbehøret til drivkraften for de sjælelige opvækkelser, der sætter ham i stand til at fremstille menneskeskæbner.
6. Havesyge! Ja! Indtil jeg indså, at det er ren galskab at skovle penge sammen og at ophobe værdigenstande, som man dog på et eller andet tidspunkt og sted igen sætter over styr.

7. Misundelse! Nej, jeg har ingen grund dertil, for jeg fandt tilfredsstillelse i min profession, som kunstens tjener.

Alle tre erindringsbøger indeholder scenefotografier af Helge Rosvænge, ofte sammen med andre kendte sangere. Der er også billeder fra privatlivet og faksimiletryk af plakater fra hans lange karriere.

En række af de skildrede episoder er om danske forhold. Pressehetzen efter krigen er bittert omtalt i de to tyske erindringsbøger. Han fortæller historien om Sjaljapin, der aldrig kom til at synge på Det kongelige Teater på grund af de krav, han stillede til hele opsætningen, og i et af afsnittene om dirigenterne skriver han: "Endelig neapolitaneren Tango, der i årevis påtog sig den utaknemelige opgave, at vække interessen for italiensk musik ved Københavneroperaen og at opdrage en ny sangergeneration, desværre uden succes."

Alle bøgerne afspejler den sikkerhed og ro, som den erfarne artist er udstyret med. Han kender sit værd, men er ikke selvhævdende. Han nævner paralleller til Caruso, men siger: "i øvrigt uden sammenligning". Men sammenligningen er der jo netop, og den er der med rette.

Der er humor og lune i hans skildringer, også af alvorlige hændelser, som fik stor betydning i hans liv.

I 1968 udgav UNICEF en bog med eventyr for børn med bidragydere fra mange lande, og heri repræsenterer Helge Rosvænge Danmark med en beskrivelse af oplevelserne ved at blive bedstefar. Hans yngste datter, Eva, der sammen med sin mand har slået sig ned i Danmark, havde to år forinden fået deres første barn, datteren Laila, og Helge Rosvænge skriver om sine første oplevelser med den lille toårige datterdatter.

I sin lange karriere var Helge Rosvænge utrolig optaget, men på trods heraf stillede han sig ofte til disposition for velgørende formål, når han blev bedt derom. Han havde svært ved at sige nej, når der blev kaldt på ham, og hans beredvillighed blev også af og til

udnyttet. Han sang flere gange uden honorar til gavn for kunstner-
nes pensionsfonde, men derudover var formålene mange og forskel-
ligartede, dog oftest til gavn for børn.

Hans hjælp til Leo Blech og Erich Kleiber er omtalt, men han
var i mange tilfælde i stand til at hjælpe kolleger i vanskelige
situationer, som f.eks. til løsladelse fra fængsel af en kollega ved at
rette henvendelse til Göring, eller ved at give introduktioner til
Sverige til en kollega, der på grund af nazisternes forfølgelse ville
emigrere dertil. Det var Helge Rosvænge, som skaffede Dorothy
Larsen debut i Wien, og det var ham, der forsøgte at hjælpe Asta
Nielsen med at få udgivet hendes erindringer på samme tyske
forlag, som havde udgivet hans egne. Han lyttede til sangere, som
var blevet henvist til ham, og han gav råd og vejledning til mange.

Også på det økonomiske område var Helge Rosvænge beredvil-
lig, når nogen havde brug for hans bistand til gennemførelse af
projekter, der krævede finansiering. Det kostede ham oftest mange
penge. Han var en strålende kunstner og en idérig opfinder, men
han manglede økonomisk sans og politisk forståelse.

15 · Slutningen

I en alder af 66 år debuterede Helge Rosvænge endnu en gang. I Carnegie Hall i New York. Det blev hans første optræden i Amerika, og han gjorde det igen: Han optrådte med et program med 12 arier og 8 lieder, og publikum og kritik var begejstret. Helge Rosvænge blev ganske overvældet af den fantastiske modtagelse han fik, med minutlangt bifald og stående ovation. Aviserne omtalte "miraklet", og undrede sig over, hvorfor denne fantastiske sanger aldrig havde optrådt på Metropolitan Opera. Andre mente, at han straks måtte optræde i "Lohengrin".

Gæstespillet i New York blev gentaget året efter og med stor succes, men det blev også Helge Rosvænges sidste optræden i Amerika. Han var selv klar over, at denne mulighed var kommet for sent i hans liv. Han har måske inderst inde fortrudt, at han

*The Consul General of Denmark Ambassador and Mrs. Viggo Jensen
request the pleasure of the company of*

..... Mr. Helge Rosvænge

*at a reception in honour of
the Prime Minister of Denmark and Mrs. Jens Otto Krag
Saturday, June 6, 1964 from 5:30 to 7:30 p.m.*

*R. L. V. P.
Paga 2-4570, Ext. 6*

*1155 Park Avenue
New York, N. Y. 10028*

Indbydelse til Helge Rosvænge til reception hos den danske generalkonsul i New York i anledning af statsminister Krags besøg i USA i 1964

*Das Bundesministerium für Unterricht
beurkundet hiemit daß der Bundespräsident
mit Entschluß vom 31. Juli 1967
dem Kammerstänger*
Dipl. Ing. HELGE ROSWAENGE
den Titel
PROFESSOR
verliehen hat.
Wien 30. August 1967

Der Bundesminister für Unterricht

J. Ignaz Ritz - Fucini

Helge Rosvænges udnævnelse til professor i 1967

afslog tilbud om gæstespil i Amerika inden krigen. Men nu var der ikke noget at gøre ved det.

I sine erindringsbøger fortæller Helge historien om den musikalske leder, der af Göring blev hentet til Berlin fra Wien, og gør her opmærksom på, at når en person kommer fra Wien, er han altid professor! På 70 års fødselsdagen, den 29. august 1967, var turen kommet til ham selv. Han blev udnævnt til professor af den østrigske præsident personlig, og han fik tildelt Franz Lehar-medaljen i guld. Det officielle Østrig havde hermed kvitteret for hans mangeårige indsats, og Helge Rosvænge kvitterede, som altid, ved at synge. For dem, der oplevede det, var det som om tiden havde stået stille. I en uforglemmelig opførelse af "Smilets Land" sang han Sou Chongs parti med glansnummeret, "Dein ist mein ganzes Herz", som han måtte gentage tre gange!

I alle sine bøger havde han ironiseret over de mange sanglærere og deres patentmetoder. Sanglærer kunne man jo altid blive, specielt når man ikke længere selv var i stand til at synge.

VOLKSOPER

Samstag, den 9. September 1967

Preise V

Anläßlich des 70. Geburtstages von Helge Rosvaenge

Das Land des Lächelns

Romantische Operette in drei Akten nach Victor Léon
von Ludwig Herzer und Fritz Löhner

Musik von Franz Lehár

Für die Volksoper eingerichtet und in Szene gesetzt
von Hubert Marischka

Musikalische Leitung: Anton Paulik

Inszenierung: Hubert Marischka

Bühnenbilder: Werner Schlichting

Kostüme: Alice Maria Schlesinger Choreographie: Dia Luca

Ferdinand Graf Lichtenfels, Feldmarschallleutnant	Walter Höfermayer
Lisa, seine Tochter, junge Witwe	Adele Leigh
Gustav Graf Pottenstein, Dragonerleutnant	Erich Kuchar
Tassilo Graf Hardegg, General der Kavallerie	Hans Pirringer
Gräfin Hardegg, seine Gattin	Hilde Längauer
Lore, Nichte des Grafen Lichtenfels ..	Ricarda Hermann
Fini }	Gertrude Paumgarten
Franzi } Ihre Freundinnen	Hedda Kindler
Vally }	Margot Plaschka
Toni }	Christina Klein
Baron Romersdorf	Hans Temple
Ein alter Diener bei Lichtenfels	Eduard Fritsch
Erster Leutnant	Peter Koller
Zweiter Leutnant	Paul Zottl
Prinz Sou-Chong	Helge Rosvaenge a. G.
Mi, seine Schwester	Guggi Löwinger
Tschang, sein Oheim	Friedrich Nidetzky
Ling, Oberpriester	Hans Strohbauer
Fu-Li, Sekretär der chinesischen Gesandtschaft	Helmut Randers
Ober-Eunuch	Rudolf Drexler
Ein chinesischer Offizier	Helmut Randers

Offiziere aller Waffengattungen und Chagen, Herren und Damen der Gesellschaft, Mandarine, Dienerinnen

Ort der Handlung: 1. Akt: Salon bei Graf Lichtenfels in Wien –
2. Akt: Bei Sou-Chong in Peking – 3. Akt: Im Frauenpalais bei
Sou-Chong in Peking – Zeit: Beginn des 20. Jahrhunderts

TÄNZE

1. Akt: „GOLD - UND - SILBERWALZER“. Ausführende: Hedy Richter, Melitta Ogrise, Franz Stefan, Walter Kolman und das corps de ballet
2. Akt: „SCHWERTERTANZ“. Ausführende: Walter Kolman und das Herrenballett
„HOCHZEITSTÄNZE“: Ausführende: Hedy Richter, Brita Zach, Heide Zach, Christina Klein, Walter Kolman, Eduard Djombazian und das corps de ballet

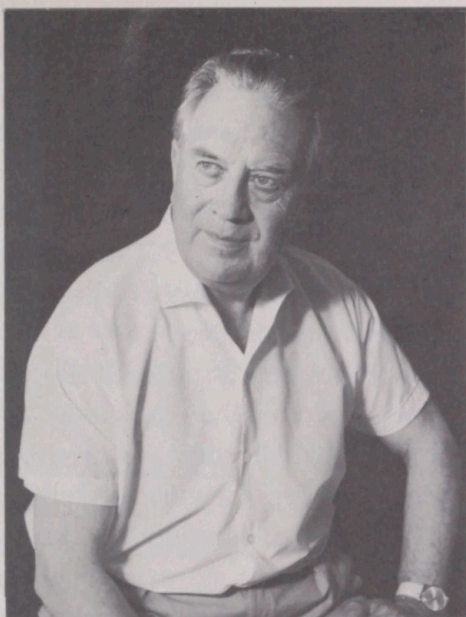
Nach dem ersten und zweiten Akt eine größere Pause

Anfang 19 Uhr

Ende nach 22 Uhr

Preis des Programms 5 7,-

Volksopers program fra september 1967 med opførelsen af "Smilets Land" i anledning af Helge Rosvænges 70 års fødselsdag

Helge Rosvænge 1967

Han holdt mesterklasser i et sangstudie i Zürich fra 1968 og siden året før i München, hvortil han flyttede med sin kone og sønnen Ole Dan. Nu var det ham selv, der skulle virke som vejleder for kommende generationer af operastjerner, men i modsætning til heksene og charlatanerne havde han baggrund for at gøre det.

Han, der i alt væsentligt var selvlært, og som havde nået sine strålende resultater gennem den hårde praktiske skole. Ingen havde et repertoire af et omfang som hans, ingen optrådte så ofte, som han gjorde, og ingen sang over en længere periode, end han gjorde. Endnu i 1963 sang han Sou Chong i "Smilets Land" om eftermiddagen i én by og Richard i "Maskeballet" om aftenen i en anden by.

Han kunne tage de højeste toner, og han havde prøvet at instruere andre sangere på scenen. Han kendte radio- og gramfonstudiernes teknik og de krav, der her stilledes til sangeren.

Sit 50-års scenejubilæum fejrede han på den bayerske statsoperette i München i 1971, hvor han sang en rolle, som han havde

indstuderet året før, den italienske tenor(!) i Killmayers operette, "Yolimba". Han var da 74 år gammel.

Hans 75 års fødselsdag blev forberedt i 1972. Han blev interviewet til det østrigske fjernsyn i juni, så interviewet kunne bringes på fødselsdagen den 29. august. Interviewet blev også udsendt, men som en mindeudsendelse, for den 19. juni døde Helge Rosvænge stille i sit hjem i München. En usædvanlig sangerkarriere og et stormfuldt menneskeliv var afsluttet.

Med Helge Rosvænges død afsluttedes tillige en epoke i tysk-østrigsk operahistorie. Gennem hele sit liv havde Helge Rosvænge "Verehrer", beundrere eller tilbedere, i stort antal. Det var seriøse mennesker af begge køn og fra vidt forskellige samfundslag og lande. De skrev til ham i anledning af fødselsdage, premierer og lignende og udtrykte tak for de store oplevelser, han havde givet dem gennem årene. Mange af de hilsener han fik indeholdt illustrationer eller digte til hans ære og afsenderne må have ofret megen tid på udarbejdelse. Der var personer, som efter 30 års

Fra optagelserne af fjernsynsinterviewet med Helge Rosvænge i anledning af hans 75 års fødselsdag

forløb skrev til ham og takkede for glædelige barndoms- eller ungdomsoplevelser i operahuse overalt i Europa.

I anledning af hans udnævnelse til kongelig kammersanger i 1936 fik han eksempelvis fra en mandlig "Verehrer" et brev, der indeholdt 14 vers til hans pris. De første lyder således:

Dank sei dir schönes Dänemark
Denn aus dir kam hervor
Der edle, gottbegnadete,
Der herrlichste Tenor

Dess' Namen heute jeder kennt
Wo von Musik man spricht,
Der immer weiter vorwärts strebt
Stoltz, sieghaft Bahn sich bricht

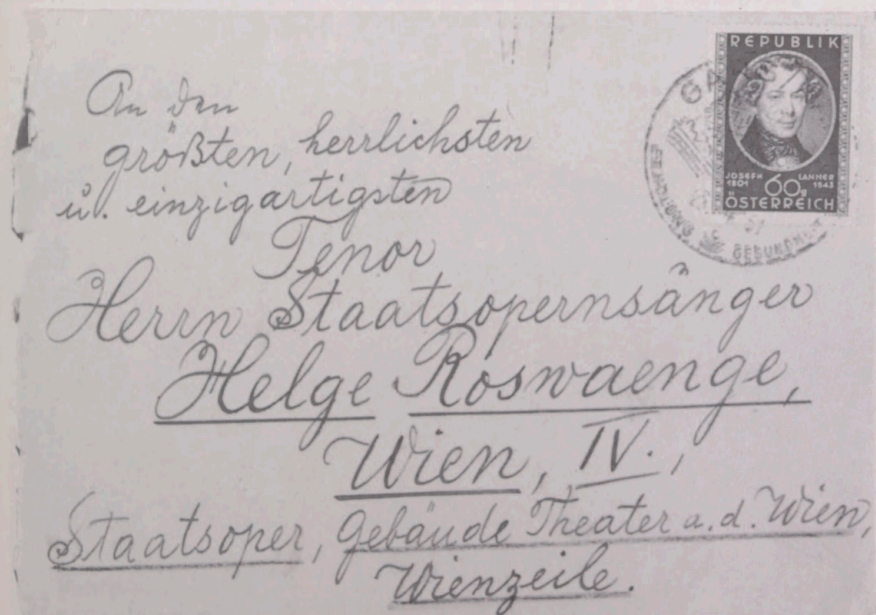
Roswaenge! schallt es überall,
Roswaenge! hier und dort,
Der Name, wie der Träger fliegt
Blitzschnell von Ort zu Ort

I dansk musiksammenhæng var han noget absolut enestående. Tre danske tenorer af internationalt format er alt, hvad nationen hidtil har fostret: Erik Schmedes, Lauritz Melchior og Helge Rosvænge.

I sine biografier over godt 60 af verdens bedste mandlige sangere har Alex Nathan fra Danmark kun medtaget Melchior og Rosvænge. Om ham hedder det blandt andet:

Han sang dengang - og også senere - i fuld overensstemmelse mellem det dramatiske og det musikalske... Han var en af de få tenorer i vor tid, der til stadighed kunne synge den yderst svære anden strofe i Alfreds arie, "De miei bollenti spiriti". Han havde en stemme, der klang varmt og sonor i dybden og med bedårende skønhed i højden... Denne to generationers tenor besad en stemme, der klinger over i det eventyragtige, en stemme, der også i alderdommen forblev fuldendt.

Breve fra "Verehrer" til Helge Rosvænge

I "Le grandi voci", hvor alle de tre danske tenorer er omtalt, hedder det om Helge blandt andet:

Med sine betydelige naturgaver har Rosvænge forenet kvalitet i henseende til smag og udtryk, hvilket, set fra ethvert synspunkt, har gjort ham til en førsteklasses sanger, som er i stand til, med beundringsværdig alsidighed og ofte bemærkelsesværdigt indtrængende at udmærke sig inden for et stort repertoire ... I øvrigt er det nok at lytte til hans indspilning af arien "Il mio tesoro, intanto" fra "Don Giovanni", for at forstå hvilken sangliniens ædelhed og hvilken høj grad af stilistisk fuldkommenhed Rosvænge er begavet med. Dette har han skaffet sig i kraft af sin meget smukke "legato" og den intelligente brug af "mezzavoce", som karakteriserer hans musikalske frasering.

Til alt held for eftertiden findes der et stort antal plader med overspilninger af de gamle akustisk og elektrisk indspillede plader

Rosvaengegasse i Wien 1983

fra 1920'erne og 30'erne til moderne LP-teknik, og der findes pladeudgivelser med en række af hans radiokoncerter.

Helge Rosvænge nåede berømmelsens tinder i Europa. Han efterfulgte Richard Tauber i Berlin og blev førstetenor samtidigt ved statsoperaerne i Berlin og Wien og var eftertragtet af alle Europas operascener. På grund af den politiske udvikling fik han ikke lagt Amerika for sine fødder, og på grund af de politiske forhold blev han afskåret fra at synge i tre af sine bedste år.

Han blev, af samme grund, boykottet i sit fædreland i en urimelig og hidtil helt uset grad. Han optrådte aldrig i Danmark efter krigen og bortset fra nogle få undtagelser, markerer kun en nekrolog i Berlingske Tidende i 1972, perioden fra 1945 til hans livs afslutning over for hans landsmænd.

I 1970 lavede operasanger Niels Borksand, der havde studeret hos Helge Rosvænge, en radioudsendelse om ham i serien "Det historiske hjørne" og i 1974 blev der i radioen lavet en udsendelse

Wiener-operaen med sørgebanner d. 20. juni 1972 i anledning af Helge Rosvænges død.

om ham i serien "Den stemme glemmer jeg aldrig", men man skal helt frem til 1980 for at finde den næste udsendelse, hvori der spilles en plade med ham.

Først i efteråret 1985 kom operasanger Leif Roars store to timers udsendelse om hans liv og kunst og kort tid efter kom en udsendelse om hans virksomhed som populærsanger.

I 1982 besluttede magistraten i Wien at en gade i byen skulle opkaldes efter wienernes uforglemmelige yndlingstenor gennem to generationer.

Døden indhentede ham, inden han nåede at realisere planen om at flytte hjem til Danmark, men efter eget ønske ligger han begravet i sit fædreland, på Nordre Kirkegård i Glostrup, nogenlunde midtvejs mellem hans fødested på Østerbro og barndomshjemmet i Hedehusene.

Inskriptionen på gravstenen fortæller lakonisk:

Kammersanger
Helge Rosvænge
29.8. 1897 - 19.6. 1972

Anvendt litteratur

1. *Helge Rosvænge*: Skratta Pajazzo, Stockholm, 1945
2. *Helge Rosvænge*: Lache Bajazzo, München-Wien, 1953
3. *Helge Rosvænge*: Mach es besser, mein Sohn, Leipzig, 1963
4. *Helge Rosvænge*: Leitfaden für Gesangbeflissende, München, 1964
5. *Franz Tassié*: *Helge Rosvaenge*, Augsburg, 1975
6. *Freunde. Märchen, Fabeln und Erzählungen aus aller Welt*, Gütersloh, 1968
7. *J. Dennis*: *Helge Rosvaenge*, i *The Record Collector*, vol. xxiii, no. 5-6, sep. 1976, pp 101-113
8. *Dennis Brew*: *Helge Rosvaenge - The Records*, *ibid.*, pp 113-117
9. *J. Dennis*: *Helge Rosvaenge-Discography*, *ibid.*, pp 118-140
10. *Wm. J. Collins*: *Rosvaenge on LP*, *ibid.* vol. xxv no. 5-6, 1979, pp 123-140
11. *Rosvænge "off the air"*, *ibid.*, pp 120-122
12. *Erik B. Mortensen*: *Rosvaenge addenda*, *ibid.*, pp 235-236
13. *Edward af Sandeberg*: *Nu kan det sägas*, Stockholm, 1946
14. *Julius Kapp*: *Geschichte der Staatsoper Berlin*, Berlin, 1937
15. *Hugo Fetting*: *Die Geschichte der deutschen Staatsoper*, Berlin, 1955
16. *Deutsche Staatsoper Berlin, 1955-1960*, Herausg. W. Otto und G. Rimkus, Berlin, 1961
17. *Werner Bollert*: *50 Jahre Deutsche Oper Berlin*, Berlin, 1962
18. *Emil Pirchan et al.*: *300 Jahre Wiener Operntheater*, Wien, 1953
19. *Marcel Prawy*: *Die Wiener Oper*, Wien-München-Zürich, 1969
20. *Hubert Hackenberg-Walther Hermann*: *Die Wiener Staatsoper im Exil*, Wien, 1985
21. *Berlingske Tidende* 3.11.1936
22. *Aarhus Stiftstidende* 4.11.1936
23. *Dagens Nyheter* 5.10.1945
24. *J.B. Steane*: *The Grand Tradition. Seventy Years of Singing on Record*, London, 1974

25. The Record Guide, by E. Sackville-West and D. Shawe-Taylor, London, 1955
26. Dansk Biografisk Leksikon, red. Povl Engelstoft, bd. xx, København, 1941
27. Dansk Biografisk Leksikon, red. Sv. Cedergreen Bech, bd. 12, København, 1982
28. Benny Wilander: Helge Rosvænge. Manden vi elskede at hade, i Ascolta, aug. 1983, s. 8-10
29. Mogens Wedel: Tenoren, der overlevede, ibid. s.8-10
30. Dorothy Larsen: En prægtig kunstner, ibid. sept. 1983, s. 10-11
31. Holger Boland: Den glemte tenor, ibid. nov. 1983, s. 20-21
32. Ulrik Cold: Rosvænge og de andre, ibid. s. 13
33. Niels Borksand: Den glemte tenor, ibid. nov. 1983, s.20-21
34. Carl Møller: Rosvænge og grammfonen, ibid. s. 22-23
35. Alex Nathan: Primo Uomo. Grosse Sänger der Oper, Basel, 1963
36. Le grandi voci. Dizionario dei cantati con discografia, ed. Rodolfo Celletti, Roma, 1964
37. Opernsänger, Herausg. E. Krause, Berlin, 1963
38. Sohlmanns Musiklexicon, bd. 5, Stockholm, 1979

Hertil kommer anmeldelser af forestillinger med Helge Rosvænge i danske, tyske og østrigske aviser, samt foromtaler o.l. i aviser og magasiner.

Endelig er anvendt breve og andre dokumenter fra Helge Rosvænges efterladte papirer.

Summary

World-famous tenors of Danish origin are extremely rare. So far only three have emerged: Erik Schmedes, Lauritz Melchior and Helge Rosvænge.

Helge Rosvænge was born in Copenhagen in 1897, but grew up in the small railway town Hedehusene between Copenhagen and Roskilde.

Having passed his "studentereksamen", the Danish equivalent of A-levels, Helge Rosvænge enrolled as a student at The Institute of Polytechnic Studies, also taking singing lessons from the doctor, Charles Kjerulff, who himself had been a pupil of Jean de Reszke in Paris, and who had not wished to pursue a singer's career in Germany because of World War I. Helge Rosvænge's other master in the art of singing was Caruso - albeit only via gramophone records.

In 1920 Helge Rosvænge went to Northern Germany to visit friends, and ended up settling here, and a great singing career commenced.

Helge Rosvænge married the Hungarian soprano Ilona Holndonner, who was also working in Germany at that time. His career began in the small towns of Neu-Strelitz and Altenburg and continued via Basle in Switzerland to Cologne, where the great turningpoint in his career took place in 1927, with gramophone recordings, guest performances at the State Opera of Vienna and a full-time contract with the Berliner Staatsoper, succeeding Richard Tauber in 1929.

The book tells of his great parts, especially in the Franco-Italian repertoire, and of his incredible achievements concerning techni-

cal ability, artistic expression and physical power, performing as he did more than 200 times a year all over the continent, constantly travelling between Berlin, Vienna and many other important opera stages.

Helge Rosvænge also took an interest in the filmmedia, which resulted in his acting in three musical films, two of which borrowed their themes from operas, "Martha" and "The Mail-Coach Driver of Lonjumeau".

The period from the late 1920's to the early 1930's constituted a special chapter in his singer's career in which he recorded a series of popular hit tunes, German as well as Danish, several of which were recorded anonymously.

Alongside singing, Helge Rosvænge was able to devote time to his original study, chemistry, and he took out several patents, particularly concerning the production of comestibles based on potato flakes, "Kartoffelflocke".

Helge Rosvænge's relations to his native country are dealt with in some detail. At first he was more or less overlooked as a singer, but gradually he became known internationally, and began frequenting Denmark, where he performed at many concerts and in several operas with great success. He was awarded many honours: Royal Court Singer, Knight of the Dannebrog and was decorated with the Silver Cross of the Order of the Dannebrog.

He resided in Berlin right up to 1945 and was one of the most important artists in the Third Reich. After the German occupation of Denmark in April 1940, Helge Rosvænge continued performing in his native country, also at concerts arranged by organisations with close ties to the occupying power.

Following the Soviet conquest of Berlin in May 1945, Helge Rosvænge was taken with some other foreign citizens, and brought to a detention camp near Moscow, where he spent some three months before the Russians released him, after which he went to Sweden via Finland.

As was the case subsequently in Denmark, he was met in

Sweden by a newspaper campaign, in which he was accused of being a collaborator and a Nazi, and later he was boycotted by part of the press. The Allied Powers refused to grant him a visa to pass through Germany on his way to an engagement in Switzerland.

Helge Rosvænge now decided to give up singing, and together with a group of people that were stranded in Sweden after the war, he embarked on a sea-voyage in a ramshackle fishing-boat. They were heading for South America, where they wanted to start a new life, but the "viking-expedition" ended at the Canary Islands.

In Spain Helge Rosvænge sang on several occasions to earn a living, but his training as a chemist proved to be of most use since he was able to find work in this field, and here he managed again to make inventions that were patented.

Helge Rosvænge remained a Danish citizen all his life in spite of numerous invitations to change his citizenship. He felt every inch a Dane, and a Copenhagenener at that!

When he left Spain in 1949 to renew his Danish passport in Switzerland, the art of singing caught up on him again, and the second phase of his career as a much-admired dramatic tenor started, this time centred on Vienna. He was finally reunited with his family, his second wife Gertrud and his daughter Eva.

In the period from 1948-1955, he was one of the leading figures in the last heyday of Italian opera repertoire sung in German. Also, he now put more emphasis on operettas, and achieved much success in this particular field too.

In 1955, at the re-opening of the Berliner Staatsoper, Helge Rosvænge was among the guests of honour, but when the Wiener Staatsoper was to reopen a few months later, there was no place for him since he had taken the liberty of singing at gala performances on the "wrong" side of the iron curtain.

When Karajan started the fashion of singing operas in their original language, great problems arose for Helge Rosvænge. The bulk of his repertoire and most of his star parts were from French or

Italian operas, and at the age of sixty he neither could nor would re-learn his many parts all over again in French or Italian.

Thus he became the representative of the "good old days", adored by a great audience for singing in a language they could understand.

After the end of World War II, Helge Rosvænge was never again to perform in Denmark, but he accomplished much else, among other things he made an extremely successful debut in the USA at the age of 66!

He was awarded all the honours a singer could possibly dream of; Royal Chamber Singer in Denmark as well as in Germany as early as the 1930's, and in Austria after the war. He won the title of Honourary Professor in Vienna, and he received the very rare distinction: "The honourary Golden Ring of the Gallery Audience".

His voice retained its power and beauty until very late in life, when he was still able to spellbind his audience.

He made a very large number of gramophone records in all the musical fields he worked in. Many of the early acoustic and electrical recordings have been re-recorded on to modern LP-records, as well as a series of his great radio concerts. The records cover the period from 1928-1964, but new records with Helge Rosvænge are still being released.

He wrote three autobiographical books, first "Skratta Pajazzo", which was published in Stockholm in late 1945. It was written out of necessity, since he had to make a living somehow after returning from the Soviet Union. It is evident that the book was written in great haste, as it is rather inaccurate in some of its references.

This book was followed by "Lache Bajazzo" in Western Germany and Austria and "Mach es besser, mein Sohn" in Eastern Germany. He has also published a small handbook for song students, "Leitfaden für Gesangbeflissende", also to be found in an English translation, "Guide Lines for Aspiring Singers".

In his native country, however, Helge Rosvænge is not well-

known, particularly not among the generation that grew up after World War II. This is due to the fact that he was scarcely mentioned in the Danish media from 1945 until his death in 1972. The large number of artistic successes he achieved and the tokens of honour he was awarded were never mentioned in the Danish papers, on radio or television. After his death a lengthy radio programme about him was broadcasted in 1974, and then no more was heard until 1985 when there were two more programmes, one concerning his whole life and work and the other about his work as a Danish popular singer in the years around 1930.

According to his own wish, Helge Rosvænge was buried in the soil of his native country, in Glostrup halfway between his birthplace in Copenhagen and his childhood home in Hedehusene.

This book is accompanied by a cassette tape, which gives examples of Helge Rosvænge's capacity as a singer.

Most of the illustrations in the book have been kindly lent by Mrs. Gertrud Rosvænge, who has also provided information about her husband's life and career.

Zusammenfassung

Weltberühmte Tenore dänischer Herkunft sind eine sehr grosse Seltenheit. Bisher hat es nur drei gegeben: Erik Schmedes, Lauritz Melchior und Helge Rosvænge.

Helge Rosvænge wurde im Jahre 1897 in Kopenhagen geboren, wuchs aber in einem kleinen zwischen Kopenhagen und Roskilde liegenden Bahnhofort, Hedehusene auf.

Nach seinem Abitur im Jahre 1915 wurde Helge Rosvænge an der Technischen Hochschule Student, gleichzeitig nahm er ein bisschen Gesangunterricht bei dem Arzt, Charles Kjerulff, der selber bei Jean de Reszke in Paris Schüler gewesen war, und eine Sängerkarriere in Deutschland wegen des ersten Weltkrieges verzichten hatte. Helge Rosvænges zweiter Lehrer war Caruso, jedoch nur durch Schallplatten.

1920 besuchte Helge Rosvænge einige Freunde in Norddeutschland und daraus folgte, dass er in Deutschland blieb, und eine grosse Sängerkarriere hat damit angefangen.

Helge Rosvænge heiratete die aus Ungarn gebürtige Sopranistin, Ilona Holndonner, die in dieser Periode in Norddeutschland auch wirkte. Die Karriere fing in den kleinen Städten Neustrelitz und Altenburg an, weiter über Basel in der Schweiz nach Köln, wo er 1927 seinen grossen Durchbruch erlebte mit Schallplatten, mit Gastspielen an der Staatsoper Wien und, vom Jahre 1929, festem Engagement an der Berliner Staatsoper als Vertreter für Richard Tauber.

In dem Buch wird über seine grossen Rollen berichtet, die sich insbesondere in dem italienisch-französischen Repertoire lagen, und über die unglaublichen Leistungen, die er in Bezug auf tech-

nisches Vermögen, künstlerische Ausdrucksfähigkeit und physische Stärke vollbrachte, dadurch dass er über 200 Male jährlich überall in Europa, immer unterwegs zwischen Berlin, Wien und einer Reihe anderer grossen Opernszenen auftrat.

Auch das Filmmedium hatte sein Interesse, und es führte zu Mitwirken in drei Musikfilmen, von denen zwei über Operntheemen waren u.z. "Martha" und "Der Postillon von Lonjumeau".

Ein besonderes Kapitel in seiner Sängerkarriere ist die Periode der späten 20'er Jahre, wo er Schallplatten mit einer Reihe der populären, sowohl deutschen als auch dänischen Schlager einsang von denen einige anonym eingesungen wurden.

Neben dem Singen übte Helge Rosvænge seinen ursprünglichen Beruf, die Chemie aus, und er erwarb mehrere Patente, hierunter besonders innerhalb der Produktion von Nahrungsmitteln auf Grundlage von Kartoffelflocken.

Helge Rosvænges Verhältnis zu seinem Vaterland wird eingehend behandelt. Zuerst war er als Sänger beinah übergesehen, aber allmählich als er den internationalen Durchbruch erlebte, wurde er ein häufiger Gast in Dänemark, wo er bei vielen Konzerten und in mehreren Opernpartien mit grossem Erfolg sang. Ihm wurde eine Reihe Auszeichnungen zugeteilt: Königlicher Kammersänger, Ritter des Dannebrogordens und Ritter des Silbernen Dannebrogordens. Helge Rosvænge wohnte in Berlin bis zum 1945 und war einer der prominentesten Künstler im Dritten Reich. Auch nach der Besetzung Dänemarks durch den Deutschen im April 1940 trat er in seinem Vaterland auf, hierunter auch bei Konzerten, die von der deutschen Besatzungsmacht veranstaltet waren.

Nachdem die Russen im Mai 1945 Berlin erobert hatten, wurde Helge Rosvænge zusammen mit anderen ausländischen Staatsbürgern aufgesammelt und an ein Internierungslager dicht an Moskau gebracht, und er verbrachte gut 3 Monate hier, ehe er von den Russen freigelassen wurde und über Finland nach Schweden kam.

Er wurde jetzt in Schweden und später in Dänemark mit einem Pressefeldzug konfrontiert, wobei man ihn beschuldigte, Kollabo-

rateur und Nazist gewesen zu sein und späterhin wurde er von Teilen der Presse kaltgestellt. Die Alliierten verweigerten ihm Durchreisevisum nach Deutschland, das er auf dem Wege zu einem Engagement in der Schweiz durchreisen sollte.

Helge Rosvænge gab jetzt das Singen auf und durchführte zusammen mit anderen in Schweden wegen des Krieges gestrandeten Personen, im Jahre 1946 eine Seereise mit einem auffälligen Fischkutter. Das Ziel der Fahrt war Südamerika, wo man von vorn anfangen wollte, aber auf den Kanaren endete die "Wikingefahrt".

Helge Rosvænge sang bei mehreren Gelegenheiten in Spanien um für die Erhaltung des Lebens zu verdienen, aber er hatte besonders an seiner Ausbildung Freude, da er in diesem Beruf Arbeit fand und auch in Spanien machte er Erfindungen, auf die er Patente erhielt. Helge Rosvænge blieb sein ganzes Leben lang dänischer Staatsbürger, obwohl er mehrmals aufgefordert wurde, seine Staatsbürgerschaft zu wechseln, und er fühlte sich durch und durch dänisch, als echter Kopenhagener.

Als er 1948 von Spanien in die Schweiz reiste, um seinen dänischen Pass zu erneuern, wurde er wieder von der Gesangkunst gefangengenommen, und jetzt fing der zweite Teil seiner Karriere als gefeierter Heldentenor an, jetzt mit Wien als Hauptbasis. Er wurde jetzt auch mit der Familie, seiner zweiten Frau, Gertrud und der Tochter Eva wieder vereinigt.

In der Periode 1948-55 war er einer der Hauptkräfte in der letzten Blütezeit des italienischen auf Deutsch gesungenen Opernrepertoires. Dazu kam, dass er jetzt mehr Gewicht auf die Operette legte, und auch in diesem Rollenfach erlebte er vielen grossen Erfolg.

Als die Berliner Staatsoper 1955 wiedereingeweiht wurde, war Helge Rosvænge unter den Ehrengästen, aber als die Wiener Staatsoper einige Monate später wiedergeöffnet werden sollte, war kein Platz für ihn frei, weil er sich in dieser Periode des kalten Krieges erlaubt hatte, "drüben" zu singen.

Da es, mit Karajan an der Spitze, modern wurde, Opern in der

Originalsprache zu singen, entstand für Helge Rosvænge grosse Probleme, da er, der den grössten Teil seines Repertoires und die meisten seiner grossen Glanzrollen in dem französisch-italienischen Stoff hatte, in einem Alter von 60 Jahren, es weder konnte noch wollte, seine vielen Partien erneut auf französisch oder italienisch einstudieren. Dadurch wurde er für viele Menschen Vertreter der guten alten Zeiten und wurde von einem grossen Publikum geliebt, weil er in der Sprache sang, die sie verstehen konnten.

Helge Rosvænge trat nach dem Ende des 2. Weltkrieges nie wieder in Dänemark auf, aber er erreichte viel anderes, z.B. in den USA in einem Alter von 66 Jahren zu debütieren und das mit stürmischem Erfolg!

Ihm wurden all die Ehrungen zugeteilt, die man sich in einer Sängerkarriere vorstellen kann: Kammersänger in sowohl Dänemark als Deutschland schon in den dreiziger Jahren, und, nach dem Kriege, auch in Österreich. Er wurde Ehrenprofessor in Wien, und er bekam die sehr seltene Auszeichnung, den goldenen Ehrenring des Galleripublikums.

Seine Stimme bewahrte ihre Kraft und Glanz im hohen Alter, wo er immer noch fähig war, sein Publikum zu verzaubern. Es gibt eine sehr grosse Anzahl Schallplatten mit Helge Rosvænge in allen den musikalischen Gattungen, mit denen er sich beschäftigt hat. Die frühen akustisch und elektrisch bespielten Schallplatten sind in grosser Anzahl auf moderne Langspielplatten übergespielt und eine Reihe seiner grossen Radiokonzerte sind ebenfalls auf Schallplatten herausgegeben. Die Schallplatten umfassen die Periode 1928-1964, aber es werden ständig Platten mit Helge Rosvænge herausgegeben.

In drei Büchern hat Helge Rosvænge über sein eigenes Leben geschrieben, erst in dem Buch "Skratta Pajazzo", ("Lache Bajazzo"), das Ende 1945 in Stockholm erschien. Es wurde aus Not herausgegeben, da er, nach der Rückkehr von der Sovietunion, Einkommen zu Leben benötigte. Das Buch ist davon geprägt, dass es in einer grossen Eile geschrieben worden ist und es ist ziemlich

ungenau in einem Teil seiner Angaben. Später erschien "Lache Bajazzo" in Deutschland und Österreich und "Mach es besser, mein Sohn" in der DDR.

Er hat auch ein kleines Lehrbuch für Gesangsstudenten geschrieben, "Leitfaden für Gesangbeflissene", der auch in englischer Übersetzung vorhanden ist, "Guide Lines for Aspiring Singers".

In seinem Vaterland ist Helge Rosvænge jedoch ziemlich unbekannt, besonders in der Generation, die nach dem zweiten Weltkrieg aufgewachsen ist. Es beruht darauf, dass er in den dänischen Medien vom Jahre 1945 und bis zu seinem Tod 1972 fast nicht erwähnt wurde. Die vielen grossen künstlerischen Erfolge und die grossen Ehrungen, die er erreichte, wurden in der dänischen Presse oder Funk/TV nicht erwähnt. Nach seinem Tod wurde eine grosse Rundfunksendung über ihn ausgestrahlt und erst wieder 1985 zwei Sendungen, die eine über sein ganzes Leben und seine Tätigkeit, die andere über seine Tätigkeit als dänischer Populärsänger in den Jahren um 1930.

Nach seinem Wunsch liegt Helge Rosvænge in der Erde seines Vaterlandes begraben, in Glostrup zwischen seinem Geburtshaus in Kopenhagen und dem Elternhaus in Hedehusene.

Zu diesem Buch gehört eine Kassette, die Beispiele von Helge Rosvænges gesanglichem Vermögen gibt.

Die meisten Abbildungen dieses Buches hat Frau Gertrud Rosvænge wohlwollend verliehen, und zugleich Auskünfte über das Leben und die Karriere ihres Mannes erteilt.

Grammofonplader med Helge Rosvænge

Et udvalg af Helge Rosvænges grammofonplader udgives i serien "Lebendige Vergangenheit", der består af 15 LP-plader. Udvalget omfatter perioden 1927-44 og er suppleret med radiooptagelser.

HELGE ROSVÆNGE

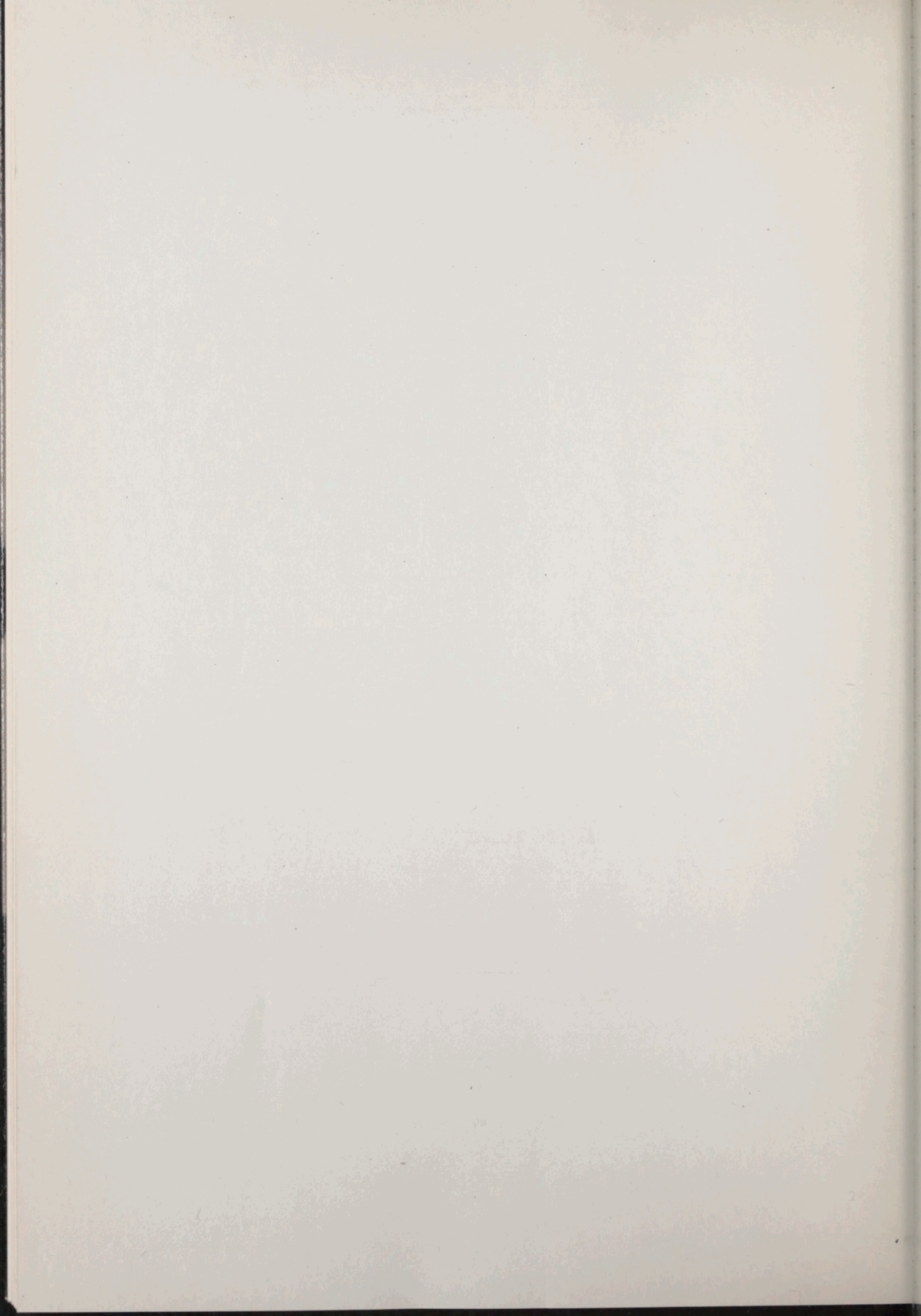

EDITION 5

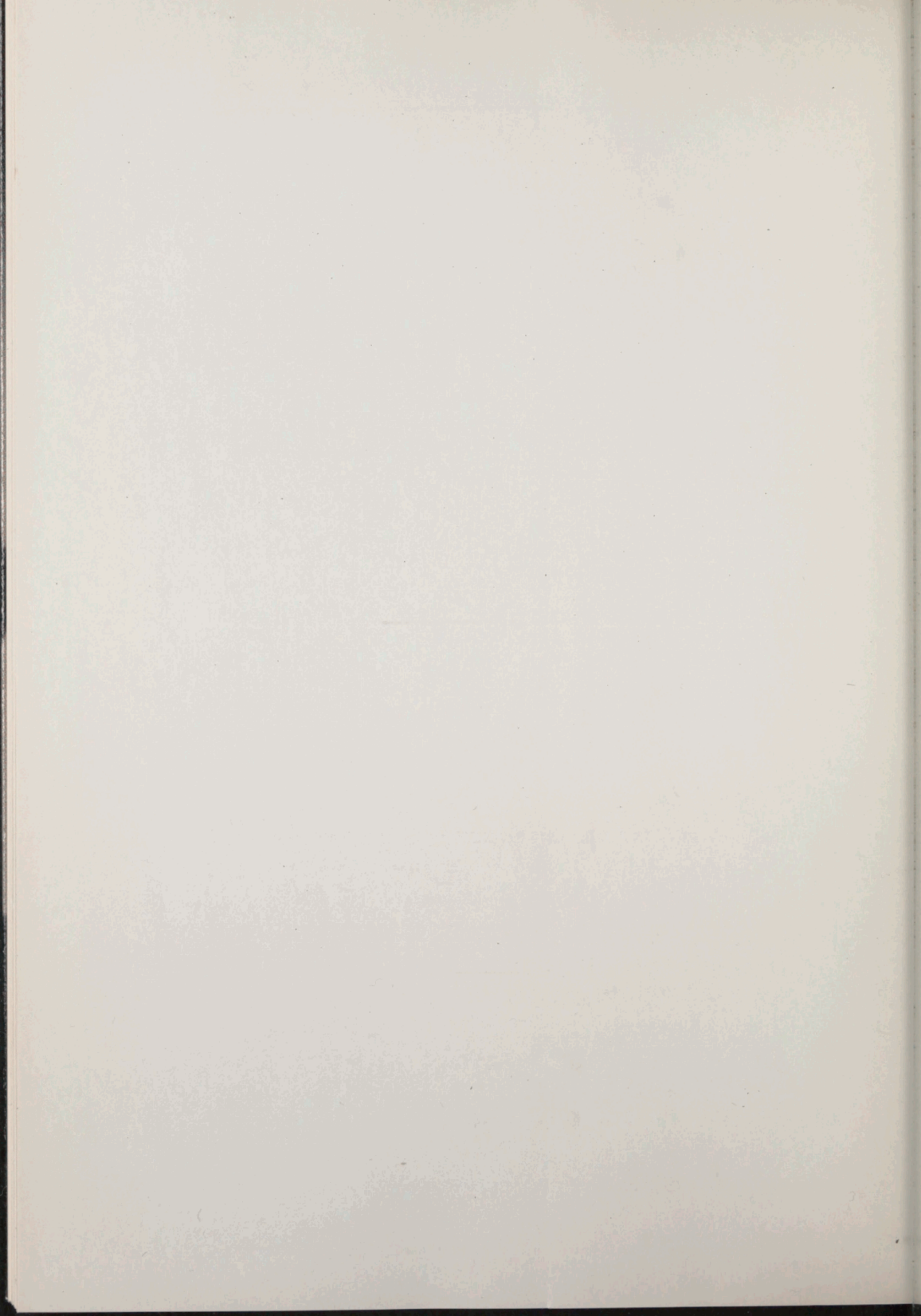
Bestillingsnumre: LV 511-525. (Album 12-15 udkommer i 1987).

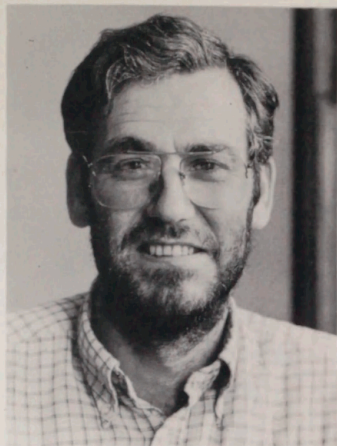
Forhandles gennem: Preiser Records, 1010 Wien, Fischerstiege 9/4, Østrig.

Ole Harbo, f. 1943, cand.polit., rektor ved Danmarks Biblioteksskole. Har skrevet en række artikler om biblioteksemner i danske og udenlandske tidsskrifter og bøger, redigeret to biblioteksfaglige bøger samt skrevet om finansministeren i den første venstre regering, C. Hage, og udgivet en af dennes dagbøger. Bogen om Helge Rosvænge er hans første større bogværk som eneforfatter.

Omslagsdesign: Jo Dyhrberg

AMADEUS

Helge Rosvænge var i to generationer en af de mest fejrede tenorer i verden. Han var sin tids Plácido Domingo: en sanger med en utrolig smuk stemme, en stor scenisk karisma, og han havde sit udseende med sig. Flere gange blev han sammenlignet med selveste Caruso.

Han efterfulgte den legendariske Richard Tauber som første-tenor ved Berliner-operaen fra 1929 og han fejrede den ene triumf efter den anden på Europas operascener i et enormt repertoire.

I perioden efter 2. verdenskrig blev han igen wienernes fejrede heltetenor og tildeltes mange hædersbevisninger.